

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМ. В. ДАЛЯ

**ЗБІРКА МАТЕРІАЛІВ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ СТУДЕНТСЬКОЇ НАУКОВО-
ПРАКТИЧНОЇ ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ
«СТУДЕНТСЬКИЙ ПОГЛЯД НА ПЕРЕКЛАД В
СУЧАСНОМУ СВІТІ»**

Сєверодонецьк, 2017

УДК 80

ББК Ф 51

Збірка матеріалів Всеукраїнської студентської науково-практичної інтернет-конференції «Студентський погляд на переклад в сучасному світі»: зб. наук. пр. / М-во освіти і науки України, Східноукр. нац. ун-т ім. Володимира Даля / – Северодонецьк.: Вид-во Східноукр. нац. ун-ту ім. Володимира Даля, 2017. – 74 с. – Бібліограф. у кінці ст.

ДО ЗБІРКИ УВІЙШЛИ МАТЕРІАЛИ СТУДЕНТСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ «СТУДЕНТСЬКИЙ ПОГЛЯД НА ПЕРЕКЛАД В СУЧАСНОМУ СВІТІ», ЩО ВІДБУЛАСЯ 30 БЕРЕЗНЯ 2017 РОКУ У СХІДНОУКРАЇНСЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ІМ. В. ДАЛЯ (М. СЕВЕРОДОНЕЦЬК)

ЗМІСТ

Секція 1. Перспективи розвитку теорії та практики перекладу в Україні та світі

<i>Денисова Л. В.</i>	Історія українського перекладознавства	4
<i>Полстянкін І. І.</i>	Перспективи розвитку й проблеми синхронного автоматичного перекладу	6
<i>Пшеничнова В. Р.</i>	Теорія та практика перекладу в Україні: дослідження досвіду видатних українських перекладознавців ХХ століття	8

Секція 2. Прагматичні проблеми перекладу творів різних жанрів

<i>Беліков О. О.</i>	Прагматичні проблеми перекладу мовних виразів вихідної мови і мови перекладу	12
<i>Белоконова Ю. О.</i>	Переклад фразеологізмів-зоонімів за рівнями еквівалентності	14
<i>Бойко Ю. В.</i>	Прагматичний аспект в перекладі художніх текстів	17
<i>Гончарук А. С.</i>	Переклад інструкцій до лікарських препаратів як особливого типу фармацевтичного дискурсу	20
<i>Драчова Т. Д.</i>	Проблеми перекладу творів художнього жанру	22
<i>Дзюба А. А.</i>	Функции средств выразительности в рассказе Джека Лондона «Меченый»	25
<i>Смельянова В. О.</i>	Las dificultades de la traducción jurídica	28
<i>Кузнєцова А. В.</i>	Особливості перекладу української поезії англійською мовою (на матеріалі творчості В. Сосюри)	32
<i>Лисенко М. Ю.</i>	Особливості перекладу текстів, призначених для подальшого озвучування	35
<i>Мосьян О. А.</i>	Algunos aspectos de la metodología de la traducción directa al Español	37
<i>Новожилова П. В.</i>	Порівняння форм пасивного стану дієслова в англійській та українській мовах	40
<i>Новоточнева І. А.</i>	Перекладацькі трансформації при перекладі поеми «Порожні люди» Т. С. Еліота з англійської мови на українську	41
<i>Серих К. М.</i>	Прагматичні проблеми перекладу творів різних жанрів	44
<i>Тютюнник В. К.</i>	Основні риси екзистенціалізму у романі Айріс Мердок «Під сїттю»	46
<i>Штоколова М. В.</i>	Перекладацькі інтерпретації роману В. С. Моема «The Razor's Edge» («На вістрі ножа»)	48

Секція 3. Проблеми лінгвокультурної трансляції при перекладі текстів ЗМІ та сучасної художньої літератури

<i>Борусовська Н. І.</i>	Специфіка перекладу англомовних рекламних текстів гендерної тематики	52
<i>Грибань М. В.</i>	Особливості відтворення англійських імперативних констукцій українською мовою	54
<i>Гусакова Г. Д.</i>	Виявлення особливостей перекладу роману Кена Кізі «Над зозулиним гніздом»	56
<i>Левченко О. Є.</i>	Особливості перекладу текстів ЗМІ	58
<i>Сівко К. В.</i>	Структурно-семантичні особливості перекладу англомовних абрєвіатур та скорочень	60

Секція 4: Наукові статті з філології

<i>Березин А. А.</i>	Жанровые особенности фэнтэзи	64
<i>Mekhrabova R. A.</i>	The notion of synonymy in modern linguistics	69
	Відомості про авторів	73

Секція 1. Перспективи розвитку теорії та практики перекладу в Україні та світі

Денисова Л. В.
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОГО ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА

До числа професій, які виникли ще на початку зародження людської цивілізації, слід віднести так конче потрібний, але водночас порівняно маловідомий фах усного та письмового перекладача. Проте його вага в суспільстві невинно зростає, з'являються нові складні форми праці перекладача в офіційних установах, у міжнародних організаціях, в економічних структурах, як і також молода професія усного «конференцперекладача». ХХ століття називали ще й віком репродукування, оскільки у цей період відбулося засвоєння та узагальнення інформації, набутої окремими науковими школами, колективами, націями, регіонами, цивілізаціями, що готувало підґрунтя для процесів глобалізації в ХХІ столітті.

Наша робота присвячена історії українського перекладознавства, яке вивчає різножанрові джерела, що стосуються теорії, історії, критики й дидактики перекладу в межах єдиної української наукової традиції.

Доречно, щоб історіографічна модель ґрунтувалася на застосуванні трьох базових критеріїв джерельної бази – національності, території й мови; трьох критеріїв історіографічного дослідження – наукового середовища, іманентності й відповідності; двох критеріїв історичного опису – хронологічності й наукової спадковості, не абсолютизуючи жодного з критеріїв.

Критерії періодизації українського перекладознавства зумовлені тематикою й методикою досліджень, співвідношенням зі світовим контекстом, із суспільно-політичними умовами в країні, нарешті, окремими особистостями, знаковими для розвитку теорії й методики перекладу.

Перекладознавчі публікації в Україні впродовж ХІХ ст. ставили дедалі більший акцент на засвоєнні здобутків світової цивілізації через переклади як одну з основних вимог до творення сучасної національної літератури, а отже, й нації. Розвиток перекладу, який останньої третини ХІХ ст. досягнув високого рівня розвитку (власне переклади замінили травестії й переспіви), тільки тепер міг забезпечити матеріал, щоб встановити критерії якості перекладу й почати усвідомлювати, як ці критерії відрізняються з історичного й типологічного поглядів. Ці питання лягли в основу перекладознавчої концепції І. Я. Франка, який обґрунтував націєтворчу роль перекладу, розвинув перекладознавчий аналіз у руслі інтепретаційно-стилістичної методики, вивчав окремі питання теорії й історії художнього перекладу. Саме тому основоположником українського перекладознавства доцільно вважати І. Я. Франка, чия концепція сформувалася впродовж 1880-1910-х рр. Його власним перекладам та літературному аналізу завжди передувало виклад того, що зроблено було вже до нього у цій галузі. Далі йшов на міцній науковій основі аналіз його звичаїв, особливостей побуту народу, якому належить оригінал. Це, так би мовити, перекладацька стратегія І. Франка: «Пристаюючи до оцінки твору літературного, я беру його поперед усього як факт духовної історії даної суспільності, а відтак як факт індивідуальної історії даного письменника, т. є. стараюсь приложити до нього метод історичний і психологічний. Вислідивши таким способом генезис, вагу і ідею даного твору, стараюсь поглянути на ті здобутки з становища наших сучасних змагань і потреб духовних та культурних,

запитує себе, що там знаходимо цінного, поучаючого і корисного для нас, т.е. попросту, чи і оскільки даний автор і даний твір стоїть того, щоб ми його читали, ним займалися, над ним думали і про нього писали» [4, т. 27, с. 311].

Наступний період розвитку українського перекладознавства охоплює час від початку ХХ ст. до закінчення Першої світової війни. Цей період вважаємо критико-теоретичним, оскільки критика формулювала перші теоретичні твердження, а головним науковим жанром того часу була рецензія. Розглядаючи та аналізуючи переклади, рецензенти зробили чимало для визначення загальних перекладацьких закономірностей. Терміносистема та перекладознавчий аналіз відображають рівень загального розвитку літературознавства. Набувають актуальності такі питання, як чистота та літературність української мови (грамотність перекладів), політична значущість перекладів (видання Євангелія українською мовою), педагогічний аспект перекладів (переклади дитячих книжок) тощо.

Становлення історії перекладу як окремої наукової та навчальної дисципліни в Україні (після Першої світової війни до Другої світової війни) – вагомий період для українського перекладознавства. Саме історичні дослідження могли засвідчити місце перекладної літератури у цільовій культурі, виявити розвиток мовних засобів під впливом перекладів, з'ясувати особливості перекладів того ж автора в різні періоди. Визначною постаттю цього періоду є М.К. Зеров. Його курс історії української літератури ХІХ ст. включав перекладну літературу як рівноцінну частину національної літератури, адже вона найкраще показала розвиток високого стилю української мови й поезики від бурлеску й трагедії до високоякісних перекладів кінця ХІХ ст. На його думку, "секрет хорошого перекладу – додержана міра в суб'єктивному тлумаченні естетичного стрижня оригіналу". Для цього слід уникнути небезпек змішування "високого" та "середнього" стилів" та відриву від живої народної мови через штучний синтаксис і невдалий словотвір. Чимало уваги М.К. Зеров присвятив виробленню методики характеристики перекладача, яка включала впливи загальнолітературних тенденцій на перекладача, перекладацьку настанову й техніку перекладу. Отож, М. К. Зеров уперше розробив критерії історії перекладу, чинні й сьогодні.

Українське перекладознавство впродовж ХХ ст. пройшло довгий і складний шлях. Після Другої світової війни до початку 1970-х рр. проходило становлення українського перекладознавства у всесоюзному контексті.

Не в усіх випадках можна бути однозначним щодо значення й вагомості окремих перекладознавчих тверджень. Не всі перекладознавчі дослідження вдалося виявити й належно вивчити. Над цим робота триває. Зокрема, варто дослідити творчий доробок перекладачів у зв'язку з їхніми теоретичними концепціями, використати багатий епістолярний матеріал. На сторінках періодичних видань оприлюднювалися перекладознавчі дискусії про такі засадничі поняття перекладознавства, як еквівалентність чи адекватність, жанри перекладу, контекст і переклад тощо; треба осмислити наукові здобутки української діаспори, що стало певною мірою можливим після здобуття незалежності, коли закордонні українські бібліотеки й архіви почали частково передавати в Україну. Уже тепер можна ствердити унікальність і високий рівень української школи перекладознавства, яка посідає самостійне місце у світовому перекладознавстві.

На сучасному етапі головною задачею перекладу є створення концептуальної історії світового перекладу, що надавала б повні діахронічні дані про розвиток перекладу у всьому світі, а не у окремих регіонах і за певних обставин.

Розвиток українського перекладу мав досить довгу і складну історію, але саме ці перешкоди зробили його більш досконалим і визначним. Сучасним перекладачам треба прагнути до майстерності перекладачів минулих десятиліть та навіть намагатися

покращити свою майстерність. Основною ж задачею сучасного перекладознавства є створення загальної діахронічної історії перекладу.

Література

1. Григор'єва Л. Погляди І. Франка на переклад та його перекладацька діяльність в аспекті ксенології // Вісник Харківського держ. ун-ту. – № 390. Актуальні проблеми теорії комунікації та викладання іноземних мов. – Харків, 1997. – С. 43-46.
2. Домбровський О. А. Іван Франко – теоретик перекладу // Іван Франко. Статті і матеріали. Збірник шостий. – Львів : Вид-во Львівського університету, 1958. – 16 с.
3. Зеров М. Українське письменство / М. Зеров ; упоряд. М. Сулима. – К. : Основи, 2002. – 1301 с.
4. Зібрання творів у п'ятдесяти томах / Іван Франко; Редакційна колегія: Є. П. Кирилюк (голова) та ін. ; Академія наук Української РСР, Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка. – К.: Наукова думка, 1976-1986.
5. Перекладознавство (німецько-український напрям) : підручник / Т. Р. Кияк, А. М. Науменко, О. Д. Огуй. – К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2008. – 543 с.

Полстянкін І. І.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ Й ПРОБЛЕМИ СИНХРОННОГО АВТОМАТИЧНОГО ПЕРЕКЛАДУ

У ХХІ столітті автоматичний (машинний) переклад стає особливим і ефективним засобом для міжмовної комунікації в усіх галузях сучасної науки і техніки. Потреба в перекладі як виді інформаційної діяльності щорічно збільшується, тому актуальним сьогодні є пошук раціональних шляхів вирішення проблеми швидкого та значного за обсягом перекладу [2, с. 1]. Окремим досягненням у галузі машинного перекладу можна вважати появу програми для автоматичного синхронного перекладу лекцій, що була розроблена у Технологічному інституті Карлсруе (федеральна земля Баден-Вюртемберг, Німеччина). Ця подія стала поштовхом для розвитку синхронного автоматичного перекладу.

Синхронний переклад – переклад, який здійснюється перекладачем одночасно з мовою оратора.

Синхронний автоматичний переклад – машинний переклад, який здійснюється одночасно зі сприйняттям вихідної мови за допомогою спеціальних програмних і технічних засобів.

Основними рисами, що вирізняють синхронний переклад поміж інших видів перекладу, є його структура, швидкість перекладу, тип лінгвістичних трансформацій лексичних й граматичних структур [3, с. 21]. Синхронний переклад вимагає активної інтерпретації тексту перекладачем; втім, інтерпретація тексту в цьому випадку має іншу специфіку. Відбувається вона у вигляді членування тексту оригіналу на смислові фрагменти та їхній миттєвий аналіз для належного відтворення. Має місце три різновиди такого членування:

– ідентифікація: перекладач очікує на паузу в промові, щоби краще усвідомити і перекодувати фрагмент смислу;

- сегментація: перекладач починає перекодувати мовою перекладу фрагмент ще до закінчення його промовляння оратором;
- злиття: (два або більше фрагменти смислу оригіналу зливаються, об'єднуються в одну одиницю повідомлення) [1, с. 23].

Базуючись на даному розподілу задач процес електронного перекладу (S2S Real-Time Translation) був поділений на наступні три етапи:

- автоматичне розпізнавання мовлення (ASR – automatic speech recognition) – перетворення мовлення в текст;
- машинний переклад (MAT – Machine-Assisted Translation) – автоматичний переклад тексту з однієї мови на іншу;
- синтез мовлення (TTS – text-to-speech) – технологія, що дає можливість промовляти текст голосом, наближеним до природного.

Найбільш складним завданням синхронного перекладу для людини є паралельне керування процесами ідентифікації, сегментації та злиття. Саме з цією проблемою здатен з легкістю впоратися синхронний автоматичний перекладач. Це обумовлено тим, що за кожен етап перекладу відповідає окремий модуль, що виконує свої завдання незалежно від інших, а керування злагодженою роботою декількох модулів давно вже не є складною задачею для сучасних комп'ютерів, здатних опрацьовувати мільйони операцій за секунду.

Але все ж таки потрібно розв'язати багато проблем, перш ніж ця технологія стане повноцінно діючою. Програми повинні забезпечувати підтримку більшої кількості мов, навчитись реалізовувати синхронний переклад неперервного мовленнєвого потоку [4, с. 36]. Досить актуальною на сьогоднішній день є проблема передачі власних назв і проблема автоматичного визначення меж слів, адже на відміну від друкованого тексту або штучних сигналів природна мова не припускає простого й однозначного членування на елементи (фонемі, слова, фрази). Межі слів у мовленнєвому потоці автоматично можуть бути визначені лише протягом розпізнавання за допомогою підбирання оптимальної послідовності слів, що найкраще узгоджується з вихідним мовленнєвим потоком за акустичними, лінгвістичними, семантичними й іншими критеріями.

Переклад мов, що відносяться до різних мовних груп, завжди був нелегкою задачею через багату кількість розбіжностей як на лексичному так і на граматичному рівнях. Значним проривом для автоматичного перекладача у цій сфері стала поява статистичного машинного перекладу.

Статистичний машинний переклад – це різновид машинного перекладу тексту, заснований на порівнянні великих обсягів мовних пар.

Мовні пари – тексти, що містять речення на одній мові і відповідні речення на інші, можуть бути як варіантами написання двох речень людиною-носієм двох мов, так і набором речень та їх перекладів, виконаних людиною. Таким чином статистичний машинний переклад має властивість «самонавчання». Чим більше в розпорядженні програми є мовних пар і чим точніше вони відповідають один одному, тим кращий результат статистичного машинного перекладу. Мовні пари об'єднують у лінгвістичні корпуси.

Лінгвістичний корпус – це сукупність текстів, зібраних відповідно до певних принципів, розмічених за певним стандартом і забезпечених спеціалізованою пошуковою системою.

На сьогоднішній день вартість колекції корпусів є дуже високою, що також гальмує розвиток синхронного автоматичного перекладу. Також слід зазначити проблеми, пов'язані з інтонацією і вимовою людини, адже при дефектах мовлення програма не в змозі провести коректне розпізнавання слів. Окремим модулем роблять

систему, що очищує мову від шуму, котрим можуть бути голоси інших людей, перешкоди обладнання, зовнішні шуми, що виникають в оточенні мовця. Ускладняється робота автоматичного перекладача й меншою кількістю чітких граматичних конструкцій у порівнянні з письмовим матеріалом.

Синхронний автоматичний переклад є ще досить новою технологією, що розвивається кожного дня, і, незважаючи на наявність певних проблем, вже у найближчому майбутньому має усі можливості посісти провідне місце у житті людини.

Література

1. Максименко О.В. Навчальний посібник для студентів старших курсів з усного перекладу: теорія, вправи, тексти (французька мова). – Вінниця: Нова Книга, 2008. – 168 с.
2. Смірнова Т. Машинний переклад у сучасному суспільстві [Електронний ресурс] / Т. Смірнова. – Режим доступу до ресурсу: http://www.academia.edu/5927784/Машинний_переклад_у_сучас.
3. Швачко С.О. Проблеми синхронного перекладу. Навчальний посібник. – Вінниця: Видавництво «Фоліант», 2004. – 112 с.
4. Satoshi Nakamura Overcoming the Language Barrier with Speech Translation Technology – Karlsruhe Institute of Technology, Quarterly Review No. 31 / April 2009.

Пшеничнова В. Р.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА ПЕРЕКЛАДУ В УКРАЇНІ: ДОСЛІДЖЕННЯ ДОСВІДУ ВИДАТНИХ УКРАЇНСЬКИХ ПЕРЕКЛАДОЗНАВЦІВ ХХ СТОЛІТТЯ

На сьогоднішній день, професія перекладач а є однією з найважливіших професій в світі, адже переклад – це складне багатогранне явище, яке набуло великого значення, і є важливим аспектом людської освіченості. Окремі аспекти перекладу можуть бути предметом дослідження різних наук. На сьогоднішній день, перекладач є невід’ємною частиною людської цивілізації, в якій відомі різні етноси та культури. Саме за допомогою перекладу здійснюється спілкування людей, які належать до різних культур, при цьому культурним посередником є саме перекладач. У зв’язку з цим багато вчених визнають той факт, що переклад – це не тільки перехід від однієї мови до іншої, але й перехід від однієї культури до іншої.

Мета даної роботи – дослідження досвіду видатних перекладознавців нашого часу.

Актуальність дослідження полягає в тому, що вивчення досвіду перекладачів дає змогу ознайомитися з українською перекладацькою традицією, з історією українського художнього перекладу, без якого немає історії української культури і, отже, історії української нації.

Розглянемо декілька видатних вітчизняних перекладознавців ХХ ст. Так, одним із корифеїв українського перекладу є доктор філологічних наук, професор, член та заступник голови Науково-технічної рад Львівського національного університету ім. І.Франка, дійсний член Наукового товариства ім. Шевченка, академік Академії наук вищої школи України, член Національної спілки письменників України, відмінник освіти України Зорівчак Роксоляна Петрівна.

Можна з упевненістю стверджувати, що ім'я Роксолани Петрівни Зорівчак добре відоме в науковому світі саме завдяки якісним і кількісним показникам її праці. Глибокоерудований філолог, вона присвятила себе вивченню історії перекладацтва в Україні та історії англomовних перекладів української літератури, зокрема англomовної рецепції творів Т. Шевченка й Лесі Українки [5; с. 3].

Предметом досліджень вченого є перекладацька творчість І. Франка, М. Старицького, Г. Кочура, М. Лукаша, А. Содомори та інших відомих майстрів українського перекладу. В численних працях, опублікованих в Україні й за кордоном, Р. Зорівчак досліджує еволюцію принципів і підходів в українському художньому перекладі, розглядає різні типи перекладацької інтерпретації – від переспіву, травестії до глибоковдумливого прочитання першотвору та його адекватного відтворення. Пропагуючи найкращі здобутки української перекладацької школи, вона не оминає проблемних питань, пов'язаних з історичною долею перекладу в Україні, який постійно змушений був долати перепони на шляху свого розвитку.

Р. П. Зорівчак – дослідник англійської фразеології, теоретичних проблем перекладу, історії та лінгвостилістичної специфіки входження українського художнього слова до англomовного світу (зокрема, творів Марка Вовчка, І. Франка, О. Кобилянської, О. Довженка, О. Підсухи, пісенного та казкового епосу) і англomовних авторів до української літератури (творів В. Шекспіра, Джека Лондона, Дж. Г. Байрона, Г. В. Лонгфелло), засновник англomовної Шевченкіани як окремої дослідчої галузі [5, с. 4].

У пошуковому полі Р. П. Зорівчак – проблеми відтворення засобами цільової мови широкого спектру проблем: від передачі версифікаційної етноспецифіки, реалій і етноспецифіки субстандартних мовних пластів аж до комплексних проблем – як зберегти в перекладі вибухову силу Шевченкового Слова [5, с. 5].

Окремо слід відзначити вагомий внесок Р. Зорівчак у розбудову теорії художнього перекладу. Творчо розвинувши ідеї І. Франка, М. Рильського та інших перекладознавців про нерозривну єдність змісту й форми у процесі відтворення художнього цілого, Р. Зорівчак зосередила свою увагу на вивченні того, що визначає національну своєрідність оригіналу. Її монографії «Реалія і переклад», «Фразеологічна одиниця як перекладознавча категорія», кандидатська й докторська дисертації переконливо доводять, що національно марковані одиниці першотвору, як носії інформації про інший культурний простір, є найскладнішими з погляду перекладу, оскільки, природно, не мають прямих, повних відповідників у цільовій мові [5, с. 5].

З іншого боку, нехтування ними може призвести до істотних смислових і стилістичних втрат у перекладі, адже саме національне часто визначає зміст і стилістику першотвору. Аналізуючи багатий фактичний матеріал українських та англomовних художніх перекладів, авторка вибудовує свою концепцію розв'язання згаданої вище проблеми, окреслює різні можливості існування «неперекладного в перекладі». Запропонована нею типологія способів відтворення реалій, національно маркованих образних фразеологізмів є на сьогодні найповнішою в українській (і не тільки в українській!) теорії перекладу.

Р. Зорівчак є палкою борницею чистоти перекладеного слова, багато уваги приділяє проблемі культури мови перекладної літератури, зокрема питанням чіткого розмежування потрібних і непотрібних запозичень, збереження мовної своєрідності, властивої українській нації. Загострення цієї проблеми останнім часом викликано посиленням тиску на українську мову з боку глобальних мов, зокрема англійської, та відсутністю дієвих механізмів захисту української мови від надмірного іншомовного впливу.

Про Віктора Вікторовича Коптілова - перекладача, теоретика перекладу, викінченого інтелігента, унікального словесника і вчителя - можна розповісти так багато цікавого, що та розповідь варта цілої книги. Перекладацький та перекладознавчий доробок професора В. Коптілова – явище досить унікальне: і за рівнем відтворення українською мовою вершинних творів багатьох літератур світу й обсягом охоплених авторів, і в теоретичному осмисленні перекладної літератури.

У своїх розвідках Коптілов наполягав ставитися з глибоким пієтетом до кожного слова і образу, зосереджувати увагу на культурі мови перекладу. Знавець багатьох іноземних мов, зокрема французької, В. Коптілов володів Рідним Словом до найпотаємніших глибин, працював над ним самовіддано, постійно, самовимогливо й самозречено. Упродовж півстоліття В. Коптілов був причетний до більшості основних звершень в українському художньому перекладі. Серед його перекладів – англійська поезія (Дж. Донна, В. Блейка, П. Б. Шеллі, В. Сйтса, Е. А. По, В. Вітмена), німецькомовна (Й. Гельдерліна, Р. М. Рільке), французька (Вольтера, В. Гюго), польська (М. Рея, Я. Кохановського, А. Міцкевича, Ю. Словацького, Я. Каспровича, С. Виспянського, Б. Лесьмяна), російська (М. Некрасова, О. Блока, В. Брюсова); «Зимова казка» В. Шекспіра; проза А. Зегерс і А. Лопеса; «Літопис Малоросії, або Історія козаків-запорожців» Ж. Б. Шерера, «Роман про лицарів Круглого столу», «Трістан та Ізольда» [2; 3] та ін. Свою україномовну версію «Трістана та Ізольди» В. Коптілов визначив як переклад з елементами переспіву – дуже цікаве явище з погляду перекладацької жанрології [3]. Чимала заслуга В. Коптілова як редактора-упорядника україномовних видань творів В. Вітмена (1969), третього та четвертого томів творів Г. Гайне (1973-1974), «Пісні про Гайявату» Г. Лонгфелло в перекладі О. Олеся (1983) та збірки перекладознавчих досліджень «Хай слово мовлено інакше...» (К., 1982). 2004 р. – заходами Наукового товариства імені Шевченка в Європі – вийшла друком водночас у Києві та Парижі імпозантна франкомовна «Антологія української літератури XI – XX віків» («Anthologie de la litterature ukrainienne du XIe au XXe siecle»), що на своїх 1202 сторінках представляє і українське художнє слово, і українську літературознавчу думку в добірних перекладах [2; 3]. Роль В. Коптілова як укладача і коментатора цієї антології з урахуванням ментальності та художньо-естетичних смаків франкомовного світу – дуже важлива. Загалом, співпраця В. Коптілова з професором А. Жуковським у Сарселі (1996–2002) – дуже цікавий період в історії НТШ в Європі.

Значний доробок В. Коптілова як усебічного аналітика літературного, зокрема перекладацького, процесу. Автор розглядає основні проблеми художнього перекладу в контексті тогочасних наукових парадигм, зосереджує свою увагу і на віршовому, і на прозовому перекладі, робить помітний внесок у дослідження стилізації в перекладі та перекладацької жанрології, акцентує на потребі створити серії порівняльних стилістик [4, с.182], вагомості перекладознавчого аналізу, випрацюванні методики такого аналізу, необхідності забезпечити всебічний фаховий вишкіл перекладачів. Ці думки звучать надзвичайно актуально й тепер, коли дуже багато вищих навчальних закладів України претендує на фаховий вишкіл перекладачів за дуже обмеженої кількості хоча б деякою мірою кваліфікованих кадрів [1, с. 16].

Чималий внесок В. Коптілова і в історію українського віршового перекладу, в обґрунтування критеріїв її періодизації, дослідження перекладацької спадщини П. Гулака-Артемівського, М. Старицького, І. Франка, П. Грабовського, І. Стешенко, М. Зерова, Г. Кочура, М. Бажана, М. Рильського та ін., перекладознавчого доробку О. Кундзіча та А. Федорова. Загалом, праці В. Коптілова, як і перекладознавчі праці І. Франка, М. Зерова, М. Рильського, Г. Кочура, стали класикою, необхідними настільними книжками кожного, причетного до перекладу.

Таким чином, безумовно, перекладач - це не просто інтерпретатор, перекладач є співавтором роботи яку він перекладає. Не дивлячись на це, він може реалізувати себе в різних філологічних напрямках . Наприклад написати власну книгу або зайнятися викладацькою діяльністю. Саме такими перекладачами є Зорівчак Роксоляна Петрівна і Коптілов Віктор Вікторович. Вони на власному досвіді показують нам наскільки різностороннім може бути професія перекладача та філолога.

Історію українського художнього перекладу, української перекладознавчої думки ще не осмислено, не досліджено, не випрацьовано навіть теоретичний каркас її дослідження, а отже – не написано ще історії української літератури і, тим самим, повноцінної історії нашого народу. Роблячи висновки про відомих українських перекладачів ми можемо сказати, що їхній шлях був важким, зокрема у ХХ ст. Скільки було серед них – полеглих, розстріляних, замучених, засланих, їх постійно гудили за «потяг до буржуазної літератури», їх розпинали за недозволену активізацію мовних засобів, що знайшли притулок у давніх словниках та збереглися в устах народу, – мовляв, це відхід від сучасної літературної норми.

Ми не можемо заперечувати того, що українська перекладацька традиція – багатвікова. Не зважаючи на те, що історія склалася так трагічно, що українська мова й література – головні чинники формування нації в умовах бездержавності – ніколи не функціонували в нормальних умовах, тому перекладна література, починаючи від старокиївської доби, відіграє надзвичайно важливу роль у нашому культурному житті і як виховний засіб, і як засіб самовиразу нації та збагачення спроможностей рідної мови. Більшість українських письменників минулого подвижницьки ставилася до перекладацької діяльності.

Література

1. Зорівчак Р. П. Про підготовку перекладачів для України ХХІ ст. / Р. П. Зорівчак // Сучасна лінгвістика. – 2005.– №7. – С.15-17.
2. Коптілов В. В. Актуальні питання українського художнього перекладу / Віктор Вікторович Коптілов. – К.: Дніпро, 1971. – 132 с.
3. Коптілов В. В. Першотвір і переклад [Роздуми і спостереження] / Віктор Вікторович Коптілов. – К.: Дніпро, 1972. – 214 с.
4. Коптілов В. Стилізація у перекладі / В. Коптілов // Теоретичні проблеми лінгвістичної стилістики. – К.,1972. – С. 176–193.
5. Роксолана Зорівчак: Біобібліогр. покажч. / Уклад.: Г. Домбровська, З. Домбровська, У. Романюк; Наук. ред. О. Чередниченко; Автори передмов: О. Чередниченко, А. Содомора; Редкол.: Б. Якимович (голова), В. Сулим, А. Содомора та ін. – Львів: Вид. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2004. – 368 с.: іл., портр. – (Українська біобібліографія. Нова серія; Чис. 17. Біобібліографія вчених університету).

Секція 2. Прагматичні проблеми перекладу творів різних жанрів

Беліков О. О.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

ПРАГМАТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ МОВНИХ ВИРАЗІВ ВИХІДНОЇ МОВИ І МОВИ ПЕРЕКАДУ

Переклад задовольняє постійно виникаючу потребу спілкування між людьми, які не володіють спільною мовою, або, інакше кажучи, людьми, розділеними лінгвоетнічним бар'єром. [5, с. 6]. Отже, переклад, є важливим допоміжним засобом, що забезпечує виконання мовою його комунікативної функції [3, с. 36]. Оцінкою якості перекладу, виявленням і класифікацією помилок займається велика кількість осіб, які аналізують результати перекладацької праці: редактори, критики, замовники, викладачі перекладу і т.п. Для свідомого і правильного виконання своїх функцій перекладач повинен чітко уявляти собі мету своєї діяльності та шляхи досягнення цієї мети. Таке розуміння ґрунтується на глибокому знайомстві з основами теорії перекладу, як загальної, так і спеціальної і приватної, стосовно тієї області і комбінації мов, з якими має справу перекладач. Воно передбачає знання системи відповідностей між цими мовами, прийомів і методів перекладу, вміння вибрати необхідне, відповідність і застосування найбільш ефективного прийому перекладу відповідно до умов конкретного контексту, облік прагматичних чинників, що впливають на хід і результат перекладацького процесу [4, с. 8-11]. Для того щоб добре переводити, знання двох мов недостатньо. Щоб повною мірою виконати комунікативну функцію перекладу, досягти того, щоб текст перекладу справив на одержувача те враження, яке справляє вихідний текст, необхідно знати закономірності і чітко оперувати інструментарієм перекладу, чітко уявляти його вимоги, що пред'являються суспільством до перекладу і до перекладача.

Для забезпечення високої якості перекладу перекладач повинен вміти зіставляти цільовий текст з вихідним, проводити оцінку і класифікацію можливих помилок і вносити необхідні корективи. Тобто, складаються певні види нормативних вимог:

- 1) норма еквівалентності перекладу;
- 2) жанрово–стилістична норма перекладу;
- 3) норма перекладацької мови;
- 4) прагматичні норми перекладу;
- 5) конвенціональна норма перекладу. [2, с. 28]

Таким чином, лінгвістичні складності перекладу з однієї мови на іншу пояснюються особливостями семантики, синтактики і прагматики мовних виразів вихідної мови і мови перекладу.

Актуальність теми зумовлена необхідністю систематизації проблем перекладу, їх упорядкування, тому що часто перекладачі, особливо на першому етапі своєї професійної діяльності, стикаються з типовими проблемами і труднощами. Щоб уникнути помилок при перекладі, перекладач повинен знати і бачити проблеми, з якими він може зустрітися і вміти їх уникати.

Але ми розглянемо саме прагматичні проблеми перекладу.

1. Повна відсутність дослівності в перекладі

Переклад не передбачає дослівний переклад, а тим більш послівний переклад при роботі з текстом. Найпоширеніші помилки допускаються в перекладі слів, що мають різні значення в різних контекстах. До таких слів можна віднести:

– многозначні слова (Слухняне волосся – дослівно «obedient hair». З огляду на зміст – «manageable hair»);

– терміни (Swing phase – при дослівному перекладі «фаза польоту». Правильний переклад – фаза переносу кінцівок (при бігу));

– стійкі вираження (To go through the mill – дослівно «пройти через млин», правильно – «пройти через вогонь, воду і мідні труби», feel blue – дослівно «відчувати синій», правильно – «сумувати»).

2. Переклад стійких виразів (афоризмів, ідіом і т.д.) Цей момент не такий складний, як міг би здатися на перший погляд. Він вимагає тільки спеціалізованого словаря та великого словникового запасу.

1) *If the cap fits, wear it.* – Якщо шапка підходить, носи її (дослівно) «На злодієві шапка горить» (Російське прислів'я).

Прислів'я в ситуації:

“Do not you speak to me in that manner!” Said Mary.

“Do you think I took your book and lost it?”

“Well, if the cap fits, wear it,” answered Kate.

2) *Neck or nothing.* – Або доб'юся, або собі шию зверну (дослівний переклад) «Або пан, або пропав» (російське прислів'я).

Прислів'я в ситуації:

He trained very much for the competition. “It would be neck or nothing,” he said. He would break the school record in boxing and set a new one.

3) *There is no smoke without fire.* – Нема диму без вогню. Дослівний переклад збігається з російським прислів'ям.

Прислів'я в ситуації:

“Who told you this? Mary? I can not believe that Paul could let his friends down,” said Betty.

“Believe it or not as you like, but there is no smoke without fire,” answered Mike.

3. Англійський гумор в книгах. Гра слів, заснована на багатозначності слова або поживавлення його внутрішньої форми, – в рідкісних випадках збігу обсягу багатозначності обігравати слова в оригіналі і перекладі зберігається і сенс, і принцип гри; в інших випадках гра не передається, але може бути компенсована обігруванням іншого за значенням слова, яке вводиться в той же текст;

Knitting with Dog Hair: Better a Sweater from a Dog You Know and Love Than from a Sheep You'll Never Meet – В'язання собачої шерстю. Краще светр з собаки, яку ви знаєте і любите, ніж з вівці, з якої ви ніколи не познайомитеся.

Enjoy Your Chameleon – Насолоджуйтеся своїм хамелеоном.

New Guinea Tapeworms and Jewish Grandmothers: Tales of Parasites and People – Новогвінейські стрічкові черв'яки і єврейські бабусі: Казки про паразитів і людей.

What To Say When You Talk To Yourself – Що сказати, коли говориш сам з собою.

Teach Your Wife How To Be A Widow – Навчи свою дружину, як бути вдовою.

4. Дотримання стилю, культури і епохи. Перекладач художніх текстів повинен бути в якійсь мірі дослідником. Важко перекладати текст іншої епохи, іншої культури, якщо ви не знайомі з її особливостями.

Наглядний приклад:

Візьмемо таку фразу: – «The underground Railroad». Її можна перекласти, як підземна залізниця. Це вводить перекладача в оману – написати просто «метро». Але, в

середині позаминулого століття в Сполучених Штатах під цим виразом мали на увазі таємне листування чорних рабів в північні штати Америки.

5. Переклад релігійних та культурних текстів.

Особливі труднощі виникають, коли мови оригіналу і перекладу належать до різних культур. Наприклад, твори арабських авторів рясніють цитатами з Корану і натяками на його сюжети. Арабський читач розпізнає їх так само легко, як освічений європеєць посилення на Біблію або античні міфи. У перекладі ці ж цитати залишаються для європейського читача незрозумілими.

Розрізняються і літературні традиції: європейцеві порівняння красивої жінки з верблюдицею здається безглуздом, а в арабській поезії воно досить поширене. А казку «Снігуронька», в основі якої лежать слов'янські язичницькі образи, на мови Африки взагалі незрозуміло, як перекладати. Різні культури створюють чи не найбільше складнощів, ніж різні мови.

Отже, ми розглянули прагматичні проблеми при перекладі. Крім прагматичних проблем існують також семантичні (відмінності в категоризації, граматичні відмінності, граматичні відмінності як фактор метафоризації, приховані категорії, «помилкові друзі перекладача»), синтаксичні (синтаксичний тип мови, лексична сполучуваність), прагматичні (переклад ідіом і прислів'їв, описи в анафорі, особливості стилю, парадокси рахунку, переказ метафор) і екстралінгвістичні проблеми.

Звичайно ж, неможливо розглянути абсолютно всі проблеми, так як в кожному конкретному випадку вони можуть бути абсолютно різними. Але відомо, що особливо ще у недосвідчених перекладачів ці проблеми є типовими. Тому особливо для студентів спеціальності «Переклад» та факультетів іноземних мов ця проблема є актуальною.

Література

1. Баранов А. Н. Введение в прикладную лингвистику / Баранов А.Н. – М.: Едиториал УРСС, 2003. – 360 с.
2. Корунець І. В. Вступ до перекладознавства: [підручник] / І. В. Корунець. – Вінниця: Нова Книга, 2008. – 512 с.
3. Латышев Л. К.. Перевод: проблемы теории, практики и методики преподавания: Кн. для учителя шк. с углубл. изуч. нем. яз. – М.: Просвещение, 1988. – 160 с.
4. Миньяр-Белоручев Р. К. Как стать переводчиком? / Р. К. Миньяр-Белоручев. – М.: «Готика», 1999. – 176 с.
5. Чуковский К. И. Высокое искусство. – М.: Советский писатель, 1961. – 382 с.

Белоконова Ю. О.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

ПЕРЕКЛАД ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ-ЗООНІМІВ ЗА РІВНЯМИ ЕКВІВАЛЕНТНОСТІ

Відомо, що в мовному спілкуванні представників різних мовних колективів відображаються як універсальні риси, так і етноспецифічні закономірності, що характеризують культурно-національні особливості кожного народу та його мови. Їх вивчення привертає до себе все більшу увагу, внаслідок чого з'являються нові лінгвістичні теорії, в основі яких лежить розуміння мови як моделі культури

(етносемантика, лінгвокраїнознавство та ін.) У зоолексичі яскравіше, ніж в будь-якій іншій області мови, відображаються особливості осмислення позамовної реальності, коли образи тварин у різних мовах наділяються (з точки зору освоєння дійсності людиною та її впливу на навколишній світ), на перший погляд, абсолютно не мотивованими властивостями, а іноді навіть суперечать логіці речей. Ці образи і фантазії сягають глибин людської свідомості, її вірувань і міфології [4, с. 20].

Порівняння людини з твариною в сучасних англійській і українській мовах ґрунтується як на об'єктивному досвіді спостереження і контактів з тваринами, так і на інтерпретованих культурою уявленнях, найдавніші з яких є відлунням тотемного вірування в перехід якостей тварини до людини внаслідок взаємодії.

Зважаючи на те, що різні культури сприймають та характеризують тварин по-різному, актуальним представляється проаналізувати, наскільки адекватним є переклад літератури, що містить фразеологічні одиниці з зоонімічними компонентами.

Одним із головних завдань перекладача є максимально повна передача змісту оригіналу; але при будь-якому перекладі можуть існувати складнощі, пов'язані з екстралінгвальними чинниками: культурою, історією, побутом народів. Так, при перекладі фразеологізмів-зоонімів, зокрема з англійської мови українською, виникають труднощі, зумовлені відмінностями у двох мовах семантичних полів фразеологічних одиниць та, відповідно, способів метафоричного зіставлення поведінки людей з поведінкою тварин за аналогічних обставин [2, с. 76].

Усталене словосполучення-зоонім, як і будь-яка фразеологічна сполука, представляє собою смислове ціле [3, с. 52]. Смислове ціле може не мати точних відповідників у мові перекладу, що часто і становить неабияку проблему при перекладі. У такому випадку перекладач шукає відповідник ФО, який певною мірою стане еквівалентом оригіналу.

Залежно від наявності чи відсутності в цільовій мові відповідників стійких словосполук мови джерела встановилися певні способи перекладу фразеологічних одиниць: за допомогою повних або часткових еквівалентів, фразеологічних аналогів, калькування стійких словосполучень і описової інтерпретації [2]. Отже, завжди існує потенційно досяжна еквівалентність, під якою розуміється максимальна близькість як змісту, так і форми двох різномовних текстів; а перекладацька еквівалентність – це реальна змістова близькість тексту оригіналу та перекладу, що може бути досягнута перекладачем у процесі перекладу.

На будь-якому рівні еквівалентності переклад може забезпечувати міжмовну комунікацію. В цілому, у перекладознавстві розрізняють п'ять рівнів еквівалентності, кожен з яких має власні характеристики та певний ступінь відповідності оригіналу – як граматичної, так і лексичної. Нашою метою є розглянути їх відмінності з огляду на втрату чи збереження образно-смислової настанови фразеологізмів-зоонімів.

Так, для першого рівня еквівалентності між оригіналом та перекладом характерні: 1) невідповідність лексичного складу та синтаксичної організації; 2) неможливість зберегти лексику та структуру оригіналу в перекладі; 3) відсутність прямих логічних зв'язків між повідомленнями в оригіналі й перекладі, які дозволяють припустити, що в обох випадках повідомляється про одне й те саме; 4) найменша спільність змісту оригіналу й перекладу у порівнянні з усіма іншими перекладами, що визнаються як еквіваленти [2, с. 47].

Зіставимо переклад з оригіналом: *spring chicken* – недосвідчена людина; *yellow dog* – підла, боязка людина; *cool fish* – нахаба. У наведених прикладах спостерігаємо, що лексичний склад оригіналу та перекладу різний, а спільним є лише емоційно-оцінне ставлення до особи, про яку йдеться [3, с. 89].

На другому рівні еквівалентності загальний зміст оригіналу й перекладу не лише передає однакову мету комунікації, але й відображає одну й ту ж позамовну ситуацію. Ситуацією є сукупність об'єктів і їх зв'язків, що описуються у висловлюванні.

Розглянемо приклади: *a fish out of water* – людина не в своїй стихії; *cock of the school* – перший забіяка в школі; *The dog returns to his vomit*. – Злочинця тягне на місце злочину. Людина знову віддається колишнім вадам. Як бачимо, хоча лексичний склад і не співпадає, але все ж між оригіналом та перекладом цього рівня еквівалентності набагато більше спільного, ніж при першому рівні [3, с. 93].

Третій рівень еквівалентності ми можемо охарактеризувати такими прикладами ФО: *to have as many lives as a cat* – живучий, як кішка; *Every bird thinks his own nest is the best*. – Усякий кулик своє болото хвалить. Порівнюючи оригінал з перекладом, ми бачимо такі особливості: 1) відсутність паралелізму лексичного складу та синтаксичних структур у мовах оригіналу й перекладу; 2) неможливість ототожнити структури оригіналу та перекладу за наявністю лексичної видозміни; 3) збереження в перекладі мети комунікації та тієї ж ситуації, що й в оригіналі; 4) збереження загального поняття в основі ФО [3, с. 97].

На четвертому рівні еквівалентності, окрім компонентів усіх попередніх рівнів, у перекладі зберігається ще й значна частина синтаксичного складу оригіналу. Наприклад: *A feather in the hand is better than a bird in the air*. – Ліпше синиця в жмені, ніж журавель у небі.

Еквівалентність п'ятого рівня припускає збереження в перекладі як стилістичної характеристики, так і структури та лексичного складу оригіналу. Наприклад: *to die a dog's death* – померти собачою смертю; *a dark horse* – темна конячка; *If you run after two hares you will catch neither*. – За двома зайцями поженешся, жодного не спіймаєш [1, с. 115].

Отже, при перекладі фразеологізм-зоонім є лінгвокогнітивним засобом однієї мови, який потребує надання структурно-семантичного і функціонально-комунікативного відповідника в іншій мові. У той час як перші три рівні еквівалентності здатні відтворити смисл усталеного вислову, четвертий та п'ятий рівні вважаємо актуальними для перекладу ФО-зоонімів як носіїв суспільної позиції, засобів формування образного мислення, а також усталених словосполучень, які відображають когнітивні аналогії в окремій мові та при міжмовному й міжкультурному спілкуванні.

Література

1. Арнольд И. В. Стилистика современного английского языка / Ирина Владимировна Арнольд. – Л. : Просвещение, 1981. – 295 с.
2. Зорівчак Р.П. Фразеологічна одиниця як перекладознавча категорія. – Львів; Вища шк., 1983. – 176 с.
3. Кунин А. В. Курс фразеологии современного английского языка : учеб. для ин-тов и фак. иностр. яз. / А. В. Кунин. – 3-е изд., перераб. – М., Дубна: Высш. шк. ; Изд. Центр «Феникс», 1996. – 381 с.
4. Кунин А. В. О переводе английских фразеологизмов в англо-русском фразеологическом словаре. [Текст] : / А. В. Кунин // Тетради переводчика. 1964. № 2. – С. 17-23 с.

Бойко Ю. В.
Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля

ПРАГМАТИЧНИЙ АСПЕКТ В ПЕРЕКЛАДІ ХУДОЖНІХ ТЕКСТІВ

Для того, щоб можна було забезпечувати високий рівень якості перекладу необхідно враховувати жанрово-стилістичну специфіку текстів оригіналу і перекладу, прагматичні фактори, що впливають на вибір варіанту перекладу, еквівалентність змісту оригіналу і перекладу. Проблеми еквівалентності змісту оригіналу як підґрунтя, що визначають їх комунікативну рівноцінність, є особливо актуальними на сучасному етапі. В свою чергу, прагматичний аспект теорії перекладу традиційно вивчається сучасним перекладознавством і має неабияке значення.

Перекладач у своїй діяльності користується такими принципами, які були обґрунтовані в багатьох роботах по проблемам перекладу. Ці принципи є такими: вільне володіння рідною мовою; вільне володіння мовою на яку перекладається текст; уявлення про предмет перекладу; володіння технікою перекладу.

Ці принципи пов'язані безпосередньо с максимами виділеними Г. П. Грайсом у його роботах. Це максими кількості, якості, відносин і манери [5, с. 227].

Якщо порівняти художні тексти з комунікативними актами, то можна розглядати їх як переклад сукупності всіх аспектів, включаючи і прагматичний. Текст завжди має комунікативний характер та містить повідомлення, яке передається від першоджерела до перекладача, тобто інформацію. Перекладач, отримавши інформацію, вступає в стосунки з цим текстом. Такі стосунки і називаються прагматичними стосунками. Ці стосунки бувають різного характеру: інтелектуальні, коли для перекладача текст є лише джерелом відомостей про події, які його не стосуються і не представляють для нього інтерес. Однак ця інформація може і глибше впливати на перекладача, на його відчуття і мати певну емоційну реакцію. Текст, який справляє таке комунікативне враження на перекладача і викликає прагматичне ставлення до інформації називається прагматичним аспектом [7].

Прагматичний аспект відносно тексту – це вибір перекладачем способу і змісту його вираження. Джерело для реалізації свого наміру відбирає інформацію, що має необхідне значення і організовує висловлювання таким чином, щоб встановити необхідні смислові зв'язки. Створений текст є прагматичним потенціалом, який справляє на перекладача комунікативний ефект. Прагматичний потенціал визначається змістом і формою інформації і існує незалежно від творця тексту. Може так статися, що намір джерела і прагматика тексту не повністю збігаються. Тоді прагматика тексту буде залежати від переданого повідомлення і способу його передачі, а також буде суттю доступною для сприйняття [7].

Прагматика перекладача відповідно тексту залежить не тільки від прагматики тексту. Вона може залежати від особи перекладача, його знань, досвіду, психічного стану. Прагматика тексту лише дає можливість передбачити комунікативний ефект тексту для перекладача. Прагматична дія на отримувача інформації є найважливішою частиною комунікації, утому числі і міжмовною. Визначення прагматичного ставлення перекладача до переданої інформації залежить від вибору мовлених засобів перекладачем при створенні ним тексту перекладу. Прагматичним аспектом або прагматикою є вплив на результат перекладацького процесу для того, щоб відтворити прагматичний потенціал оригіналу і вплив на перекладача перекладу.

На першому етапі перекладацького процесу перекладач виступає в ролі такого рецептора, який витягує інформацію. Для цього перекладач повинен володіти знаннями,

які мають носії вихідної мови. Виконання цих функцій перекладачем передбачає обізнаність з літературою, культурою, історією та сучасним життям народу, що говорить іноземною мовою. У перекладача завжди виникає своє ставлення до інформації, що передається. Як посередник у міжмовній комунікації перекладач повинен бути прагматично нейтральним, щоб особисте ставлення не відобразилося на точності оригіналу в перекладі тексту [7].

Другий етап процесу перекладу характеризується розумінням початкової інформації перекладачем, враховуючи те, що той, хто буде сприймати цю інформацію належить до іншої мовної групи, ніж оригінал, має інші знання, життєвий досвід, історію. Якщо такі розбіжності можуть перешкодити розумінню початкового повідомлення, то такі перешкоди нівелюються за допомогою внесення в текст змін.

Інтерес для теорії і практики перекладу має прагматика і способи її передачі засобами іншої мови в художньому тексті. Мета дослідження прагматики в художньому творі знаходиться в тім, щоб знайти форми цієї дії на світ, як в оригінальному тексті так і в перекладі. Художня мова у всьому її багатстві засобів за твердженням В. П. Руднева має ефективну форму дії на адресата [8, с. 33]. Крім ознак властивим різним текстам, необхідно враховувати поетичну функцію мови. Вона найбільше виявляється саме в художніх текстах. Поетична функція реалізується в тексті тоді, коли увага адресата, до якого звернено повідомлення зосереджена саме на повідомленні ради його самого. В цьому випадку інформація відсувається на другий план, а на перший виходить мовне оформлення, завдяки якому і досягається найбільший ефект отриманої інформації [9, с. 202].

Поетична функція має точки зіткнення з прагматичною. Прагматика впливає на його поведінку і емоційний стан, а поетична функція викликає естетичні переживання. Для того щоб виразити прагматичні значення адресант використовує вже готові засоби, які склалися в певній мові, тоді як для вираження поетичної функції використовують систему засобів, що створюється в процесі спілкування. Засоби, які використовують для прагматичних значень, як правило передбачувані, а у засобів системи поетичної функції передбачування мінімальне [4, с. 5].

Багато перекладів одного і того ж тексту підтверджує практично не обмежені можливості мови в створенні різних засобів для того, щоб виразити різні смисли.

У перекладача виникає таке завдання щоб засобами іншої мови передати здібності оригіналу і нічого не додавати. В такому разі особа перекладача не має ніякої особистості. На практиці буває інакше, особливо коли переклади виконує не професійний перекладач, а поет. В такому разі, якщо порівняти переклад з оригіналом, то з'являються деякі відмінності. Ці відмінності можуть бути викликані не тільки втручанням автора перекладу, його сприйняттям тексту, але і особливостями подання тексту, не розумінням оригіналу, або окремих фрагментів.

В перекладі за твердженням А. А. Горбачевського можна знайти особу автора перекладу у вигляді збігу між оригіналом і перекладом словосполучень або слів, які характеризують перекладача, а також його поетичну техніку [4, с. 88]. В цих випадках такі відмінності від оригіналу наближають текст-переклад до стилю текстів особи перекладача.

Чинником, який визначає адекватність перекладу тексту є його прагматика. Вона тісно пов'язана з питанням про перекладність. Перекладність торкається прагматики тексту і має прагматичний компонент в тому плані, що не може бути повністю охоплена семантичними і граматичними відношеннями [6, с. 193].

Прагматика включає питання пов'язані з суб'єктом мови, з адресатом і їх взаємодією в процесі комунікації і спілкування [2, с. 390].

В іншому баченні представленим Ю. Д. Апресяном значення суб'єкта автори

вносять за дужки і ставлять його в цент процесу комунікації. В цьому разі виділяють такі варіанти вияву прагматики: ставлення до дійсності того, хто говорить; ставлення до змісту повідомлення того, хто говорить; ставлення до адресату того, хто говорить.

Прагматика, як і семантика багатозначна. Саме тому один і той-же текст в різних перекладах одержує різне втілення.

Вираження прагматики залежно від деяких чинників: тобто звернення автора до невизначеної або до конкретної особи або групи осіб. На прагматику також впливає зміст тексту, мова в якому іде про абстрактні або конкретні поняття, про матеріальну або інтелектуальну сферу [1, с. 136]. В залежності від цих чинників прагматика і одержує відповідне вираження.

Фонетична організація художнього тексту є також явищем прагматики. Прагматика в даному випадку полягає в тому, щоб впливати словом на емоції читача через опис предмету. Це можливо не тільки підбором лексичних засобів, а і завдяки фонетичній організації тексту.

Для визначення адекватності перекладу художнього тексту потрібна повно відтворена прагматика оригіналу. Прагматика художнього тексту є більш різноманітною в плані змісту і в плані вираження.

Щоб відтворити в перекладі прагматику оригіналу необхідно вирішити завдання по виявленню прагматичних змістів, які властиві тексту, що перекладається, взаємне співвідношення цих змістів і визначення кожного в цілому тексті для формування прагматики.

Література

1. Апресян Ю. Д. Прагматическая информация для толкового словаря // Апресян Ю. Д. Изб. труды. – М.: Школа «Языки русской культуры», 1995. Т.2. – С. 135-155.
2. Арутюнова Н. Д. Прагматика // Лингвистический энциклопедический словарь / Гл. ред. В. Н. Ярцева. – М.: Сов. энциклопедия, 1990. – С. 389-390.
3. Белозерова И. Н., Чуфистова О. Е. Когнитивные модели дискурса. Учебное пособие. – 2-е изд. – Тюмень : Издательство Тюменского государственного университета, 2013. – 256 с..
4. Горбачевский А. А. Оригинал и его отражение в тексте перевода. Монография. – Челябинск, 2001. – 202с.
5. Грайс Г. П. Логика и речевое общение // Новое в зарубежной лингвистике. – М.: Прогресс, 1985. – Вып. XVI. – С. 217-237.
6. Нойберт А. Прагматические аспекты перевода // Вопросы теории в зарубежной лингвистике. – М.: Межд. отношения, 1978. – С. 185-202.
7. Паршин А. Теория и практика перевода. [http:// teneta.ru/rus/pervd/parshin-and_teoria-i-praktika-perevoda.htm](http://teneta.ru/rus/pervd/parshin-and_teoria-i-praktika-perevoda.htm).
8. Руднев В. П. Прочь от реальности: Исследования по философии текста. II – М.: Аграф, 2000. – 432с.
9. Якобсон Р. О. Лингвистика и поэтика // Структурализм «за» и «против». Сб. статей. – М.: Прогресс, 1975. – С. 193-230.

Гончарук А. С.
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

ПЕРЕКЛАД ІНСТРУКЦІЙ ДО ЛІКАРСЬКИХ ПРЕПАРАТІВ ЯК ОСОБЛИВОГО ТИПУ ФАРМАЦЕВТИЧНОГО ДИСКУРСУ

У сучасному світі лікарські препарати стали невід'ємною частиною життя людини, відповідно, переклад фармацевтичних текстів зайняв важливе місце серед інших типів медичних перекладів. Проблема адекватного перекладу інструкцій до використання лікарських препаратів є актуальною на сьогоднішній день, оскільки специфіка фармацевтичного дискурсу вимагає дослідження у широкому контексті професійної та непрофесійної комунікації з урахуванням новітніх інформаційних процесів. Метою даної роботи є вивчення особливостей науково-технічного перекладу у сфері фармації на матеріалі інструкцій до лікарських препаратів.

Фармацевтичний переклад вимагає глибокого знання когнітивної та композиційної моделі тексту, функціонально специфічних мовних засобів, включаючи спеціальні скорочення, терміни-назви лікарських препаратів і хімічних речовин. Метою фармацевтичного дискурсу є управління та вплив на поведінку споживача, ефективним засобом якого виступає такий спеціалізований документ як інструкція до лікарських засобів. Крім інформації про властивості, особливості приготування, зберігання та відпуску лікарських препаратів, тексти інструкцій містять докладний опис патологічних станів людського організму, симптомів, характерних для певних захворювань, рекомендації щодо застосування препарату, попередження про можливі ефекти після його застосування, отже, функціонування даного типу тексту відбувається не лише у сфері фармації, а й у сфері медицини.

До перекладу інструкцій до лікарських препаратів пред'являються підвищені вимоги, оскільки від точності й зрозумілості перекладу інструкцій часто залежать здоров'я і життя тисяч людей. Виклад тексту має бути чітким, конкретним, коротким, без повторів (в межах одного розділу) і виключати можливість різного тлумачення. Відмінна риса перекладу фармацевтичних документів – наявність в німецькомовних текстах специфічних термінів і зворотів, які відсутні в українській мові. Інструкції, перекладені з інших мов, повинні бути адаптовані до медичної термінології державної мови.

В основі багатьох медико-фармацевтичних термінів лежать латинські та грецькі коріння, що робить їх інтернаціональними: die Dosis – доза, Chlorprothixen – хлорпротиксен, die Bakterien – бактерії, Poloxamer – поллоксамер, das Miotikum – міотичний засіб, die Ampulle – ампула, Betablocker – бета-блокатори, die Suspension – суспензія, die Tablette – таблетка і т.п. Вигляд інструкцій – уніфікований, черговість окремих пунктів у німецькомовній інструкції наведена відповідно до німецького законодавства, в українськомовній – до українського, оскільки інструкції можна вважати одним з актів державного управління [2, с. 13].

Врахування прагматичного потенціалу тексту стає першорядним завданням для перекладача. Прагматика тексту перекладу диктує необхідні синтаксичні та семантичні зміни у тексті перекладу. Навіть тексти з однаковою спрямованістю, як наприклад, інструкції для застосування лікарських засобів, які принципово призначені для одного кола реципієнтів – пацієнтів, матимуть різне семантичне і синтаксичне оформлення, що слід враховувати при виконанні перекладу. Інструкції в Німеччині орієновані перш за все на потреби пацієнта, рівень його фахової підготовки, тому пацієнт відчуває турботу про себе ще до початку прийому. В Україні, на жаль, подекуди ще досі вдаються до

конотативно забарвленого терміна «хворий» замість нейтрального терміна «пацієнт» [2, с. 8]. Особливістю німецьких медичних інструкцій є їх направленість на пацієнтів, що досягається вживанням особового займенника *Sie*, особливо структурою інструкцій, численними уточненнями, експлікаціями, пояснювальними фразами тощо.

Медико-фармацевтичний вокабуляр постійно оновлюється: з'являються неологізми, деякі слова стають архаїзмами і виходять з активного вживання. Внаслідок цього виникає необхідність постійного оновлення методів і способів перекладу окремих лексичних одиниць. В Німеччині в медичній сфері певні німецькі терміни вживаються паралельно з міжнародними (*Jucken* / *pruritis* - свербіж, *Leber* / *hepar* - печінка). Певні труднощі в процесі перекладу викликають складні слова і терміни, яким не завжди відповідає однозначний еквівалент в українській. Переклад термінів відбувається в два етапи: 1. Визначення значення. 2. Вибір методу перекладу: описовий переклад, підбір еквівалента, транскрипція / транслітерація, запозичення іноземного терміна. Існує кілька способів повної і точної передачі німецьких абrevіатур: 1. Передача іноземного скорочення еквівалентним українським скороченням, або створення абrevіатури з українських еквівалентних термінів: АСС (*Acetylcysteinum*) – АЦЦ (ацетилцистеїн); NEM (*Nahrungsergänzungsmittel*) – БАД (біологічно активна добавка). 2. Описовий переклад: AMG (*Arzneimittelgesetz*) – закон про лікарські засоби (в Україні закони не мають скороченого вигляду).

Основними способами перекладу запозиченої лексики є транскрипція / транслітерація (*das Symptom* – симптом; *der Reflex* – рефлекс). Але найбільш поширеним способом перекладу запозичень стала морфологічна передача запозичення з врахуванням граматичних норм цільової мови (*die Therapie* – терапія; *neurologisch* – неврологічний; *vegetativ* – вегетативний; *das Stadium* – стадія). Найменш поширений спосіб перекладу запозичень в інструкціях – калька (*der Überkonsum* – надмірне споживання, передозування; *Diabetes mellitus* – цукрова хвороба / цукровий діабет). Скорочення слів в тексті без попередньої розшифровки або перекладу на державну мову не допускається. Коли не вдається знайти терміни для адекватного відображення складного феномену використовують терміни-епоніми. Для субстантивних епонімічних термінів характерні такі моделі: іменник н.в. + власний іменник: *die Lugolsche Lösung* – розчин Люголя, *die Blandsche Pillen* – таблетки Бло, *die Salbe Vyschnevsky* – мазь Вишневського, *der Tolubalsam* – толуанський бальзам.

Суб'єкт мовлення у фармацевтичному дискурсі не персоніфікується, однак прагне у прихованій формі активно впливати на адресата, зокрема, висловлюючи значення необхідності [1, с. 29], форми якого можуть бути різного ступеня категоричності (вказівка, побажання): 1) *Lesen Sie die gesamte Packungsbeilage sorgfältig durch* (уважно прочитайте зміст цієї інструкції) – рекомендація [3, с. 1]; 2) *Dieses Medikament sollte nicht eingenommen werden* (ці ліки не слід використовувати) – настійна вимога.

В інструкціях переважають імперативні конструкції, що мають на меті попередити адресата про обережне та уважне застосування лікарського засобу, вони виражаються у формі: • протипоказання: *Nehmen Sie DAFALGAN 500 mg ein, und warten Sie mindestens 4 Stunden bis Sie die nächste Dosis einnehmen.* – Завжди дотримуйтесь інтервалу між прийомами препарату мінімум 4 години;

• прямого вираження заборони, посиленого прислівником «німає»: *Lagern Sie Arzneimittel niemals innerhalb der Reichweite von Kindern* – Зберігати в недоступному для дітей місці;

• спонування до дії: *Wenn Sie die Nebenwirkungen bei sich feststellen, müssen Sie die Einnahme des Arzneimittels sofort beenden und sich mit Ihrem Arzt in Verbindung setzen*

– При появі побічних реакцій припиніть прийом препарату і зверніться до лікаря [3, с. 2].

Точність викладу необхідна для того, щоб досягти однозначності розуміння документа, що не припускає інших тлумачень тексту: *10 mg ist einmal täglich als 1 Tablette unzerkaut mit einem Glas Flüssigkeit einzunehmen* – Приймати по 10 мг (1 таблетка) 1 раз на добу, запиваючи склянкою рідини [3, с. 1].

Таким чином, при перекладі інструкцій для медичного застосування фармакологічних препаратів потрібно дотримуватися основних правил перекладу науково-технічних текстів, серед яких ясність і точність при передачі інформації для забезпечення правильного розуміння суті медичного матеріалу, слід уникати двоякості розуміння сенсу або вільності тлумачення, розкривати зміст неологізму, аббревіатури або іншого скорочення, враховувати специфічні правові та мовні особливості країни, для якої робиться переклад.

Література

1. Бутова Г. П. Фармацевтический дискурс как культурный код: семиотические, прагматические и концептуальные основания: Автореф. дис... канд. филол. наук: 10.02.19 / Г.П. Бутова; Ставрополь. гос. университет. – Ставроп., 2008. – 49 с.
2. Макеєв К. С. Жанрові особливості українського перекладу німецьких фармацевтичних текстів: Автореф. дис... канд. філол. наук: 10.02.16 / К.С. Макеєв; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2010. – 20 с.
3. Cetirizin-ratiopharm bei Allergien: Gebrauchsinformation: Information für Anwender.

Драчова Т. Д.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ ТВОРІВ ХУДОЖНЬОГО ЖАНРУ

У сучасному розумінні художній переклад визначають як вид словесної творчості, внаслідок якої тексти, написані однією мовою, відтворюється засобами іншої лінгвальної системи. У світлі концепцій культури як моделі (картини) світу зрозуміло, що «переклад, поруч з іншими спорідненими формами запозичення, дає змогу пізнати духовні цінності ближніх і давніх племен та народів, включаючи набуте в дедалі ширше коло власних уявлень про світ [8, с. 5].

Художній переклад це дуже особливий вид перекладу, оскільки він є не точна передача змісту, а відображення думок і почуттів автора прозового або поетичного першотвору за допомогою іншої мови, перевтілення його образів у матеріал іншої мови. У художньому перекладі розрізняються окремі підвиди перекладу залежно від приналежності оригіналу до певного жанру художньої літератури. До них відносяться: переклад поезії, переклад п'єс, переклад сатиричних творів, переклад художньої прози, переклад текстів пісень і т. д. Виділення перекладу творів того або іншого жанру в особливий підвид перекладу носить умовний характер і залежить від того, наскільки істотний вплив робить специфіка даного жанру на хід і результат перекладацького процесу.

Одна з проблем художнього перекладу – співвідношення контексту автора і контексту перекладача. Критерієм співпадання, або, навпаки, розходження обох

контекстів, виступає міра співвідношення даних дійсності і даних, взятих з літератури. Перекладач іде від існуючого тексту і відтворюваної в уяві дійсності через її «вторинне» сприйняття до нового образного втілення, закріпленого в тексті перекладу. [2, с. 655].

Жоден переклад не може бути абсолютно точним, оскільки сама мовна система приймаючої літератури за своїми об'єктивними даними не може досконало передати зміст оригіналу, що неминує призводити до втрати певного об'єму інформації. Тут також замішана особистість перекладача, який при перекодуванні тексту обов'язково випустить щось зі змісту, та його схильність продемонструвати чи не продемонструвати усі особливості оригіналу [9, с. 11].

Наступна, співвідносна з попередньою, проблема художнього перекладу – проблема точності і вірності. При перекладі перед перекладачем постає проблема неспівпадання у смисловому навантаженні і стилістичній виразності слів та зворотів різних мов. Не можна змінити один компонент, щоб це не вплинуло на загальну структуру твору. Зміна одного компоненту обов'язково спричинює зміну усієї системи. В. Комісаров указував, що художній твір повинен перекладатися «не від звуку до звуку, не від слова до слова, не від фрази до фрази, а від ланки ідейно-образної структури оригіналу до відповідної ланки перекладу» [3, с. 260].

Ще однією проблемою художнього перекладу, яка не поступається попередній можна вважати відсутність точності і вірності. У віршах потрібна ритмічність і римованість. Спроба відтворити у поетичному творі усі слова неодмінно призведе до втрати гармонії твору, тому необхідно визначити, які елементи в даному творі є головними і відтворити їх з усією можливою точністю, не звертаючи велику увагу на інші. Перекладач поетичних творів повинен пропонувати своїм читачам з кожним новим перекладом нові образи, нові форми, нові стилі, і в кожному перекладі повинен вгадуватися його особистий стиль. В цьому випадку читач досить легко і впевнено може вгадати з перших рядків, що цей сонет Шекспіра перевів його улюблений перекладач [3, с. 256].

Також перекладачеві необхідно звертати велику увагу на проблему збереження національного забарвлення в перекладах художньої літератури. Збереження національної своєрідності оригіналу - завдання дуже складне в плані як практичного рішення, так і теоретичного аналізу. Можливості вирішення цієї проблеми на практиці пов'язані із ступенем тих фонових знань про життя, зображених в оригіналі, що реально виникають у перекладача і читача. Необхідно відзначити, що література кожної країни має ряд творів на теми і сюжети, узяті з життя інших народів і, проте, відмічені друкком власної народності. Вирішення проблеми національного забарвлення можливе тільки при понятті органічної єдності, яка утворюється змістом і формою літературного твору, враховуючи національну обумовленість, життя народу, мову народу, тобто тих даних, що склалися у читачів про фонові знання [4, с. 103].

Разом з проблемою збереження національної своєрідності оригіналу встає також проблема передачі його історичного колориту. Епоха, при якій було створено літературний твір, накладає певний відбиток на художні образи. Перекладачі завжди працювали з творами, створеними в різні періоди історії. Досягнення збереження історичного забарвлення твору можливо тільки шляхом стилістичних відповідностей оригіналу, адже стилістичні засоби утілюють ті образи, які були специфічні для письменників певної епохи. Отже, питання про передачу історичного забарвлення твору не обмежується тільки однією категорією мовних елементів, а охоплює цілу систему стилістичних засобів [5, с. 167].

Також при перекладі художнього твору необхідно враховувати проблему дотримання індивідуальної своєрідності оригіналу. Індивідуальна своєрідність

творчості багато в чому пов'язана зі світоглядом і естетикою автора. Тому при перекладі необхідно досліджувати твір як в лінгвістичному аспекті, так і в розрізі літературознавства [1, с. 1].

Не слід забувати про проблему передачі часової дистанції. Переклад повинен нести на собі відбиток певного часу. Але відбиток не означає повної тотожності, адже в цьому випадку не йдеться про філологічно достовірної копії мови перекладу на той момент часу, коли був написаний оригінал, текст перекладу у такому разі наповниться надмірною інформацією про стан мови оригіналу в той давній час. Сучасний переклад дає читачеві інформацію про те, що текст не сучасний, а за допомогою особливих прийомів прагне показати, наскільки він давній. Специфіка синтаксичних структур, особливості тропів і всієї лексики мають конкретну прихильність до певної епохи. Час твору показаний в мовних історичних особливостях: лексичних, морфологічних і синтаксичних архаїзмах. Головна умова створення тимчасової дистанції - відсутність в лексиці перекладу модернізмів – слів, які не могли уживатися в той час, коли було створено твір [1, с. 2].

Також дуже важлива проблема передачі рис літературного напрямку. Для минулих років характерна приналежність автора до певного літературного напрямку: романтизму, натуралізму, реалізму, символізму, імпресіонізму, експресіонізму. У творі виявляються авторські індивідуальні риси, але специфіка літературного напрямку також виразно помітна. Це пов'язано з особливостями літературного напрямку. Наприклад, для періоду романтизму характерне часте використання персоніфікуючих метафор, колірна символіка, ритм прози, гра слів. Для виявлення таких особливостей перекладачеві необхідно детально ознайомитися з літературним напрямком за науковими джерелами, почитати твори інших авторів - представників того ж літературного напрямку [6, с. 17].

Тексти для перекладів надзвичайно різноманітні по жанрах, стилях і функціях. Тому важливо знати, який вид тексту йому належить перекладати. Типи текстів визначають підхід і вимоги до перекладу, впливають на вибір прийомів перекладу і визначення ступеня еквівалентності перекладу оригіналу. Цілі і завдання перекладача виявляються різними, в залежності від того, що він перекладає, поему або роман, наукову статтю або газетну інформацію, документ або технічну інструкцію. І закономірності перекладу кожного з жанрів мають свої відмінності [7, с. 1].

Сучасний художній переклад, для того, щоб не зникнути і для того, щоб його не замінювали механічними онлайн-перекладачами, повинен нести в собі максимум віддачі перекладача, його ідеї перекладу, його гарний настрій і позитивне відношення до самого твору.

Після того, як ми розглянули проблеми перекладу художніх творів, потрібно спочатку проаналізувати особливості структури тексту на лексичному, стилістичному, семантичному рівнях. Для професійного й грамотного перекладу, нам треба проаналізувати структуру не тільки англійського твору, а ще структуру українського художнього твору. Не варто забувати і про те, що кожен художній твір має свої художні образи, які потрібно ретельно дослідити, для того, щоб правильно відтворити їх при перекладі.

Перекладачеві необхідно прочитати художній твір, вникнути в його суть, зрозуміти, що хотів донести до читачів автор, а потім вже починати перекладати. Перекладачам художніх творів, як і письменникам, необхідний багатобічний життєвий досвід, знання проблем художнього перекладу, а також вирішення цих проблем.

Література

1. Чепурна І. М. Проблематика перекладу художніх творів. – Режим доступу: <http://book.net/index.php?p=achapter&bid=10588&chapter=1>

2. Энциклопедия символизма: Живопись, графика и скульптура. Литература. Музыка / [Ж. Кассу, П. Брюнель, Ф. Клодон и др.]; науч. ред. и авт. Послесл. В.М. Толмачев; Пер. с фр. – М.: Республика. – 429 с.
3. Комиссаров В.Н. Общая теория перевода [Проблемы переводоведения в освещении зарубежных ученых]. – М., 1999. – 136 с.
4. Федоров А. В. Основы общей теории перевода (лингвистические проблемы). – М.: Филология три; СПб: Филология фак. СПбГУ, 2002. – 418 с.
5. Художній переклад як важливий чинник міжкультурної комунікації / Шемуда М. Г. – Режим доступу: <http://www.studfiles.ru/preview/6342381/>
6. Алексеева И.С. Профессиональный тренинг переводчика – Санкт Петербург, 2003. – 287с.
7. Закономірності та особливості процесу письмового перекладу текстів різних жанрів / І.С. Полук. – Режим доступу: http://novyn.kpi.ua/2006-3/07_Polyuk.pdf
8. Коптілов В. В. Теорія і практика перекладу: навч. посіб. / В. В. Коптілов. – К.: Юніверс, 2003. – 280 с.
9. Дюришин Д. Художественный перевод в межлитературном процессе [Проблемы особых межлитературный общностей]. – М., 1993. – 456 с.

Дзюба А. А.

Восточноукраинский национальный университет имени Владимира Даля

ФУНКЦИИ СРЕДСТВ ВЫРАЗИТЕЛЬНОСТИ В РАССКАЗЕ ДЖЕКА ЛОНДОНА «МЕЧЕНЫЙ»

Творчество Джека Лондона велико и многообразно: около двух сотен рассказов, очерков, эссе, писем и статей, десятки романов и повестей. Множество литературных героев вывел он на страницах своих книг, причем вышли они к читателю не безликой толпой, но каждый имеет свое лицо, свой характер и судьбу. Сочинения Джека Лондона поражают многообразием тем и сюжетов. Художественный метод автора выражается, прежде всего, в стремлении показать человека в тяжелой жизненной ситуации, на переломе судьбы; реалистические описания обстоятельств сочетаются с духом романтики и приключений.

Литературоведы по-разному оценивают талант писателя. Например, Ван Виск Брукс утверждал, что произведения Джека Лондона «плохо написаны», «примитивны», «изобиловали банальностями», «штампованными фразами» [1, с. 78]. Чебан О. И. отмечает, что «В целом американские литературоведы, не склонные к широкому историко-теоретическим обобщениям, обычно рассматривают Лондона как «популярного», хотя и несомненно талантливого писателя второго ряда, «натуралиста» по своей методологии, тяготеющего к романтическим преувеличениям и ориентированного на непритязательные, «массовые» вкусы» [3, с. 393-394].

Актуальность темы обусловлена недостаточной изученностью средств выразительности в рассказе Джека Лондона «Меченый». Единство личной биографии и творчества, использование разнообразных стилистических приёмов, ориентированных на увлекательность, – аспекты, требующие современного прочтения и серьезного изучения.

Цель данной научной статьи – изучение функций стилистических приемов и средств выразительности в произведении Джека Лондона «Меченый». Для достижения этой цели мы считаем необходимым выполнить следующие задачи:

- привести примеры наиболее характерных средств выразительности, используемых автором в данном рассказе;
- выявить функции подобных средств выразительности;
- сделать выводы относительно влияния средств выразительности на стиль и общую атмосферу рассказа.

Рассказ Джека Лондона «Меченый» принадлежит к циклу «Северных рассказов». Герои произведения попадают в экстремальные условия, в которых раскрывается суть их характера, а именно: нервозность и раздраженность. Причиной этого в первую очередь является их ездовая собака «Меченый». Он является умной собакой, но он не хочет работать и все время ворует их съестные запасы. В данном произведении сложно определить, кто именно из друзей предал друг друга. Можно сказать, что оба товарища сделали это: 1) главный герой предал Стива, когда оставил его с Меченым на Севере, а сам направился домой; 2) Стив предал главного героя, когда приехал домой и привязал Меченого возле калитки его дома, а сам поехал снова на Север, таким образом, оставив его на всю жизнь с этим монстром – Меченым.

Для придания рассказу выразительности Джек Лондон использует многочисленные стилистические приемы: метафора и сравнение, гипербола, ирония, риторический вопрос. Произведения Джека Лондона имеют глубокий философский смысл. Рассказ «Меченый» не стал исключением. Автор видит в глазах собаки что-то сверхъестественное и непостижимое: «At times **it was like gazing into a human soul, to look into his eyes;** and what I saw there frightened me and started all sorts of ideas in my own mind of reincarnation and all the rest. <...> I can't give an inkling of what I saw in that brute's eyes; it wasn't light, it wasn't colour; **it was something that moved,** away back, when the eyes themselves weren't moving. And I guess I didn't see it move either; I only sensed that it moved. It was an expression – that's what it was – and I got an impression of it»¹ [4]. Автор сравнивает душу собаки с человеческой душой. Также автор подчеркивает, что в глазах Меченого что-то двигалось, но при этом сами глаза оставались неподвижными. В данном предложении явно говорится о чем-то непостижимом и сверхъестественном.

Автор использует метафоры и сравнения: «Steve touched him again, a bit harder, and he howled – the regular long **wolf howl.** <...> That Spot trembled and wobbled and cowered before ever I swung the lash, and with the first bite of it he howled **like a lost soul** <...> He rolled over on his back and bumped along, his four legs waving in the air, himself howling **as though he was going through a sausage machine.** <...> There was no getting any work out of that Spot; and to make up for it, he was the biggest **pig-glutton of a dog** I ever saw»² [4]. Функция метафоры и сравнения состоит в том, что позволяет создать емкий образ Меченого, основанный на ярких, часто неожиданных ассоциациях, а также придает тексту образность и выразительность.

¹ Перевод здесь и далее наш: «Подчас посмотреть в его глаза было то же самое, что и заглянуть в человеческую душу. И то, что я видел пугало меня. У меня начинали возникать мысли о переселении душ и прочей ерунде. <...> Я не могу четко сказать, что именно я видел в этих звериных глазах. Это вовсе не было каким-то свечением или особым оттенком собачьих глаз. Его глаза были неподвижны. Но в них что-то шевелилось, то появляясь, то бесследно исчезая. Это было осмысленное выражение – вот что это было – и я почувствовал это»

² «Стив ударил его сильнее, и он завыл **по-волчьи.** <...> Меченый задрожал, зашатался и съежился, прежде чем я взмахнул хлыстом. И с первым же ударом бича он завыл **словно грешник.** <...> Он перевернулся на спину и волочился по снегу, молотя всеми четырьмя лапами по воздуху, **словно его пропускали через мясорубку.** <...> Меченого невозможно было заставить работать, ничто не помогало. Он был **как огромная прожорливая свинья,** но в облики собаки»

В тексте встречается гипербола. Меченый выступает как бессмертное существо, ибо никакие силы не могут его убить: «We couldn't sell him, we couldn't kill him (both Steve and I had tried), and **nobody else was able to kill him**. He bore a charmed life. I've seen him go down in a dogfight on the main street with fifty dogs on top of him, and when they were separated, he'd appear on all his four legs, unharmed, while two of the dogs that had been on top of him would be lying dead»³ [4]. Гипербола употребляется в данном случае для выделения исключительных качеств Меченого.

Также преувеличается интеллект собаки: «Maybe, like some men I know, **he was too wise** to work. I shouldn't wonder if he put it all over us with that intelligence of his. <...> And anyway, how did he know we had gone up the Yukon? You see, we went by water, and he couldn't smell our tracks. <...> But don't forget what I said about his intelligence»⁴ [4]. Функция гиперболы заключается в создании более выразительного образа Меченого и через это усилить впечатление от него.

Самым простым способом придания иронического оттенка слову как в английском, так и в русском языках, являются кавычки. Примером употребления кавычек для создания подобного эффекта может послужить использование автором сложного существительного «rough-on-rats». Дословный перевод слова «rough» – «неровный», «шероховатый» либо «грубый» [5] и т.д., но вовсе не имеет смысла «смерть» или «яд». Но в одном из опубликованных ранее переводов рассказа данное составное существительное переводиться как «Смерть крысам» («крысиный яд»). Ирония прослеживается также в этом предложении: «My wife made me buy him a collar and tag, and within an hour he showed his **gratitude** by killing her pet Persian cat»⁵ [4]. Функция иронии состоит в создании комического эффекта путем появления взаимодействия двух типов лексических значений: предметно-логического и контекстуального, основанного на отношении противоположности (противоречивости). Таким образом, два эти два значения фактически взаимоисключают друг друга. Например, слово «gratitude» как видно из контекста, имеет значение, противоположное основному предметно-логическому значению «благодарность». Иронический эффект создается тем, что основное предметно-логическое значение слова «gratitude» – «благодарность» не уничтожается контекстуальным значением «неблагодарность», а сосуществует с ним, еще более ярко подчеркивая данный контраст.

В произведении «Меченый» используется также такой стилистический прием как риторический вопрос: «Now how did he get out of that ice? How did he know we were coming to Dawson, to the very hour and minute, to be out there on the bank waiting for us?»⁶ [4]. Назначение риторического вопроса заключается в том, чтобы сделать акцент, подчеркнуть и эмоционально окрасить суждение, сделать суждение более выразительным.

³ «Мы не могли ни продать, ни убить его (оба пробовали) и **вообще никто не мог убить его**. Он был как заколдованный. Я видел однажды, как он шел по главной улице, в самом центре собачьей драки. И на него напало пятьдесят собак, а когда они разбежались в разные стороны, Меченый стоял на четырех лапах, без единого повреждения, а две собаки из собачьей своры лежали мертвыми»

⁴ «Может, как некоторые знакомые мне люди, **он был слишком умен**, чтобы работать. Не удивлюсь, что все его выходы были следствием его интеллекта. <...> И все-таки, как же он могу узнать, что мы отправились вверх по Юкону? Мы плыли по воде, и он не мог прийти по запаху наших следов. <...> Но не забывайте то, что я говорил об его уме»

⁵ «Моя жена попросила меня купить ему ошейник с номерком. В течение часа он выразил свою **благодарность**, убив ее персидского кота»

⁶ «Как же ему удалось выбраться из льда? Как он узнал, что мы направляемся в Доусон? Ведь он встретил нас на берегу точно минута в минуту»

Таким образом, мы проанализировали средства выразительности в рассказе Джека Лондона «Меченый» и пришли к таким выводам: в рассказе используются многочисленные стилистические приемы, функция которых заключается в создании яркого образа главного героя рассказа – пса Меченого, подчеркивания его исключительных качеств, а также для придания тексту образности и выразительности. Автор использует гиперболу, преувеличивает интеллект Меченого, что позволяет читателю воспринимать Меченого как существо подобное человеку по силе разума. Философский смысл вложен в произведение не случайно, а для демонстрации разума пса. Душа пса сравнивается с душой человека. Метафора и сравнение имеет целью ярко представить образ Меченого, а именно его нежелание работать, его поведение в том случае, когда его заставляли это делать. Автор очень четко ставит акцент на ненасытности пса, сравнивая его с прожорливой свиньей. Функция иронии состоит в создании комического эффекта. В тексте говорится о «благодарности» Меченого за то, что ему купили ошейник с номерком. В данном случае слово «благодарность» имеет противоположное значение, поскольку Меченый «отблагодарил» хозяйку, убив ее персидского кота. Риторический вопрос имеет своей целью усилить, подчеркнуть удивление героя интеллектом пса: «Now how did he get out of that ice? How did he know we were coming to Dawson, to the very hour and minute, to be out there on the bank waiting for us?» [4]. Задается ряд вопросов, на которые уже есть ответ. В целом, функции средств выразительности весьма многообразны, и с их помощью создается свой собственный, уникальный стиль писателя.

Литература

1. Брукс Ван В. Писатель и американская жизнь. М., 1971. – Т. 2. – 244 с.
2. Богословский В. Я. Американская критика о Джеке Лондоне: Сборник трудов по проблемам романтизма и реализма в зарубежной литературе XIX-XX вв. – М., 1973. – 253 с.
3. Чебан О.И. Американское лондоноведение последних десятилетий: тенденции и проблемы // Известия Российского Государственного педагогического университета им. А.И.Герцена. Аспирантские тетради, № 28 (63). – СПб., 2008. – С. 391-395.
4. Jack London. That Spot. – Режим доступа: <http://www.correctenglish.ru/reading/literature/jack-london/that-spot/>
5. Multitran Online Dictionary. – Режим доступа: <http://www.multitran.ru/c/m.exe?CL=1&s=rough&l1=1>

Смельянова В. О.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

LAS DIFICULTADES DE LA TRADUCCIÓN JURÍDICA

Una de las cuestiones que generan mayores problemas en los movimientos migratorios es el desconocimiento de la lengua utilizada en el país de acogida. En todo el planeta existen aproximadamente siete mil idiomas distintos, lo que implica serios obstáculos para que los individuos se comuniquen. En esta ocasión, estamos indagando en las traducciones inglés-español, idiomas muy extendidos y hablados por millones de personas.

En España la profesión de traductor jurado está regulada por el Real Decreto 2555/1977 de 27 de agosto, donde se establece el reglamento de la Oficina de Interpretación

de Lenguas del Ministerio de Asuntos Exteriores. Esta ley ha recibido modificaciones parciales en los Reales Decretos 889/1987, de 26 de junio, 752/1992 de 27 de junio y 79/1996 de 26 de enero. La citada legislación ha sido modificada, entre otros motivos, por la incorporación de España a la Unión Europea y por la creación de la Licenciatura de Traducción e Interpretación como título universitario, que en los últimos años se ha transformado en Grado.

Podemos ser los traductores totalmente neutrales, ya que no variamos en absoluto las intenciones comunicativas del texto que traducimos? Muy a nuestro pesar, la respuesta no puede ser del todo afirmativa, porque siempre cambiamos, aunque sea ligeramente, las intenciones comunicativas del texto, no de manera voluntaria, sino porque la comunicación es ambigua por naturaleza y, por extensión, la traducción. Los traductores jurados que trabajamos sobre documentos escritos tenemos la ventaja de poder recapacitar durante varios días sobre la manera de traducir oraciones que en el fondo nos cuesta entender lo que quieren decir, como veremos enseguida. Sin embargo, en el caso de los intérpretes simultáneos, apenas cuentan con unos segundos para emitir su traducción [1, p. 20].

No obstante, conviene recordar que la traducción textual (o “directa” en términos de relevancia) de la expresión oral constituye solo parte (por más importante que sea esa parte, es tan solo una parte) de la labor de traducción (de la que el traductor es igualmente tan solo uno de los responsables). No podemos dejarnos engañar por la aparente asepsia científica de “limitarnos” a lo que se dice.

Veamos, a continuación, algunos problemas típicos tomados de casos reales; es decir, de textos extraídos de un corpus real de documentos jurídicos español-inglés. En particular, nos vamos a centrar en dos ejemplos que manifiestan las dificultades con las que han de lidiar los traductores e intérpretes en su quehacer diario:

Ejemplo 1:

The Sheriff, having heard the agent for the noter, allows the note by Mr. XXX to be amended at the bar.

Cualquiera tendría la tentación de interpretar sheriff como sherif, agent como agente, note como nota y bar como bar, pero se trata de juez de primera instancia, letrado, demanda y sala.

Traducción: Oído el representante (o letrado) del demandante, el juez (de 1.ª instancia) da su venia para que la demanda sea modificada en sala.

Conclusión: La terminología debe contextualizarse para conocer, no solo el registro, sino también el sentido regional.

Volviendo a uno de los aspectos del segundo ejemplo – la longitud de los enunciados – a diferencia de la escritura literaria, muchos redactores de textos legales presuponen un lector de mala fe dispuesto a retorcer su significado para sus propios fines. A la vista de esta supuesta mala fe a la vuelta de la esquina, muchos redactores están convencidos de que la única forma de defenderse es rodeando sus ideas de palabras innecesarias y de lo que en inglés se denomina legalese, característico del inglés legal, una jerga frecuentemente complicada e incluso incomprensible.

A qué tipo de formación puede someterse el estudiante de interpretación jurada o el intérprete novel para afrontar estas dificultades? Parecería difícil encontrar soluciones efectivas para todos los casos, si lo único que señalamos como común es la longitud de la frase hasta abarcar el párrafo entero. Por el contrario, a medida que avanza la longitud del párrafo de una sola frase, solemos encontrar que no necesariamente es más compleja, ya que su extensión creciente obedece a la adición sucesiva de alternativas o copulaciones. Eso sí, su traducción va a requerir un enfoque sistemático y paciente [2, p. 10].

Veamos, seguidamente, algunas peculiaridades del quehacer (o más bien del “quédiabloshacer”) del traductor jurado en su contacto con documentos de trabajo, auténticas

“joyas” de jerga legal. En primer lugar, presentamos una selección de dos “frases” largas extraídas de sendos documentos reales. En segundo lugar, ofrecemos una versión en español, así como algunas observaciones a modo de comentario.

Qué hacer cuando nos encontramos con semejantes encrucijadas? Afrontarlas con valentía, claro está, sin miedo y con orden. Debemos asegurarnos de captar algún sentido en inglés, al menos por partes, antes de acometer su redacción en español. Sin embargo, no necesariamente hay que captar el sentido total de la frase (en todas sus partes) antes de empezar, porque ello podría implicar no empezar nunca; de momento nos podemos conformar con asegurarnos de que no quede ningún cabo suelto. A veces descubriremos que su traducción es lo que conduce a su comprensión; es decir, que probablemente los traductores seamos los primeros (o incluso los únicos) en entender el texto en cuestión. Este papel de la traducción como suplemento en vez de sustitución del original lo señala Epstein:

“Will the globalization of cultures change the role of languages and translation? With the spread of multilingual competence, translation will serve not as a substitution, but rather as a supplement to the original text, a multidimensional, “culturally curved” discourse, “interlation” rather than simply translation” [cit. por 4, p. 98].

Examinemos el primer ejemplo que no es demasiado largo. Se trata de una lista de condiciones de legislación escocesa referentes a una empresa de inversiones, leemos:

“If the Intermediary selects that commission be paid to the Intermediary on a level commission payment basis XXX will, subject to Clause 2.5., continue to pay commission on the initial premium, and any increments, for up to five years from the inception of the contract, assuming that the contract remains in force, notwithstanding any intimation to XXX of the termination of the agency between the Intermediary and the client, and/or the appointment of a further Intermediary to the contract on which commission is being paid” [cit. por 4, p. 98].

En este primer ejemplo de 87 palabras se aprecia que la comprensión no se ve deteriorada por la longitud de la frase, ya que la argumentación sigue un curso lineal con la siguiente estructura:

If the Intermediary chooses this type of payment, XXX will keep to the same policy for 5 years following the original contract, even if XXX decides to close the agency or even if a new Intermediary is appointed.

Una vez identificada esta estructura, podemos empezar a redactar los detalles, con las inversiones y pequeñas adaptaciones que estimemos convenientes para la naturalidad de la expresión en español, probablemente mínimas, a pesar de que el resultado quede igual de largo e indigesto que en inglés. No hay necesidad de mejorar el estilo ni de reducir el número de repeticiones. Conviene, eso sí, asegurarnos de utilizar la terminología legal adecuada en términos legales como: intermediary, commission, level commission, subject to, clause, premium, increments, inception, in force, termination, agency, client y appointment (intermediario, comisión, comisiones uniformes, conforme a, cláusula, prima, incremento, inicio, en vigor, terminación, intermediación, cliente y designación,) e indicadores oracionales normales de contratos como: notwithstanding, further, up to, on a ... basis, assuming that, and/or.

Un resultado (siempre mejorable) podría ser:

Si el intermediario opta por que se le abonen las comisiones en base a comisiones uniformes, XXX, con sujeción a la Cláusula 2.5, seguirá pagando las comisiones sobre la prima inicial y sus posteriores incrementos hasta cinco años desde el inicio del contrato, en el supuesto de que el contrato siga en vigor y no obstante cualquier notificación a XXX de la terminación de la intermediación entre el intermediario y el cliente y/o la designación de otro intermediario para el contrato sobre el que se paga la comisión.

3. The objects for which the Company is established and to be carried on either in Gibraltar or elsewhere are:

To establish and maintain or procure the establishment and maintenance of any contributory or non-contributory person or superannuation funds for the benefit of, and give or procure the giving of donations, gratuities, pensions, allowances or emoluments to any persons who are or were at any time in the employment or service of the company, or of any company which is a subsidiary of the company or is allied to or associated with the company or with any such subsidiary company, or is, or who are or were at any time directors of officers of the company or of any such company as aforesaid, and the wives, widows, families and dependants of any such persons, and also establish and subsidise and subscribe to any institutions, associations, clubs or funds calculated to be for the benefit of or to advance the interests and well-being of the company or of any such other company as aforesaid, and make payments to or towards the insurance of any such person as aforesaid and do any of the matters aforesaid, either alone or in conjunction with any such other company as aforesaid.

En este texto de 186 palabras resulta evidente que no hay ningún interés en absoluto por el estilo de expresión, sino que su foco se centra en que no haya ninguna posibilidad de equívoco en la interpretación; en cambio, la longitud del párrafo no ayuda mucho a lograr este objetivo, desprovisto como está de lugar de descanso, lo que en el nivel grafémico correspondería con el punto y coma o el punto y seguido.

En estos casos conviene prestar especial atención a los marcadores oracionales para captar el razonamiento. Llama la atención la frecuencia inusual de *or* (máxima frecuencia, 20 casos) que incluso supera la incidencia de *of* y *the* (15 y 14); otros marcadores son *any* (13), *to* (7, por marcar verbos de una serie), *and* (11), las comas de las series, el sujeto de cada nuevo verbo (porque generalmente se refiere al inmediato anterior, excepto si resulta obvio que no), *which* (pues empieza un nuevo nivel de subordinación); los deícticos como *aforesaid* (5), *such* (6) y *as* (4). Los otros marcadores presentes carecen de interés estadístico (*with*, *at*, *for*, *in*, *other*).

No resulta necesario escribir un resumen ni redactarlo con otras palabras, ni tampoco reescribirlo con mejor estilo de lo que está inicialmente. Por ello, será suficiente con que nos aseguremos de que todos los elementos del documento original quedan correctamente reflejados en el texto final en términos igualmente inequívocos. Sin embargo, y tal como se señalaba arriba, no será indispensable asegurarnos de su comprensión total antes de empezar, pues es más que probable que tal comprensión no se alcance si no es acometiendo su traducción.

De las citas anteriores podemos confirmar que, efectivamente, en inglés legal la longitud de la frase no tiene ninguna relevancia (excepto en lo que se refiere a su complejidad en traducción) y puede contener tanta subordinación como se desee.

Una traducción posible para este segundo caso sería:

Constituir y mantener o procurar la constitución y mantenimiento de pensiones contributivas o no contributivas o fondos de jubilación y dar o procurar la dación de donaciones, gratificaciones, pensiones, asignaciones o emolumentos a favor de cualesquiera personas que estén o hubieran estado en cualquier momento empleados o al servicio de esta Sociedad o de cualquier sociedad filial de la misma o que estuviera asociado o relacionado con esta o con cualesquiera de dichas filiales, o que son o fueron en algún momento directivos o altos cargos de la Sociedad o de cualesquiera de las repetidas filiales, y a las esposas, viudas, familias y dependientes de dichas personas, y constituir, subvencionar y subscribirse a instituciones, asociaciones, clubes o fondos que se consideren beneficiosos o que fomenten los intereses y bienestar de la Sociedad o de cualesquiera de las otras sociedades a las que se ha hecho referencia y hacer pagos para o a favor de primas de seguro de las citadas personas,

y hacer todo lo anterior por sí sola o en conjunción con cualesquiera de las otras sociedades ya mencionadas.

Como conclusión encontramos que, en realidad, los problemas derivados de la traducción son los mismos que los emanados de la comunicación; en concreto, nos referimos a la dificultad de entender correctamente las intenciones comunicativas del emisor, especialmente a medida que aumenta la longitud de los enunciados, dado que en el contexto de la traducción jurídica en ocasiones partimos de usos muy cristalizados del lenguaje que han tenido una evolución mucho más lenta que el lenguaje común de la calle. En la traducción jurada, teniendo en cuenta la obligación de jurar que el resultado equivale al original, la investigación del sentido del original adquiere, pues, una dimensión vital; los regionalismos jurídicos pueden suponer importantes obstáculos que el traductor tiene que salvar no sin largas horas de búsqueda. A ello hay que sumar las extensas oraciones características del lenguaje legal, lo que a menudo implica un incremento de la complejidad en la traducción.

Literatura

1. Argüeso González, A. “Traducción y terminología: Complementariedad indispensable en la versión del lenguaje jurídico”, en V Encuentros Complutenses en torno a la Traducción, R. Martín-Gaitero (Ed.), Editorial Complutense, Madrid, 1995, págs. 473-481.
2. Bahá'u'lláh. Tablets of Bahá'u'lláh. – Bahá'í World Centre, Haifa, 1978.
3. Baigorri, J.; Cambell, H. (Eds.). Reflexiones sobre traducción jurídica. – Comares, Granada, 2009.
4. Bodoutchian, V. Diccionario jurídico-empresarial español-inglés/inglés-español, Fundación Confemetal, Madrid, 2000.
5. Herrero, B. “La interpretación en los juzgados”, en V Encuentros Complutenses en torno a la Traducción / R. Martín-Gaitero (Ed.). – Editorial Complutense, Madrid, 1995. – págs. 687-692.
6. International Association of Forensic Linguistics. El modo de acceso: <http://www.iafl.org> / (fecha de consulta: 28 de abril 2013).
7. Lassen, I. Accessibility and Acceptability in Technical Manuals. A Survey of Style and Grammatical Metaphor. – Philadelphia: John Benjamin's Publishing Company, 2003.
8. Muñiz Castro, E. G. Diccionario terminológico de economía, comercio y derecho: inglés-español, español-inglés, Fontenebro, Madrid, 1990.
9. Orwell, G. “Politics and the English Language”, Horizon, 13, 76, 1946/1974, págs. 252-265.
10. Painter, J. M. P. “Legal Writing 201: 30 Tips to Improve Readability in Briefs and Legal Documents Or, How to Write for Judges, Not Like Judges”. – Mont. Law, 6-7, 2006.

Кузнецова А. В.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ УКРАЇНСЬКОЇ ПОЕЗІЇ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ (НА МАТЕРІАЛІ ТВОРЧОСТІ В. СОСЮРИ)

Переклад поетичних творів є одним з основних різновидів художнього перекладу і вимагає особливого мистецтва, бо, недаремно ж кажуть, що кожний перекладач віршованої форми може перекладати прозові твори, але не кожний

перекладач прозових текстів має здібності та талант, щоб перекладати вірші. Переклад поезії істотно відрізняється від перекладу прози, оскільки сама природа поетичного твору має чимало відмінностей від природи твору прозового – значно більша вага окремого слова, широке використання фонетичних засобів організації тексту, ритміко-інтонаційна своєрідність.

Переклад поетичного тексту – літературний процес, який вимагає не менше творчих зусиль, ніж написання оригіналу: перекладачу важливо не тільки передати зміст, а й зберегти естетичну функцію, прагматику, а також його поетичну організацію – форму.

Перекладач поетичного твору виступає своєрідним посланцем автора, чийм покликанням є з максимальною точністю донести до читача, представника іноземного мовного середовища, колорит оригінального твору. Від того, наскільки якісно йому/їй вдасться передати думку, почуття, світогляд, закладені автором у свій вірш, буде залежати рівень сприйняття і правильність трактування адресатами, тобто читачами, перекладеного оригіналу.

Юхим Григорович Еткінд вважає, що мистецтво поетичного перекладу знаходиться у владі двох суперечливих тенденцій: з одного боку, перекладні вірші повинні справляти на читача безпосереднє емоційне враження, а з іншого, вони повинні вносити у літературу щось нове, збагачувати читачів невідомими до того часу поетичними образами, ритмами, строфами [5, с. 33]. У першому випадку вони покликані пристосувати чуже мистецтво до сприйняття вітчизняного читача, а в другому – розкрити перед читачем різноманітність мистецтва, показати йому красу відмінних національних форм, історичних нашарувань, індивідуальних творчих систем.

Переклад повинен звучати як оригінальні вірші і це один з елементів точності або вірності, але через призму приймаючої мови повинні чітко відчуватися національний дух та національна форма оригіналу, а також індивідуальний стиль поета [3, с. 89].

Щирість, задушевність, яскрава, емоційно наснажена образність, звернення до найсокровенніших людських почуттів – основні риси поетичної спадщини В. Сосюри, якого справедливо називають одним із найтонших ліриків української літератури ХХ століття. Такі непокєднувані поняття, як боротьба й кохання, стали лейтмотивом творчості поета. Він намагався осягнути складність та неоднозначність епохи, сучасником якої був, завжди залишаючись людиною, залюбленою у красу, довершеність, чи то зорі золоторогої, чи то ластівок на сонці, чи то рідного слова [1].

Чи замислювалися ви над тим, як часто ми використовуємо художні образи? Ми сприймаємо їх як щось природне: наприклад, захоплення красою осіннього доквілля передаємо словами «золота осінь» чи «golden leaves under the autumn sky», взимку нарікаємо на «лютий холод» чи «biting frost», а восени іноді розповідають, як «дощі ллють, як з ведра» «rain cats and dogs». Культурний досвід народу, який ми засвоїли, дозволяє розуміти ці образи. Давнім, властивим іще народній ліриці, є принцип погодження певних емоційних станів із картинами навколишнього світу. Зіставлення природи та людських переживань здійснюється за подібністю або контрастом. Такий прийом науковці визначають як психологічний паралелізм. У ліриці він може формувати художню організацію всього твору.

Ліричні твори – це згустки художніх образів. Тут кожне слово, кожна фраза набуває вагомого звучання і майже не піддається розчленуванню, перекладу на мову понять. В них синтезується не лише смисловий, а й емоційний зміст. Підміна образів ліричних творів логічними міркуваннями, поняттями, констатацією фактів спотворює їх зміст, бо простий переклад ліричного вірша вже сприймається як звичайна інформація, і вимоги до словесного оформлення думки підпорядковуються іншим

законам. Художній логіці властиві певні особливості мислення, власні способи моделювання дійсності.

Так, візьмемо перші шість рядків вірша В. Сосюри «Осінь»:

*Облітають квіти, обриває вітер
пелюстки печальні в синій тишині.
По садах пустинних їде гордовито
осінь жовтокоса на баскім коні.
В далечінь холодну без жалю за літом
синьоока осінь їде навмання [4, с. 23].*

Спробуємо перекласти їх, не вдаючись до образності: wind breaks off flower petals; gardens are empty, everything is yellow; summer passed, autumn has come, cold is coming; silence. В результаті зникла поезія, емоційно-образне сприймання автора, яким пронизаний твір.

У процесі перекладу ліричного твору слід усвідомлювати ту художню логіку, завдяки якій він набуває своєї поетичної сили. Образ вітру, печальних пелюстків, синьої тишини викликає багато асоціацій. Осінь змальовується як жива істота, вона жовтокоса «golden-haired», синьоока «with sickeningly blue eyes like cornflower fields». Такі епітети не випадкові. Жовтий колір найхарактерніший для цієї пори року. Восени золотяться берізки, покриваються золотом листки клена, жовтіє все навколо. У багатьох осінь викликає почуття жалю. Повіє холодом – і затихає щебетання птахів, сюрчання коників у полі, пустіють сади, ліси і гаї. Ми прощаємося з літом. І в цьому прощанні певний сум. Осінь ще й синьоока. Синіють зорані поля, синіє безлистий ліс. Навколо синя тишина. Поет не каже: «Осінь викликає зміни в лісах, на полях, на городах» чи «Autumn causes changes in forests, fields, gardens». Він передає ту ж думку образно: осінь «їде гордовито» «на баскім коні» – «it rides proudly the hasty horse».

Зміст вірша помітно зміниться навіть, якщо перекласти його прозовою мовою, зберігаючи образні вислови, тобто коли не брати до уваги ритміки твору, його мелодії, звукової інструментовки. Це дуже важливі компоненти структурної цілісності вірша. Особливо велике значення у передачі засобами художнього слова динаміки життєвих процесів належить ритму. Ритм надає віршеві музичальності, милозвучності. Мабуть, саме тому В. Г. Белінський порівнював лірику з музикою, а не з архітектурою, живописом, скульптурою, з якими він ставив в один ряд епічні твори, бо лірика – поезія почуття, що виражає внутрішній світ людини.

The first six lines of the poem «Autumn» by W. Sosyura:

*The blue world of silence envelops the flowers
And petals with the sadness are leaving with the wind.
Golden-haired autumn, riding hasty horses,
Arrogantly looking is crossing empty field.
Approaching the cold kingdom not coming to the grief
Our golden beauty is riding with no aim.
A. Kuznetsova*

Провівши дане дослідження, можна зробити висновок, що ліричний твір можна назвати діалектичним сплавом певних картин життя, через які автор висловлює свої погляди на дійсність, та його переклад має забезпечувати цю єдність. Художні образи потрібно перекладати під кутом зору основної ідеї твору. Але не можна нехтувати й формою вірша, зводити її до того, щоб вичленити абстрактну ідею. Ідейно-естетичне

багатство художнього твору не тотожне системі наукових понять. Перекладачу важливо не лише збагнути поетичну ідею, а й простежити, як виражає її письменник. Нехтуючи цим, не можна зрозуміти творчої індивідуальності митця, неповторності його поетичного голосу, розкрити секрети його художньої майстерності. Таким чином, під час перекладу поетичного твору слід враховувати наступну концепцію: «поезію потрібно перекладати не від звуку до звуку, не від слова до слова, не від фрази до фрази, а саме від ланки ідейно-образної структури оригіналу до відповідної ланки перекладу» [2, с. 246].

Література

1. Бернадська Н. І. Такий я ніжний, такий тривожний... / Н. Бернадська // В. Сосюра: роман / упорядкування та примітки Сергія Гальченка ; післямова Ніни Бернадської (Класна література). – К. : Знання, 2010. – С. 343.
2. Коломієць Л. В. Перекладознавчі семінари: Актуальні теоретичні концепції та моделі аналізу поетичного перекладу / Л. В. Коломієць. – К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2011. – 527 с.
3. Левик В. В. О точности и верности / В. В. Левик // Перевод – средство взаимного сближения народов. – М. : Наука, 1978. – 184 с.
4. Сосюра В. М. Поезії / В. М. Сосюра / Ред. кол. М. П. Бажан, О. Є. Засенко, С. А. Крижанівський та ін.; Вст. і прим. П. Моргаєнка. – К. : Радянський письменник, 1975. – 319 с.
5. Эткинд Е. Пoesия и перевод / Е. Эткинд. – Л. : Сов.писатель. Ленинградское отделение, 1963. – 430 с.

Лисенко М. Ю.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ТЕКСТІВ, ПРИЗНАЧЕНИХ ДЛЯ ПОДАЛЬШОГО ОЗВУЧУВАННЯ

Кожного року випускається велика кількість кінофільмів, у тому числі і за кордоном. Тому сьогодні дуже актуальна тема розвитку теорії та практики кіноперекладу. Існують два основні види аудіовізуального перекладу: субтитрування та дублювання (озвучування). У даній статті розглядаються особливості перекладу для озвучування, оскільки саме цей вид перекладу набув найбільшої популярності на пострадянському середовищі.

Текст перекладу, призначений для подальшого озвучування, вимагає додаткової адаптації. Дана адаптація повинна відбуватися на різних рівнях для того, щоб текст перекладу замінив собою текст оригіналу, тим самим створюючи ілюзію того, що аудіовізуальний текст був спочатку створений на мові оригіналу.

Дуже велика кількість перетворень при озвучуванні викликана розбіжністю часу звучання фрази на мові перекладу і фрази, складеної на мові оригіналу. Викликано це тим, що середня кількість складів у мові оригіналу може відрізнятись від кількості складів у мові перекладу. Також це пов'язано із семантичними особливостями мови (наприклад, англійській мові більш притаманні повні речення у розмовній мові, у той час, як у російській часто використовуються еліipsis та неповні речення) [3, с. 161].

Отже, для зменшення обсягу тексту при озвучуванні використовуються наступні методи:

Заміна більш короткими синонімами:

Оригінал: That's it, we're done, right?

Початковий переклад: Именно. У вас все?

Переклад для озвучування: Да. У вас все?

Зміна типу або структури речення:

Оригінал: What was that?

Початковий переклад: И что это?

Переклад для озвучування: Что?

Опущення інформації. У свою чергу поділяється на опущення релевантної інформації (інформації, що потрібна для розуміння ситуації спілкування та контексту, але не потрібна для розуміння подальшого розвитку подій), опущення менш релевантної інформації (вступні слова, вигуки, що супроводжуються жестом, що виражають привітання, згоду, незгоду, здивування і т.д.)

У разі, якщо текст оригіналу довший ніж текст перекладу, використовуються такі методи:

Вставка речень, що не несуть в собі смислового навантаження для розуміння сюжету:

Оригінал: Fine. Is that it?

Початковий переклад: Всё?

Переклад для озвучування: Ага. Это всё?

Вставка слів, словосполучень або конструкцій, що не несуть в собі смислового навантаження для розуміння сюжету:

Оригінал: Would you show me?

Початковий переклад: Покажете?

Переклад для озвучування: Вы не покажете?

Заміна синонімами і синонімічні конструкціями

Повтор вже наявної інформації

Оригінал: Harry, Harry, that is black magic and you cannot afford to dabble in the black.

Початковий переклад: Гарри! Гарри, это черная магия, а ты не должен ей пользоваться!

Переклад для озвучування: Гарри! Гарри, это черная магия, а ты не должен черной магией пользоваться!

Також необхідно синхронізувати оригінал та переклад для створення ілюзії того, що герої кінофільму говорять на мові перекладу. Для цього потрібно будувати речення тексту перекладу так, щоб інтернаціоналізми та власні імена лунали одночасно у оригіналі та перекладі. Важливий аспект – синхронізація жестів та мови персонажів. Розрізняють синхронізацію по часу, коли речення у мові перекладу будується таким чином, щоб жест був підкріплений відповідними словами. Також репліки не повинні суперечити жестам, отже слід бути обережним при використанні перекладацьких трансформацій. [2, с. 68]

Приклад:

Оригінал: Harry, you're screwing with the wrong people.

Початковий переклад: Это ложный след, Гарри.

Переклад для озвучування: Гарри, это ложный след.

Стилістичні зміни при перекладі займають не останнє місце. Мова кіно є стилізацією під живу розмовну мову, яка, на думку Л. К. Граудіної і Е. Н. Ширяєва має таке визначення: спонтанна літературна мова, що реалізується в неофіційних ситуаціях при безпосередній участі мовців з опорою на прагматичні умови спілкування [1, с. 146].

Тому перекладач має враховувати особливості розмовної мови та переносити їх у текст перекладу. До таких особливостей відносяться:

Неповні речення

Інверсія. Оскільки інверсія передбачає вільний порядок слів, вона надає мові невимушеність та легкість. При подальшому озвучуванні з'являється можливість за допомогою інтонації виділяти рему.

Повтор актуальних компонентів. Цей прийом ще слугує для збільшення тексту перекладу.

Усі вищенаведені прийоми та методи дозволяють нам вирішити прагматичну задачу - створити ілюзію того, що з самого початку даний аудіовізуальний текст був написаний на мові перекладу. Але не всі вони є однаково бажаними. Наприклад, опущення та додавання інформації призводять до спотворення оригіналу, що суперечить поняттю «переклад». Більш менш бажаними змінами вважаються заміна синонімами або синонімічними конструкціями та повторення інформації. Але вони можуть змінити стилістику тексту. Отже потрібно оцінювати ризики та можливість перекручування змісту тексту та обирати ті методи, які допоможуть досягти найбільш адекватного перекладу.

Література

1. Граудина Л. К., Ширяев Е. Н. Культура русской речи. – М.: Издательство «Норма». – 374 с.
2. Миньяр-Белоручев Р. К. Как стать переводчиком? – М., 1999. – 176 с.
3. Gottlieb, Henrik. Subtitling – a new university discipline, in: Dollerup, Cay & Loddegaard, Anne (eds.) : Teaching translation and interpreting: Training, talent and experience. Amsterdam/Philadelphia, John Benjamins Publ. & Co., 1992. – 250 p.

Мосьпан О. А.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

ALGUNOS ASPECTOS DE LA METODOLOGÍA DE LA TRADUCCIÓN DIRECTA AL ESPAÑOL

La metodología para una buena traducción varía según el traductor. Como es evidente, cada profesional tiene un método de trabajo que, en el caso de traductores con experiencia, ha sido probado y refinado durante años. Por si estás empezando en el mundo de la traducción, debes leer bastante muchos materiales que pueden ayudarte a establecer tu propia metodología.

Nosotros vivimos en la época de ordenadores. A menudo los usamos para hacer una u otra parte de la traducción. Ya se ha podido comprobar que los ordenadores no son capaces de traducir igual que un traductor profesional, y esto es debido a que siguen reglas básicas inflexibles, no “piensan” igual que lo hace un ser humano, quien, para realizar una buena traducción, tiene en cuenta el contexto, lo que le lleva a hacer una elección del léxico obedeciendo al contexto, y marcando así la naturalidad del texto, que incluye la intertextualidad, es decir, las referencias a otros textos. Ya sea nombrándolos o mediante referencias tácitas, por lo que algunas veces es necesario conocer los referentes culturales, incluyendo los campos semánticos, dado que éstos divergen entre idiomas. Sin embargo la traducción humana también presenta ciertas dificultades, tales como elegir las equivalencias “prefijadas” o equivalentes inadecuados porque creemos que así seremos más

fieles al texto origen (TO). Olvidándonos de que traducir tiene una función primordial, la de ser un acto de comunicación en el que tenemos que tener muy presente al destinatario de la traducción, es decir, al lector potencial del texto meta (TM).

Debemos tener consciencia de la gran cantidad de vocabulario, expresiones y conocimientos lingüísticos que poseemos y no utilizamos porque nos quedamos con la primera idea que se nos ocurre, esto significa empobrecer la lengua de llegada. Por lo que, hay que sopesar las opciones y decidir cuál es la más adecuada de acuerdo con el contexto, teniendo siempre en cuenta que hay que intentar que el texto quede lo más natural posible, aunque haya que hacer añadidos, o haya que hacer cambios en el orden de la estructura, ya que así adquirirá la forma sintáctica perteneciente a la lengua meta.

Sin embargo, la principal dificultad de la traducción no son los términos, sino el contexto en el que están enmarcados estos términos, consiguiendo así que el texto meta tenga coherencia y cohesión. Cada lengua tiene unos mecanismos de cohesión específicos y distintos del resto de lenguas. La sintaxis es necesaria para que el texto no “suene raro”. En resumen, debemos conseguir crear la sensación de que el TM es un texto coherente y cohesionado según las reglas de la lengua de llegada.

Para solucionar los problemas con mayor celeridad, es mejor clasificarlos y solucionarlos antes de empezar a traducir, consiguiendo así una mayor naturalidad en la primera versión del texto meta, dejar que esta primera versión repose durante un tiempo para poder olvidar en la medida de lo posible el texto original y poder así elaborar la versión definitiva con total corrección en la lengua meta. Y finalmente revisar que el TM contiene toda la información del TO, y que cumple la finalidad del encargo. Con la finalidad de que el TM contenga toda la información del TO es necesario que el traductor comprenda el TM en profundidad, para lo que, si es necesario, se deberá documentar. La obra de consulta será distinta dependiendo de si la duda es lingüística o extralingüística. Si es lingüística deberá consultar distintos tipos de diccionarios, como el de sinónimos o el ideológico. Y si es extralingüística, deberá consultar obras, como, por ejemplo una enciclopedia, para que el texto no pierda su significado.

Esto se debe a que no se puede realizar una traducción perfectamente sin entender el TO en su totalidad, ya que la misión del traductor es recrear la impresión del TO en la lengua meta, ya que puede ser que el texto tenga una función subyacente a la principal, una segunda función operativa o instructiva. Por lo que hay que analizar el TO en profundidad, para descubrir qué es lo que quiere conseguir el autor, el registro y tono que ha utilizado, el léxico más acertado y las connotaciones más adecuadas, y el sentido que estas proporcionan al texto. Teniendo en cuenta las dificultades como los *false friends* y que las correspondencias entre los tiempos verbales no son fijas.

Para dotar al texto de naturalidad, éste debe seguir una sintaxis, un estilo y una serie de convenciones de escritura aceptadas por los hablantes y descritas por los lingüistas. Por esta razón, el traductor debe conocer bien los rasgos propios del español y las diferencias con el inglés, además de esforzarse por mejorar los recursos lingüísticos en su lengua materna. El traductor debe conseguir que el texto sea fiel, pero fidelidad no implica calcar las expresiones, sintaxis o léxico del TO en el TM, sino que exprese lo mismo. Es decir, que puede haber desviaciones y seguir siendo un texto fiel, siempre y cuando estas desviaciones sean de forma, no de sentido. De tal manera que al leer el TM, comunique el mismo mensaje y produzca el mismo efecto. Ahí es donde entran en juego las diferencias culturales entre los hablantes de la lengua original y la lengua a traducir. Para lo cual se debe optar por la opción más adecuada respecto al destinatario de la traducción.

Las nuevas tecnologías abren nuevos campos dentro del mundo de la traducción además de que propician la aparición de nuevos métodos de trabajo, los cuales, sin embargo, no deberían sustituir a las traducciones humanas, ya que éstas últimas son de mejor calidad.

Por lo que hay que lograr concienciar a la sociedad de que no es lo mismo una mediocre traducción semiautomática o totalmente hecha por ordenador, que una buena traducción hecha por un traductor humano profesional.

Para que una traducción pueda darse por finalizada, ésta debe ser revisada. Hay varios tipos de revisores, el de estilo, que no suele hacer cambios drásticos que afecten al sentido del texto que corrigen; y el de traducción que puede llevar a cabo cambios en el mensaje o la información del texto si lo cree oportuno. Este último suele ser un traductor ya veterano, capaz de detectar y subsanar errores tanto de estilo como de sentido.

Para finalizar, la traducción especializada requiere un especial cuidado en cuanto a la terminología y a su grado de especialización. El cual viene dado por el nivel de conocimientos que el autor explicita en el texto y por la complejidad de los términos que utiliza. Esto es un factor que determina el proceso de documentación a seguir. Hay tres tipos de documentación para la traducción específica, la documentación temática, la terminológica y la contextual o co-textual. La documentación temática consiste en abordar el ámbito de especialidad del texto en cuestión con la máxima precisión posible y posteriormente profundizar en el contenido del texto. La documentación terminológica consiste en, una vez comprendido el TO y sus implicaciones, detectar los términos especializados, comprender su significado y encontrar un equivalente en la lengua meta para lo que deberá consultar las definiciones de éstos, e información sobre las colocaciones y fraseología. Y la documentación contextual y co-textual consiste en consultar textos paralelos similares en la lengua meta. Para finalizar esta traducción es recomendable revisar el borrador con la ayuda de un especialista para verificar que cumple la función deseada y que la fraseología y el texto son correctos y naturales en la lengua y cultura meta, y que los nombres, fechas y datos son correctos, para poder redactar la versión definitiva del TM.

Estos son pasos básicos:

1. Leer el original. Leer el documento original entero al menos una vez es esencial. Esta primera lectura te permitirá sumergirte en la traducción desde una correcta comprensión del texto en su conjunto. No hacer una primera lectura resulta ineficiente porque, al no tener una visión de conjunto, es más fácil cometer errores sobre los que deberás volver más tarde para darle al texto el sentido correcto; sentido que una primera lectura te hubiera dejado claro.

2. Documentación. No se trata solo de buscar aquellas palabras o conceptos que desconozcas. Se trata de documentarte sobre el tema sobre el que verse el documento para tener un dominio suficiente del mismo que facilite tu trabajo. Incluso si no hablamos de traducciones técnicas, probablemente sea necesario que te documentes sobre acontecimientos históricos, conceptos culturales u otros aspectos con los que no estés familiarizado. Una buena traducción implica dominar tanto el texto como su contexto.

3. Revisar. Hay que tomarse el tiempo necesario para revisar el texto traducido antes de presentarlo al cliente. De modo que deberías reservar uno o dos días antes de la fecha de entrega para releer con atención el texto en busca de erratas, fallos y errores.

Literatura

1. Parra Galiano S. Propuesta metodológica para la revisión de traducciones: principios generales y parámetros / Silvia Parra Galiano // Trans. Revista de traductología. – Num. 2, 2007. – P. 197-214. – El modo de acceso: http://www.trans.uma.es/pdf/Trans_11/T.197-214Galiano.pdf

2. Rodríguez Rodríguez B. M. La traducción literaria: Nuevos retos didácticos / Beatriz M. Rodríguez Rodríguez // Estudios de Traducción. – Vol. 1, 2011. – P. 25-37. – El modo de acceso: <https://revistas.ucm.es/index.php/ESTR/article/viewFile/36474/35322>

ПОРІВНЯННЯ ФОРМ ПАСИВНОГО СТАНУ ДІЄСЛОВА В АНГЛІЙСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ

Категорія стану часто вживається тільки до перехідних дієслів, як відношення між суб'єктом-діячем і об'єктом дії, вираженим в дієслівній формі. Пасивна форма може бути утворена як видозміна будь-якого дієслова, яке здатне позначати дію, що так чи інакше зачіпає під час її виконання якісь предмети і таким чином залучає їх, як другорядні, підпорядковані діячам. В англійській мові як і в українській мові, пасивний стан дієслова вживається в тих випадках, коли особа, що виконує дію невідома або коли вважають непотрібним її згадувати. Проблему творення форм пасивного стану дієслова в англійській та українській мовах досліджували Р. М. Хогг, А. І. Смирницький, Б. А. Ільш та ін.

Той факт, що в англійській мові пасивні конструкції зустрічаються набагато частіше, ніж в українській пов'язано із рядом особливостей, головною з яких є те, що в англійській мові можна перетворити в пасивну конструкцію речення з дієсловом в активному стані з прямим (прямий додаток означає об'єкт, на який безпосередньо переходить дія, або предмет, який виникає як наслідок відповідної дії чи конкретизує значення пояснюваного дієслова і виражається знахідним відмінком без прийменника, а також родовим при перехідних дієсловах із запереченням) або прийменниковим додатком (виражений іменником з прийменником), що в українській мові неможливе: *He was told the news about her going out with this nasty man.* В українській мові, дієслова пасивного стану протиставляються дієсловам активного стану за відношеннями суб'єкта до об'єкта і за спрямуванням дії. Логічний суб'єкт при дієслові пасивного стану має форму орудного відмінка без прийменника і виступає в ролі непрямого додатка, виражаючи цим самим відношення пасивного суб'єкта і пасивної дії. Об'єкт дії при дієслові пасивного стану виражається формою називного відмінка (займенника чи субстантивованого слова), що виступає в ролі підмета, наприклад: *Ця робота виконується всіма, а ледарів, ми не потерпимо в нашій хаті!* Форми словозміни дієслів пасивного стану дещо обмежені вживанням: при орудному суб'єкта частіше ставиться дієслово в 3-й особі, рідше в 1-й або 2-й особі чи в минулому часі. Значення пасивного стану може також виражатися формою пасивного дієприкметника. Іноді форми дієслова в українській та англійській мовах ніби співпадають. Форми типу *being asked* – бути запитуваним чи бути запитаним, які існують в українській мові, мають книжний характер: *He was the sort of person more at ease being asked than asking.* Він був помічений... навіть коли він спокійно лежить.

Отже, в англійській мові речення у пасивному стані вживаються значно частіше, ніж в українській, оскільки в англійській мові в пасивному стані вживаються не лише перехідні, а й багато неперехідних дієслів. Підметом речення пасивного стану в англійській мові може бути прямий, непрямий, а також прийменниковий додаток речення активного стану.

Література

1. Блок М.Я. Теоретическая грамматика наглийского языка / М. Я. Блок. – М.: Высшая школа, 1983. – 198 с.
2. Куньч З. Пасивні дієслівні конструкції в українському науко-во-му мовленні / З. Куньч, Н. Голубінка // Вісник Національного університету «Львівська політехніка».

– Львів: Вид-во Національного університету «Львівська політехніка», 2004. – Вип. №5. – С. 24-26.

3. Корунець І. В. Порівняльна типологія англійської та української мов / І. В. Корунець. – Вінниця: Нова книга, 2003. – 464 с.

4. Greenbaum S. An Introduction To English Grammar: Second Edition / S. Greenbaum. – Pearson Education Limited, 2002. – 277 p.

5. Хацер Г. О. Особливості вживання пасивних зворотів в англійській мові / Г. О. Хацер [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://um.co.ua/2/2-4/2-40450.html>

Новоточнева І. А.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ ПОЕМИ «ПОРОЖНІ ЛЮДИ» Т. С. ЕЛІОТА З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ НА УКРАЇНСЬКУ

Технології перекладу художнього тексту з однієї мови на іншу з давніх пір є предметом наукових дискусій. При цьому учасники полеміки визнають необхідність перекладів, оскільки без цього не може бути мови про сприйняття іншомовної культури широкими колами читачів: «мова споруджує бар'єри, проте сама поезія дає стимул до їх подолання»; «поезія будь-якої країни і будь-якої мови прийшла б у занепад і загинула, якби її не підтримувала поезія інших народів» [5]. Разом з тим постійно підкреслюють труднощі перекладів і відзначають невдачі, коли автори, не особливо дбаючи про перекладацьку еквівалентність, яка передбачає максимально можливу ступінь збереження істотності оригіналу, на свій лад відтворюють віршовані тексти. Дотримання загальновідомої формули В. А. Жуковського «Перекладач у прозі – раб, перекладач у віршах – суперник» [2] нерідко призводить до того, що в процесі перекладу створюється новий поетичний твір, далекий від оригіналу з точки зору метрики, ритміки, лексики і зображально-виражальних засобів мови – основних способів створення ліричного образу. Особливо часто це відбувається в тому випадку, коли текст першотвору важкий для сприйняття в силу оригінальності художнього методу, фразеології і стилістики. Саме до такого роду творів можна віднести поему «Порожні люди» (1925) Т. С. Еліота, американця за походженням, сміливого новатора в області вірша, Нобелівського лауреата і класика західноєвропейської (перш за все – англійської) літератури ХХ століття.

Основною метою статті є виявлення перекладацьких трансформацій при перекладі поезії Т. С. Еліота з англійської мови на українську на матеріалі поеми Т. С. Еліота «Порожні люди» (переклад О. Мокровольського).

Перш ніж перейти до вирішення поставленого завдання, підкреслимо, що критики через виділення автором в поемі п'яти контрастуючих і одночасно становлячих собою єдине ціле частин справедливо називають поему «Порожні люди» «п'ятичастинною сюїтою». Відзначимо, що поема об'єднує насамперед мотив прижиттєвої смерті і спустошеності людини. Люди, які не здатні дотримуватися рятівних заповітів (давати, співчувати і володіти), в кінці поеми перетворюються в порожніх людей. Разом з тим поема «Порожні люди» – твір самоцінний, що володіє власними художніми достоїнствами, у тому числі особливою поетикою.

Отже, основному тексту поеми передують два епіграфи:

Mistah Kurtz - he dead. – Місте' Куртц – він померти.

A penny for the Old Guy – Шаг для старого Гая! [1]

Дані речення не становлять поетичний текст. При перекладі першого епіграфа О. Мокровольський використав такий прийом як транслітерація: *Mistah Kurtz – Місте́ Куртц* [1]. У той же час можемо відзначити, що перекладач відтворив точний переклад фрази, запозиченої поетом з роману Дж. Конрада «Серце темряви» (так слуга негр поганою англійською мовою повідомляє про смерть білого містера Куртца, кому одне з племен бельгійського Конго поклонялось як Богу) . В англійському тексті навмисно допущені дві помилки: написання *Mistah* замість *Mister* (очевидно, транскрипція) і *he dead* замість *he is dead* (пропущене допоміжне дієслово). У зв'язку з тим, що точний переклад епіграфа повністю виконує свої художні функції, показуючи погане володіння персонажем англійською мовою, даний переклад О. Мокровольського вважаємо доцільним. Подібний переклад справляє на читача задумане автором оригінального тексту враження. При такому перекладі не втрачається від самого початку закладений сенс, не зникає і сама ідея, «своєрідний, – за справедливою думкою Л. М. Арінштейн, – епілог до життя Куртца – авантюриста, з зовнішніми ознаками сильної особистості, але духовно спустошеного, що безславно загинув у Конголезьких джунглях» [4].

Для другого епіграфа характерна конкретизація: «*A penny – шаг*» [1]. Гай Фокс був організатором так званої «порохової змови» 4.11.1605 р. з метою підірвати британський парламент і вбити короля, тобто повернути історію королівства у кардинально іншому напрямі. А «*шаг для старого Гая*» означає «спалити опудало старого-віджитого й сподіватися на нове-краще». Підкреслимо, що точний переклад епіграфів дуже важливий, оскільки в художніх творах вони виконують значущі функції: траншують особливості змісту, вказують на тему чи проблему, відображають авторську точку зору і зосереджують в собі основну ідею. В аналізованій поемі епіграфи сприяють вираженню ідеї краху помилкових ідеалів і втрати духовності, поєднаних з тугою по смерті і очисному вогню.

Розглянемо переклад першої строфи поеми.

У цій строфі перекладач застосовує такі трансформації як опущення, додавання. Але цікавішим видається переклад двох наступних рядків, виділених автором графічно і в зв'язку з цим вони утворюють окрему строфу:

<i>Shape without form, shade without colour,</i>	<i>Форма аморфна, тінь без барви.</i>
<i>Paralysed force, gesture without motion;</i>	<i>Порух без руху, сила без запалу.</i>

Для цих рядків характерна комплексна трансформація, використання додавання, опущення, генералізації. Хотілося б відзначити, що перекладачеві не вдалося зберегти властиве оригіналу вживання оксюморона – яскравого стилістичного засобу, словесної антитези, що сприяє виникненню несподіваних образів: «*shape without form*», «*paralysed force*» і «*gesture without motion*». Ці самобутні художні знахідки допомагають дуже влучно і неповторно передати складність і суперечливість зображуваних явищ.

Особливий інтерес представляє собою переклад другої строфи:

<i>Let me be no nearer</i>	<i>О не притягуй мене</i>
<i>In death's dream kingdom</i>	<i>До сонного царства смерті</i>
<i>Let me also wear</i>	<i>Нехай ще на мене напне</i>
<i>Such deliberate disguises</i>	<i>Випадок машкари, які завгодно</i>
<i>Rat's coat, crowskin, crossed staves</i>	<i>оберті</i>
<i>In a field</i>	<i>Чи мишки шкурку, чи крукову бурку</i>
<i>Behaving as the wind behaves</i>	<i>Насадить на дві схрещені клепки</i>
<i>No nearer-</i>	<i>Посеред гуляйполя</i>
	<i>І хай на дії мої</i>
<i>Not that final meeting</i>	<i>Буде лиш вітру воля</i>
<i>In the twilight kingdom</i>	<i>Ні не притягуй –</i>

*Тільки не зустріч остання
У сутінковому царстві! [1]*

Дана строфа має кільцеву композицію: прохання (імовірно, до Всевишнього) про віддалення смерті, виражена ліричним героєм в перших двох рядках, повторюється в заключних. Значимість сказаного підкреслена графічно: з метою зосередження особливої уваги читачів останні два рядки автором навмисно відокремлені від попереднього тексту пропуском. З урахуванням сказаного переклад цих рядків з процитованого фрагмента можна визнати успішним: у О. Мокровольського еквівалентність перекладу простежується в перших двох рядках. Серед перекладацьких трансформацій відзначимо заміну (be nearer – притягуй), комплексна трансформація – заміна, перестановка, додавання (Behaving as the wind behaves – І хай на дії мої Буде лише вітру воля) [1]. Не дуже адекватний переклад рядків, в яких мова йде про «нехай ще на мене напне випадок машкари, які завгодно одеті». Хоча в оригіналі ми бачимо: «Let me also wear Such deliberate disguises». В цілому мова йде про зображення людини в образі «городнього опудала». Підкреслимо, що типове англійське опудало має своїми атрибутами мертвих щурів, птахів та інших тварин.

Слід звернути особливу увагу на переклад метафори, яку використовує автор у четвертій частині поеми, за допомогою якої поет зображує шлях слідування до похмурого царства смерті: «This broken jaw of our lost kingdoms» (досл.: «ця зламана щелепа наших втрачених царств»). О. Мокровольський переклав цю метафору на українську мову таким чином: «Цій перебитій щелепі страчених царств наших», застосовуючи перестановку [1]. Ми вважаємо, що даний переклад фрази можна вважати обґрунтованим, вдалим і прийнятним. Оскільки, в одному з коментарів до аналізованого твору [3] ми виявили вірне, на наш погляд, твердження про те, що «зламана щелепа» виступає як «символ неможливості комунікації», доказом чого служить наявність «багатьох тлумачень – від біблійного Самсона з його осячюю щелепою до антропології (багато племен вірять, що дух мертвих живе в їх щелепних костях)».

У п'ятій частині поеми найважливішим є переклад останнього чотиривірша:

<i>This is the way the world ends</i>	<i>Так і кінчається світ</i>
<i>This is the way the world ends</i>	<i>Так і кінчається світ</i>
<i>This is the way the world ends</i>	<i>Так і кінчається світ</i>
<i>Not with a bang but a whimper.</i>	<i>Не бабах, а лиш схлип</i>

Поема завершується зображенням кінця світу, згасанням світу на землі, категоричністю пророчого голосу, що звучить в потрібному рефрені і антитезі. Важливо відзначити, що тут спостерігається явне протиставлення Апокаліпсису: «Світ не згорить у полум'ї Армагеддона, а повільно згасне. Тому «whimper» – не схлипування (коротка дія), а пхикання (довгий процес)» [4]. В даному випадку найточніше виконує функції підрядковий переклад. О. Мокровольський використовує такі прийоми: перестановка (This is the way the world ends – Так і кінчається світ), додавання (Так і, лиш) [1].

Наприкінці відзначимо, що поема «Порожні люди» написана верлібром (вільним віршем), ритм побудований переважно на чергуванні двохударних і трьохударних рядків, разом з тим в чотирьох частинах поеми зустрічаються рими (останній рядок строфи співзвучний з однією з попередніх). Таким чином, усе сказане вище свідчить про те, що перекладачеві, здебільшого, удалося передати задум письменника.

Література

1. Еліот Т. С. Порожні люди (переклад О. Мокровольського) [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.vsesvit-journal.com/old/content/view/474/41/>
2. Жуковский В. А. О басне и банях Крылова // Жуковский В. А. Собр. соч. : В 4 т. – Москва ; Ленинград, 1960. – Т. 4. – С. 410.
3. Люпус. Элиот Т. С. Полые люди: коммент. К переводу [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.stihi.ru/2009/01/08/1601>
4. Элиот Т. С. Избранная поэзия: Поэмы, лирика, драматическая поэзия / Т. С. Элиот. – СПб., 1994. – С. 140.
5. Элиот Т. С. Нобелевская речь [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://royallib.com/read/tomas_eliot/nobelevskaya_rech.html#0
6. Eliot T. S. The Hollow men [Electronic resource]. Access mode: <http://www.shmoor.com/hollow-men/poem-text.html>

Серих К. М.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

ПРАГМАТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ ТВОРІВ РІЗНИХ ЖАНРІВ

Загалом усі твори можна розділити, умовно на чотири жанрово-стильові групи. Це наукові, офіційно-ділові, художні та суспільно побутові. Розглянемо детально художні твори. При перекладі першою проблемою, з якою стикаються перекладач є співвідношення термінів в своїй рідній мові, які висловлюють високий рівень вірності слова із оригіналом. Отож, є особливі слова, які пов'язані із назвами тканин, страв, або спеціальностей; вони представляють собою національну культуру, несуть в собі певні цінності і перекладачі повинні бути дуже уважними та розбірливими у процесі перекладу цих слів.

Переклад літературного твору представляє собою серйозну задачу. Перекладач якимось чином повинен перекласти текст на іншу мову, зберігаючи при цьому якомога більше якості і характеру, «духу» оригіналу. Дисципліна, яка включає в себе процес перекладу твору, займає чільне місце. Перекладач в складному завданні повинен дотримуватися характеру і ритму твору, його стилю, тону, образності і акцентів, з мови оригіналу на абсолютно іншу мову, що накладає свої вимоги стилю, темпу, і ритму. Якою мірою слід перекладачу вживати у мові ідіоми конкретного історичного періоду? З одного боку лежить небезпека відчуження, або навіть спантеличення, сучасного читача з містифікацією ідіом, а з іншого боку, виникнення огидних анахронізмів.

До основних видів помилок перекладу ми віднесемо:

1. Неправильний переклад інформації
2. Суб'єктивна інтерпретація тексту
3. Поверхнева інтерпретація

Проблема еквівалентності. Слово еквівалентність є одним з основних, термінологічним, неоднозначним в області перекладу. На відміну від його точного сенсу в математиці і логіці, цей термін стає неоднозначним, і схильним до різних інтерпретацій, коли його використовують в області мови і перекладу.

Проблема суб'єктивності інтерпретації тексту.

Текст складається не з об'єктивних фактів, а з суб'єктивних поглядів і понять про життя, яке можна бути інтерпретувати по-різному від залежності від перекладача.

Мається на увазі, що намір автора в художньому тексті не може бути легко визначений і може бути витлумачено суб'єктивно перекладачем.

При перекладі тексту з однієї мови на іншу, часто є багато версій, і зазвичай для перекладача важко вибрати той, який він вважає найбільш правильним.

Наприклад, це:

- Мао Цзе-дун або Мао Цзедун? (毛澤東)

- Моше або Мойсей? (מֹשֶׁ)

Звичайно, тільки оригінал правильний, і транслітерація питання вибору перекладача.

Імена теж може бути важко перекласти.

Ім'я в українській пишеться інакше, ніж в англійській мові. Ось один із прикладів перекладу:

П.І.Б. вказано в тексті як: Шевченко, Тарас Григорович.

Прізвище «Шевченко»

Перше ім'я «Тарас»

Середнє ім'я (точніше, батьківське ім'я) - «Григорович»

Батьківське ім'я це не прізвище або дівоче прізвище. Воно утворено від першого імені батька, який в цьому випадку був Григорій, і суфікс означає «син» або «дочка».

Це унікальність для українських імен. Він приймає різні форми для чоловіків і жінок: по батькові людини закінчується в -ovich або -evich, в той час як для жінки -ovna або -evna. Для перекладачів, які не звикли до культурних стилів імен - це може також викликати деяку плутанину.

Проблема одиниць перекладу.

Однак підхід до перекладу через пошук одиниць для перекладача є одним з найважливіших. Проблема саме в тому, як визначити ці одиниці. Пошук одиниць перекладу, є основою для операцій переказу. Насамперед перекладач робить глибокий і детальний аналіз тексту.

Потім він розглядає різні складові частини тексту, їх співвідношення одне до одного і до тексту у цілому, а також їх функції. Також він основну увагу приділяє різним аспектам (синтаксичним, лексичним, семантичним) тексту.

Незалежно від того, який із підходів перекладач використовує в пошуках одиниць перекладу, він повинен бути обережним, щоб не потрапити в одну із двох наступних ситуацій:

1. Він може прийняти рішення про вибір невеликих одиниць, таких як слова. Небезпека, яка загрожує – це те, що він фокусує свою увагу на невеликих підрозділах.

2. Якщо ж, навпаки, він вирішує взяти більші одиниці, такі як сам дискурс, він може опустити розгляд більш дрібних одиниць.

Діалекти та різновиди мови.

Багато країн говорять однією мовою, хоча деякі слова або навіть цілі діалекти можуть відрізнятися. Якщо ви переводите текст на французьку мову, то вона повинна бути такою яку використовують у Франції, або у Квебеку в Канаді? Який набір символів слід використовувати для американських китайців, традиційний або спрощений?

У нашій роботі ми розглянули проблеми перекладу різних творів. Переклад це більше, ніж просто транспортування слова або фрази з однієї мови у іншу. Він включає в себе переклад почуттів, емоцій і думок. Реальна проблема стоїть перед перекладачем: чи можна перекласти всі почуття, прикріплені до тексту, подолати культурні відмінності і подолати мовний бар'єр?

Перекладач правильно підбирає еквіваленти в цільовій мові, як правило, у таких областях як медицина і право. Не маючи достатніх знань джерела і цільової мови це також може бути проблемою для перекладача.

Потрібно бути в курсі всіх характеристик мови: враховуючи різні значення слів, семантичні і культурні відмінності між мовами і культурою їх носіїв.

Додаткову увагу також слід приділити перекладу розмовних, прихованих смислів і сленгових виразів і гумору.

Іноді проблеми перекладу з однієї мови через відмінності в культурі, або мові можуть спотворити переклад. Ідіоматичні вирази, а також діалекти і тон перекладача, голос можуть створити мільйон різних можливостей в перекладі.

Література

1. Ажнюк Б. М. Перекладознавство / Б. М. Ажнюк // Українська мова: Енциклопедія. – Вид. 3-тє, зі змінами і доп. – К. : Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 2007. – С. 487–48
2. Коптілов В. В. Теорія і практика перекладу : навч. посіб. / В. В. Коптілов. – К. :Юніверс, 2003. – 280 с.
3. Титова Е. А. Прагматический аспект передачи звукообразовательных средств при переводе поэтических текстов (на материале английского и русского языков) : дис.... канд. филол. наук. : 10.02.20 / Титова Елена Александровна. – Челябинск, 2006. – 202 с.
4. Карабан В. Переклад англійської наукової і технічної літератури : Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. – 4-е вид., виправлене. / Карабан В. -Вінниця: Нова книга, 2004. -574 с.
5. Коваленко А. Загальний курс науково-технічного перекладу.-К.: Фірма «Інкос», / Коваленко А. 2002. – 317 с.

Тютюнник В. К.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

ОСНОВНІ РИСИ ЕКЗИСТЕНЦІАЛІЗМУ У РОМАНІ АЙРИС МЕРДОК «ПІД СІТТЮ»

Джин Айрис Мердок (1919-1999) – англійська письменниця та філософ. Творчість А. Мердок являє собою унікальне явище у світовій літературі ХХ ст., адже у ній поєднуються філософська проблематика та витончений психологізм; містицизм, схильність до надприродного та банальна життєва конкретика; іронія, почуття комічного поряд зі стилістикою «готичного» роману.

Дебютним та одним з найбільш значущих творів став роман «Під сіттю» (1954). У романі можна виділити три рівні, де перший представлений любовною інтригою, другий – «історією кохання головного героя до «Прекрасної дами» в дусі лицарського роману», третій – «духовними пошуками героїв в дусі філософії екзистенціалізму» [4, с. 10-11].

Актуальність тез визначається необхідністю звернення до аналізу поняття «екзистенціалізм» у творчості Айрис Мердок на прикладі її роману «Під сіттю».

За кордоном філософсько-літературна діяльність А. Мердок найбільш повно досліджена в роботах таких авторів, як А. Байатта, Ф. Балданза, Р. Рабіновича, Д. Джонсона, Е. Дипла, П. Конрадї, Т. Томінага, П. Вулфа, Р. Тодда.

У вітчизняному літературознавстві основні аспекти творів Мердок були проаналізовані Р. В. Анікіним, В. О. Івашевою, Н. П. Михайльською, А. П. Саруханяном, Н. А. Соловйовою, В. А. Скороденко, М. В. Урновим.

Екзистенціалізм у літературі – це одна із течій модернізму, де джерелом художнього твору є сам митець, який висловлює життя особистості, відтворюючи художню дійсність, яка розкриває сенс життя взагалі [1].

Головний герой роману «Під сіттю» - Джейк Донагью, майже злидений перекладач та письменник. Він живе у своєї колишньої подруги, доки одного разу Медж не виставляє його за двері, що змушує його згадати про Анну Квентін, свою колишню коханку [3, с. 201].

Велику роль в подальшому розвитку роману грає образ Хьюго Белфаундера, старого друга головного героя, про якого той згадає завдяки Анні, бо дізнається про їхні відносини.

Джейк пише книгу, засновану на діалогах з Хьюго, у яких можна прослідити ідеї екзистенціалізму та переживання Джейка. Він збентежений через свої стосунки з Анною, він не знає, що робити далі, адже загубив свій шлях у житті.

Екзистенціалізм охоплює не окрему сферу життєдіяльності, а саму особистість у всіх її проявах, він вказує на всебічне вплив Хьюго Белфаундера на Джейка, на придушення індивідуальності останнього: «*I felt that Hugo's personality could, easily swallow mine up completely*» [6, с. 32].

Відсутність вибору в такому випадку трактується як прояв свободи і протиставляється свободі: «... *there was nothing to be done but to wait for Sadie to come back, I felt perfectly calm and quiet...*» [6, с. 42], «*The controllers of this charitable scheme used to propose to victims that key domiciled in pairs...I had no choice but to agree...*» [6, с. 30]. Такі вирази, як *nothing to be done, had no choice*, чітко відображають відсутність вибору, обумовлене зовнішніми обставинами [5, с. 355].

Самотність підноситься послідовниками екзистенціалізму як альтернатива натовпу, який пов'язаний з тісністю (як в прямому, так і переносному сенсі), обмеженістю руху і дії і таким чином втілює несвободу. Категорія «самотність» нерозривно пов'язана, з категорією натовпу, так як одиниці однієї категорії вступають в конфлікт з одиницями іншої: «*I heard a hum of voices. This displeased me. Dave knows far too many people. I myself would think it immoral to be intimate with more than four people at any given time*» [6, с. 16], «*I am afraid of crowds*» [6, с. 80], «*I could feel the crowd solidifying behind me*» [6, с. 81].

Хоча головний герой, дає негативну оцінку натовпу, він не заважає бути йому самотним у своєму внутрішньому світі, Джейк легко може відокремитися від натовпу не в фізичному, а в духовному плані, щоб розібратися в собі: «*To be alone in such a carnival is a strange experience*» [6, с. 79]. У даному прикладі ми спостерігаємо протиставлення одиниць *alone ma carnival*, завдяки яким досягається поняття «самотності в натовпі», характерне для екзистенціалізму. «*If like myself you are a connoisseur of solitude, I recommend you the experience of being alone in Paris on the 14th of July*» [6, с. 80]. Відомо, що 14 липня - День взяття Бастилії - у Франції - свято незалежності, який відзначають дуже масово і весело. У Джейка є великий досвід перебування на самоті (*a connoisseur of solitude*), і в результаті цього досвіду він може бути відчуженим навіть в натовпі під час пишного свята [5, с. 358].

Щодо лінії кохання, у багатьох романах Айріс Мердок доля *la princesse lointaine* (Прекрасна дама, Принцеса мрії, буквально – «недосяжна» або «далека принцеса») в фокусі уваги письменника, хоча нерідко читач спочатку знаходиться в омані щодо важливості цієї сюжетної лінії в романі [2, с. 100].

І роман «Під сіттю» не став виключенням. Джейк, слідуючи за романтичною мрією повернути втрачену кохану, зустрічає Анну і відчуває, що «чари зруйновані». Хоча в цьому сюжеті, мабуть, руйнування ілюзії відбувається тільки через те, що Анна виявилася звичайною жінкою, вона розповніла, у неї сиві пасма,

і вона відмовилася від співу, яке було сенсом її життя. Глибоко символічний епізод в Тюльрі, коли Джейк переслідує Анну в саду в темряві і раптом виявляє, що це обман зору і перед ним інша жінка. У наступних романах Мердок герой буде усвідомлювати обман зору болючіше, і викриття образу Прекрасної Дами в романах Мердок стане більш витонченим і навіть жахливим [2, с. 101].

Кожен роман Мердок -- це театральний простір, в якому герої грають якійсь ролі, нав'язані їм режисером. Цим режисером найчастіше виступає якийсь таємничий маніпулятор, про який майже нічого достеменно невідомо [2, с. 104].

У ході даного дослідження ми розглянули актуалізацію такого важливого поняття, як екзистенціалізм на прикладі Джейка Донагью, головного героя роману А. Мердок «Під сіттю» шляхом протиставлення понять свободи, відсутності вибору та самотності, що є яскравими проявами цієї літературної течії.

Література

1. Воронова З. Ю. Екзистенціалізм в англійській та українській літературі [Електронний ресурс] / З. Ю. Воронова, А. Токовенко // Дніпродзержинський державний технічний університет, Україна – Режим доступу до ресурсу: http://www.confcontact.com/2013_04_17/7_Voronova.htm.
2. Локшина Ю. В. Образ la princesse lointaine в романах Айрис Мердок / Ю. В. Локшина. // Прочтение пратики и интерпретации. – 2016. – №1. – С. 100-105.
3. Медведев Н. Д. Идеи Людвига Витгенштейна в романе Айрис Мёрдок «Под сетью» / Н. Д. Медведев, О. М. Валова. // Актуальные вопросы современной науки и образования. – 2016. – №15. – С. 200.
4. Никифорофа А. Н. Поэтика романов Айрис Мёрдок 1950-х годов : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філ. наук / Никифорофа А. Н. – Уфа: Башкирский государственный университет, 2007. – 24 с.
5. Четырешникова Л. В. Актуализация концепта свобода в образе главного героя романа А. Мёрдок «Под сетью» / Л. В. Четырешникова. // Филология. – 2007. – №3. – С. 355-359.
6. Murdoch I. Under the net / I. Murdoch. – М: Просвещение, 1989. – 176 с.

Штоколова М. В.

Східноукраїнський національний університеті імені Володимира Даля

ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ РОМАНУ В. С. МОЕМА «THE RAZOR'S EDGE» («НА ВІСТРІ НОЖА»)

Вільям Сомерсет Моєм – видатний англійський прозаїк, драматург, публіцист і критик. У своїй творчості він дотримувався тенденцій натуралізму, неоромантизму й модернізму. Сомерсет Моєм досягає великої популярності завдяки правдивому зображенню вдач суспільства, літературній формі, яка ґрунтується на принципах простоти, ясності й благозвучності. Упродовж 65-ти років активної літературної діяльності (1897-1962) ним створено багатогранну, різножанрову спадщину (13 збірок, в яких представлені понад 100 новел, 20 романів, 25 п'єс, літературно-критичних нарисів, мемуарів). Літературні твори Вільяма Сомерсета Моєма перекладено майже усіма мовами світу. Існують вдалі переклади українською та російською мовами, які було зроблено відомими перекладачами – Є. Голишевою, Ю. Дубровіним,

М. Єрмашовою, М. Лоріє, А. Муляром, Мар. Пінчевським, М. Рудницьким, А. Рябинським та ін.

Великої популярності серед читачів англomовних країн набула книга В. С. Моема «The Razor's Edge». Це один з центральних творів, в якому найбільш чітко виражена моральна позиція автора. Зміст книги «На вістрі ножа» зосереджений навколо пошуків сенсу життя центрального героя – Ларрі Даррела. Автор досліджує процес духовного росту головного героя, зміни його характеру, що були пов'язані з морально-психологічними конфліктами в найвідповідальніші хвилини його життя.

Роман «The Razor's Edge» перекладався багатьма мовами світу. У нашому дослідженні ми зупиняємося на трьох варіантах перекладу роману Сомерсета Моема «The Razor's Edge» – двох українських (перший – А. Муляра та другий – О. Мокровольського й А. Муляра) і російського (М. Лоріє). Ми ознайомилися з їхніми інтерпретаціями, зіставили переклади і в цій статті хотіли би поділитися своїми думками. Насправді, ми майже не зустрічали досліджень, які були б присвячені зіставленню та порівнянню перекладів літературних творів В. С. Моема, зроблених українськими та російськими перекладачами, тому проблема вивчення перекладацьких інтерпретацій роману В. С. Моема «The Razor's Edge» є актуальною.

Отже, мета нашої статті – дослідити і проаналізувати існуючі українські та російські переклади роману Вільяма Сомерсета Моема «The Razor's Edge».

Перша праця, що ми досліджували – це творча робота українського перекладача А. Муляра. Він вперше на теренах колишнього СРСР надав читачеві можливість познайомитися з твором В. С. Моема, але лише через чверть століття. Так, 1968 року українська версія А. Муляра «Жало бритви» друкувалася частинами у журналі «Всесвіт» [2; 3]. А вже за два роки (1970) ця ж інтерпретація, але вже під назвою «На жалі бритви», вийшла окремим виданням у київському видавництві «Дніпро» [4]. Українська версія була здійснена А. Муляром за виданням: «W. Somerset Maugham. The Razor's Edge. William Heinemann Ltd Melbourne, London, Toronto». Друкований наклад становив 65000 примірників. Книга завершувалася післямовою відомого в Україні літературознавця З. Лібмана «Танок над прірвою» з вказівкою: «Сомерсет Моем і його роман «На жалі бритви» [1].

Переклад російською мовою цього твору виконано М. Лоріє. Під назвою «Острие бритвы» книга вийшла у серії «Зарубежный роман XX века» 1981 року і неодноразово перевидавалася (текст цього перекладу аналізуємо за виданням 1997 року) [6].

Існує ще один варіант українського перекладу літературного твору у виконанні А. Муляра та О. Мокровольського 1989 року. Читачі познайомилися з перекладом «На жалі бритви» у книзі «Зарубіжна проза XX століття» [5]. Слід відзначити, що всі три переклади є своєрідними етапами становлення перекладацької думки в колишньому СРСР. На нашу думку, перекладачам здебільшого вдалося відтворити ідейно-художню єдність оригіналу, його зміст та форму, ідеостиль видатного англійського письменника.

Своєрідним є трактування заголовку цього твору «На жалі бритви» (А. Муляр) [4], «Острие бритвы» (М. Лоріє) [6], і знову «На жалі бритви» (А. Муляр та О. Мокровольський) [5]. І якщо російський варіант калькування є виправданим прийомом перекладача, то цього не можна сказати про український відповідник, де було використано буквальний переклад. Бо ж при відтворенні назви художнього твору перекладачі проігнорували такий важливий фактор стилістичного плану як контекст. Слово «жало» взяте в найвужчому його значенні. Ми говоримо «жало комах, оси, бджоли або змії», а про заточені предмети – «леза або вістря». Отож словосполучення «На жалі бритви» не може дорівнюватися до повноти образного значення; вважаємо, що воно є невдалим не тільки за своєю формою, а й суперечить художньому задуму

автора, ідейно-образній системі твору. В українському та російському літературознавстві можна також зустріти і такі інтерпретації назви книги «The Razor's Edge»: «Лезо бритви», «На лезі бритви», «На острие ножа», «На острие клинка», «Острие бритвы» [1].

«The Razor's Edge» – це фразеологізм, який в українській мові має еквівалент – «на вістрі ножа». Як правило, він використовується для опису ситуації, коли людина потрапила чи перебуває у ризикованому становищі, наражаючись на небезпеку. Використання українського відповідника англійської фразеологічної одиниці як варіанта перекладу книги є, на нашу думку, найвдалішим. Надалі ми будемо послуговуватися цим варіантом перекладу – «На вістрі ножа».

Насамперед ми б хотіли звернути увагу на особливості відтворення авторського стилю Сомерсета Моема, особливо майстерно використаної іронії. Іронія письменника торкається проблеми митця і суспільства. У своїх творах В. С. Моем неодноразово наголошував на відмінності у ставленні до письменників у різних країнах: у Франції ця професія в пошані, а в Англії – навпаки. Так, наприклад: «The same thing is true of London, but in a less marked degree; there birds of a feather flock much less together, and there are a dozen houses where at the same table you may meet a duchess, an actress, a painter, a member of Parliament, a lawyer, a dressmaker, and an author» [7, с. 152]. На жаль, в російському та в другому українському перекладах есеїстичний відступ Моема відсутній. Це, у свою чергу, послаблює експресивну функцію відповідників. А. Муляр у своєму перекладі зумів зберегти авторські роздуми щодо ролі і місця письменника в суспільстві: «Те саме стосується Лондона, хоч дещо меншою мірою, там значно рідше віл знається тільки з волон, а кінь – з конем, і є десятки будинків, де за одним столом ви можете здибати герцогиню, актрису, художника, члена парламенту, адвоката, модистку і письменника» [5, с. 139].

Насправді, стиль Сомерсета Моема тяжіє до розмовного. Перекладачам, на жаль, не завжди вдається віднайти у своїх мовах правильні відповідники до американського сленгу, яким особливо багата мова Грея. Так, наприклад, Грей Маттюрин – колишній американський мільйонер, що збанкрутував: «Gray was wiped out» [7, с. 135] («Грей був знищений» – наш переклад). Автори перекладів і 1970 року, і 1981 року зуміли вдало віднайти відповідники цьому вислову: «Грей розорився дощенту» [4, с. 122] і «Грей пошел ко дну» [6, с. 598]. В перекладі 1989 року – «Грей опинився за бортом ділового життя» [5, с. 465] – не повністю виражає закладений автором образний зміст. Герой разом зі своєю сім'єю був змушений тривалий час жити у Франції на кошти дядька своєї дружини, що стало причиною його депресії. Одужавши, шукав роботу на батьківщині. Нарешті, щастя всміхнулося – йому запропонували місце в одній з нафтових компаній Техасу. У розмові з оповідачем, не приховуючи радості, Грей-американець говорить: «Gosh, it'll be great to get into harness again. I'm feeling my oats already» [7, с. 335]. («Господи, як здорово буде знову приступити до роботи. У мене аж руки сверблять» – наш переклад). Найбільш містким, емоційно наближеним до оригіналу, на нашу думку, є переклад А. Муляра: «Хай йому чорт, це буде чудово знов упрягтись у роботу. Вже чую, як сила буяє в мені» [4, с. 300]. Останнє речення передає ту вольову експресію героя, яка підкріплюється прямою авторською характеристикою: «enormous man» (величезний чоловік) [4]. Позиція М. Лоріє у відтворенні цього сленгу російською мовою дещо поступається і характеризується нейтральним забарвленням: «Ох и здорово будет опять впрячься в работу. Я просто жду не дождусь» [6, с. 652]. В українському перекладі 1989 року хоча й відтворюється вказаний стилістичний аспект, однак, як бачимо, не зовсім вдало: «Ох, і добре буде знову впрягтись. Я вже чую свій овес!» [5, с. 530]. У цьому випадку, на нашу думку, буквалізм перекладачів у відтворенні американського сленгу не виправдовує себе.

В. С. Моем використав реалії, які передусім виконують інформативну функцію. Ось чому у творі можна зустріти і лексичні, і фразеологічні американізми. Вони відтворюють особливості суспільно-політичного життя США, її економіки, культурно-історичних традицій, звичаїв американців. Так, наприклад «drugstore» [7], яке всі перекладачі відтворили, віднайшовши аналогію цьому слову у своїй рідній мові – «аптека» [4; 5; 6]. Однак семантика цієї лексеми у свідомості чи то україномовного, чи російськомовного читача не збігається з американською національно-культурною традицією. Відомо, що у США «drugstore» – це заклад, де, звісно, можна придбати ліки, але основний прибуток аптек складає продаж канцтоварів, косметики, журналів, іграшок та інших товарів першої необхідності. У кожному такому закладі відвідувачів можуть погостити солодощами, кавою, морозивом, соками, бутербродами чи омлетом. Ми вважаємо, що найкращий варіант відтворення цього американізму – «магазин», при цьому доречно було б додати короткий коментар до цієї реалії.

Проаналізувавши три інтерпретації першоджерела, ми дійшли висновку, що не всі автори перекладних версій зуміли подолати проблеми, які виникли при відтворенні художнього світу першотексту. В одних випадках відчувається творчість, компетенція, відповідальність дослідників, інші ж підходять до справи, буквально передаючи найпоширеніше значення слів замість контекстуальних. Та, незважаючи на це, перекладачі все ж відтворили цілісну структуру твору. Українські та російська інтерпретації роману «The Razor's Edge» відіграли важливу роль в ознайомленні читачів з творчістю В. С. Моема і стали важливим етапом для подальших художньо досконаліших перекладів.

Література

1. Лібман З. Танок над прірвою. Сомерсет Моем. На жалі бритви. / З. Лібман. – К.: Дніпро, 1970. – С. 301-310.
2. Моем В. С. Жало бритви / В. С. Моем; [пер. з англ. А. Муляр]. – Всесвіт, 1968. – № 8. – С. 20-96.
3. Моем В. С. Жало бритви / В. С. Моем; [пер. з англ. А. Муляр]. – Всесвіт, 1968. – № 9. – С. 70-129.
4. Моем В. С. На жалі бритви. / В. С. Моем; [пер. з англ. А. Муляр]. – К.: Дніпро, 1970. – 310 с.
5. Моем В. С. Місяць і мідяки; На жалі бритви: Романи./ В. С. Моем; [пер. з англ. А. Муляр та О. Мокровольський]. – К.: Дніпро, 1989. – 574 с.
6. Моем У. С. Собрание сочинений: В 5 т. – Т. 3. Узорный покров: Роман; Рождественские каникулы: Роман; Острие бритвы: Роман./ У.С. Моем; [пер. с англ. М. Лорие]. – М.: Худож. лит., 1997. – 671 с.
7. Maugham W. S. The Razor's Edge. / W. S. Maugham. – Vintage, 2000. – 345 p.

Секція 3. Проблеми лінгвокультурної трансляції при перекладі текстів ЗМІ та сучасної художньої літератури

Борусовська Н. І.
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

СПЕЦИФІКА ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНИХ РЕКЛАМНИХ ТЕКСТІВ ГЕНДЕРНОЇ ТЕМАТИКИ

У сучасних умовах проблема ролі реклами як культурної інституції чи форми спілкування, чи навіть способу привернення цільової аудиторії вирішується якісно новим чином, оскільки доволі часто рекламні повідомлення звертаються до певних сегментів соціуму, а точніше, до таких демографічних факторів, як: вік, гендер, сексуальна орієнтація чи соціально-економічне становище. Це пояснює підвищення інтересу до проблеми відображення гендеру в рекламному дискурсі як у явищі, «що містить, окрім тексту, ще екстралінгвістичні чинники (знання про світ, установки, мету мовця, спрямованість на його ментально-прагматичну сферу і т. ін.)» [1, с. 42]. Окрім того гендерне питання стало одним із найбільш обговорюваних у зв'язку з останніми змінами на світовій політичній арені, що і дозволило рекламістам звернутися до експлуатації гендеру за допомогою маніпулятивних стратегій. Беручи до уваги зміну соціально-культурної та національної парадигм, безпосередньо відбитих у рекламних повідомленнях і текстах, проблема адекватного перекладу рекламних текстів та збереження усіх екстралінгвістичних факторів залишається актуальною та відкритою для досліджень.

Лінгвістична маніпуляція як вербальний вплив, що розглядається з точки зору мотивації та реалізовується суб'єктом (мовцем) і об'єктом (слухачем) комунікативного акту [3] є важливим аспектом при перекладі рекламного тексту. Тому у перекладацькій роботі необхідно звертати увагу на всі культуролінгвістичні характеристики, що можуть впливати на переклад рекламного тексту. Маніпулятивні механізми рекламного тексту реалізуються на різних мовних рівнях. Маючи за мету інтенсивний сконцентрований вплив, рекламний гендерно-орієнтований дискурс використовує багатий спектр виразних засобів і стилістичних прийомів на всіх мовленнєвих рівнях.

Дослідження лінгво-стилістичних особливостей гендерно-спрямованих англомовних рекламних текстів виявили найчастіше вживані такі виразні засоби та стилістичні прийоми, як алітерація (*Maybelline Cosmetics "Maybe she is born with it. Maybe she is Maybelline"*), метафора, персоніфікація, порівняння (*Cigarettes are like women. The best ones are thin and rich (Cigarettes) [5]*), гіпербола (*"Sport shoes "Adidas". Control of element"; Adidas*), епітети (щодо жінок: *posh(шикарний), funky (чумтевий), seductive colour (споклисливий колір)*; щодо чоловіків: *fearless (безстрашний), doughty (відважний), exceptional (незвичайний)*), антитеза (частіше в жіночих рекламах: *"Angelic smile, devilish thoughts. Bruno Banani" [4]*), повторення (*"Classic clothes today, classic clothes tomorrow. Chanel" [2] та "More defined. More conditioned. More beautiful lashes. Estee Lauder" [4]*), використання термінів (чоловіча реклама: *anti-lock brakes (антиблокувальна гальмівна система), suspension (підвіска)*).

Звичайно, лінгвістичні можливості базуються на соціокультурних чинниках, наприклад, на патернах суспільства, що відображаються в рекламі. З іншого боку, можна стверджувати, що, власне, ці патерни, продукуються змістом рекламних

повідомлень. Відтак, головними конструктами чоловічого образу, який створює рекламне повідомлення, є вік, влада (домінування: *King of his Castle*), стиль життя (*Howard makes clothes for men who make love*) тощо. Однак не спостерігаємо такої однозначності щодо жіночого образу. Сучасна культура пропонує достатньо суперечливі ролі для жінок: з одного боку, культура дає запит на жіночу красу (*Dove: Campaign for Real Beauty*), з іншого боку, вона вимагає, щоб жінки залишалися матерями та піклувалися про своїх дітей (*"The Chef does everything but cook – that's what wives are for!"*). Таким чином, перекладаючи рекламний текст й аналізуючи його вплив на цільову аудиторію, необхідно зважати на сучасне розуміння ролі жінок та чоловіків у суспільстві та враховувати певні особливості.

Спираючись на аналіз англійських рекламних текстів та їхній переклад на українську мову, ми виділяємо такі перекладацькі стратегії: «семантичний еквівалент», прямий переклад, ревізія, адаптація, чи відсутність перекладу.

Необхідно пам'ятати, що англійська мова належить до аналітичних мов, а українська – до синтетичних. Відтак, інколи неможливо передати зміст висловлювання тими ж формальними характеристиками відповідника в українській мові, тому перекладачі вдаються до словосполучень. Наприклад, реклама йогурту для чоловіків: *For men, By men. The first yogurt in the U.S. designed for a man's health and nutrition needs* перекладаємо наступним чином *Зроблено для чоловіків. Зроблено справжнім чоловіком. Перший йогурт у США, що створений для чоловічого здоров'я та раціону*. Для перекладу останнього речення цієї реклами ми використали стратегію прямого перекладу. Прямий переклад може застосовуватися як при перекладі лаконічних (**Pantene Pro-V Shampoo: Strong is beautiful. Міцне означає красиве. For the healthy hair you love. Для здорового волосся, яке ти любиш**), так і при перекладі довгих інформативних рекламних текстів.

Розглянемо відсутність перекладу як перекладацьку стратегію. Іноземні компанії, які працюють на українському ринку, зазвичай створюють лаконічні рекламні слогани і додають візуалізацію, що внаслідок не потребує жодного перекладу (*Honda - The Power of Dreams*). Відеоряд при цьому буде відправляти нас до стереотипу чоловічого образу як символу влади. Потрібно зазначити, що найуспішнішими є ті неперекладні слогани, які містять слова з мінімального словникового запасу іноземних слів (*Спортивна фірма Nike – Just do it; Компанія Sony – It's a Sony*).

Адаптація застосовується тоді, коли англійський текст не можна перекласти у зв'язку з типологічними розбіжностями між англійською та українською мовами. Як-от українські перекладачі відійшли від оригіналу у такому слогані *Maybe she's born with it, Maybe it's Maybelline – Всі в захваті від тебе, а ти – від Maybelline*. В англійській мові рекламисти взяли за основу гру слів ("maybe"), в українській, однак, перекладач був змушений відійти від оригіналу.

Ревізія як перекладацька стратегія у роботі з англійськими рекламними текстами означає повне переосмислення тексту із збереженням фотоматеріалу. Так як візуальна картинка й текст мають співвідноситися та бути адекватними, ревізія вважається складною стратегією, проте широко застосовується на практиці: *TouchWiz: Imagine customizing your touchscreen. Нові слова – нові технології*.

Дійсно, можна стверджувати про вагому значення вербальної складової реклами. Рекламний текст містить цілу низку екстралінгвістичних ознак і лише завдяки їхньому гармонійному поєднанню він буде адекватно сприйнятим цільовою аудиторією. У пошуках оригінальних слів під час створення гендерної реклами часто виникають нові лексеми. А зважаючи на множинність та мінливість концептів маскуліності та фемінінності, що дозволяють маніпулювати цими поняттями в різних дискурсах, зокрема рекламному, перекладачеві потрібно враховувати комунікативну

функцію оригінального повідомлення, а також усі екстралінгвістичні реалії, щоб адекватно здійснити атрактивну функцію реклами. Більш того, адаптація мови до технологічного прогресу та постійних соціокультурних змін завжди матиме наслідком виникнення нових слів у мові, тобто неологізмів. Вони, у свою чергу, стануть невід'ємним джерелом для пошуку оригінальних слів у створенні рекламного тексту, що й обґрунтовує не лише релевантність дослідження специфіки перекладу гендерної реклами, але й відкриває перспективи для майбутніх досліджень.

Література

1. Дейк ван Т. А. Макростратегии / Т.А. ван Дейк, В. Кинч // Язык. Познание. Коммуникация. – М. : Прогресс, 1989. – С. 41-67.
2. Cosmopolitan [Електронний ресурс] / Cosmopolitan. *Режим доступу до журн.*: www.cosmopolitan.com.
3. Linguistic Manipulation: Definition and Types [Електронний ресурс] / А. Аюпова. – *Режим доступу*: <http://www.ijcrsee.com/index.php/ijcrsee/article/view/70/192>.
4. Lucky [Електронний ресурс] / Lucky. – *Режим доступу до журн.*: <http://www.lucky.com>.
5. The Economist [Електронний ресурс] / The Economist. – *Режим доступу до журн.*: <http://www.economist.com>.

Грибань М. В.
Національний авіаційний університет

ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ АНГЛІЙСЬКИХ ІМПЕРАТИВНИХ КОНСТРУКЦІЙ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

У процесі лінгвістичних досліджень було визначено, що імперативні конструкції, функціонуючи в художньому тексті, виступають єдністю концептуального змісту та його вербального вираження, тобто їх слід розглядати як операторів творення художнього світу. Трактуювання поняття імперативу в англійській мові традиційно розглядалося як одна із форм категорії способу дієслова, а саме – форма наказового способу дієслова, а основною функцією наказового способу дієслова є вираження спонукання до дії [2, с. 163].

Серед спеціальних розробок з питань, пов'язаних із вивченням імперативних конструкцій, можна виокремити праці А. М. Аматова, Л. С. Бархударова, О. В. Бельського, Л. В. Бережана та інших. Природу імперативу на текстовому матеріалі різних мов вивчали О. В. Заболотська, Н. В. Головіна, І. В. Корунець, А. В. Селяєва.

Мета цієї статті – з'ясувати особливості відтворення англійських імперативних конструкцій українською мовою в художній прозі.

Імператив – це понятійна категорія, що реалізується сукупністю мовних засобів в спонукальному (директивному) мовному акті, кінцева мета якого – змусити або умовити адресанта зробити якусь дію [1, с. 110]. Як відомо, форми наказового способу в англійській та українській мовах передають наказ, побажання, заклик, вимогу, прохання та інше спонукання до дії. З точки зору перекладу, особливо цікавим видається порівняльний аналіз специфіки відтворення значень форм наказового способу англійського дієслова в процесі перекладу художньої літератури. Слід

зазначити, що найчастіше вживаною формою імператива є форма 2-ї особи, тобто імператив стає регулярною рисою прямого спілкування-спонукання, дискурсно спрямованого на адресата мовця» [1, с. 148]. Тому при відтворенні українською мовою значень простих форм наказового способу англійського дієслова значною мірою використовуються форми другої особи однини та множини наказового способу:

«Bring me a cup of tea, will you, Tommy?» [4, с. 119]. – «Будьте такі ласкаві, Томмі, принесіть чашечку чаю!» [3, с. 168];

«Be advised, my beauty girl!» [4, с. 191]. – «Будь обережна, моя красуне» [3, с. 274].

Під час перекладу художніх творів, перекладачі також можуть використовувати у тексті перекладу форму другої особи майбутнього часу дійсного способу, а також форму другої особи множини теперішнього часу дійсного способу:

«Tomorrow, take the case of the Caodaists» [4, с. 119]. – «Завтра ти візьмешся за справу Кейдаста» [3, с. 119].

«Just imagine what I could have done for him» [4, с. 196]. – «Ви уявляєте собі, що я міг би зробити для нього?» [3, с. 186].

При перекладі творів англомовної художньої літератури, з метою пом'якшення спонукання до дії, можна використовувати форму умовного способу дієслова в значенні наказового способу:

«Give me facts' Pyle said 'and I'd go through the police station» [4, с. 132]. – «Надали б мені факти, – сказав Пайл, – і я б обійшов всю поліцію» [3, с. 124]

Своєрідною характеристикою англійського наказового способу є його експресивна або емфатична форма, яку зазвичай надає допоміжне дієслово «do», що використовується для підсилення прохання. В українській мові вона часто передається лексичними засобами:

«...but you do believe me, that if you'd been married I wouldn't ever come between a man and his wife» [4, с. 97]. – «...але, наполягаю, повірте мені, що якби ви були одружені, я б ніколи не став між чоловіком і його дружиною» [3, с. 105]. У даному прикладі автор перекладу додає дієслово «наполягаю» для підсилення імператива.

Отже, під час відтворення форм наказового способу дієслова перекладач художніх творів може використовувати засоби лексичної компенсації та вдаватися до прагматичних трансформацій. Переклад імперативних структур, за звичай, носить комплексний характер і покликаний виражати емоційну реакцію мовця, передавати його внутрішній стан в усіх його проявах, виражати оцінку та відношення мовця до фактів оточуючої дійсності, впливати на емоційну сферу адресата за допомогою певних лексичних засобів.

Література

1. Заболотська О. В. Імперативні синтаксичні конструкції в англомовному поетичному дискурсі: когнітивно-прагматичний аспект: дис. ... канд. філ. наук: 10.02.04 / О. В. Заболотська. – Херсон, 2012. – 241 с.
2. Корунець І. В. Порівняльна типологія англійської та української мов / І. В. Корунець. – Вінниця: Нова книга, 2003. – 464 с.
3. Грін Г. Тихий американець / Грехам Грін // пер. з англ. І. Коваленка, П. Шарандака. – К.: Вища школа, 1984. – 352 с.
4. Greene G. The Quiet American / Graham Green. — Moscow: Foreign Languages Publishing House, 1963. – 228 p.

Гусакова Г. Д.
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

ВИЯВЛЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПЕРЕКЛАДУ РОМАНУ КЕНА КІЗІ «НАД ЗОЗУЛИНИМ ГНІЗДОМ»

Однією з основних проблем перекладознавства, яка є дуже актуальною в наш час – це проблема принципової можливості чи неможливості адекватного художнього перекладу. Цілий спектр підходів до неї у своїх крайніх виявах відбиває протилежні позиції. У галузі перекладознавства неймовірно важливу роль має узагальнення набутих вчених у сфері різнобічного осмислення художньої поетики автора, розкриття внутрішньої взаємозумовленості поетичних прийомів художника як стильової системи.

На мою думку, у професії перекладача найголовнішим та найвизначнішим є вміння встановлювати функціональну еквівалентність між структурою оригіналу і структурою перекладу, відтворювати в перекладі єдність форми і змісту, під яким розуміється художнє ціле.

Перекладач-професіонал завжди доб'ється практичної інформаційної еквівалентності перекладу оригіналу, але в теоретичному плані вона, ця еквівалентність, дуже різна. Можна заздалегідь стверджувати, що будь-який переклад ніколи не буде абсолютно ідентичний канонічному тексту оригіналу. Еквівалентність перекладу оригіналу завжди поняття відносне. І рівень відносності може бути дуже різним. Ступінь зближення з оригіналом залежить від багатьох факторів: від майстерності перекладача, від особливостей мов і культур, що зіставляються, епохи створення оригіналу і перекладу, способу перекладу, характеру перекладних текстів і т.п.

Роман Кена Кізі «Над зозулиним гніздом», перекладений на багато мов та, насправді, вважається класикою світової літератури. Однак, незважаючи на те, що цей письменник є однією з яскравих і самобутніх постатей сучасної романістики, у вітчизняному літературознавстві немає комплексних досліджень творчості американського письменника.

«Над зозулиним гніздом» належить до числа книг-маніфестів, яким судилося спочатку бути знаменням епохи, а потім дзеркалом, що фокусує в собі основні прикмети її естетики. Роман Кена Кізі «Над зозулиним гніздом» – це трагіфарсова притча про бунт проти зневаження людської гідності у психіатричній лікарні, яка безперечно є метафорою всього американського суспільства. Кізі викриває соціальну систему, яка в ім'я середньостатистичного добробуту придушує все «нетипове» і незалежне. Сам письменник зазначав, що відтворив у ньому «реальних людей і справжні ситуації»

Для теорії перекладу існування та використання діалектів, просторіччя, сленгів представляє інтерес, головним чином, у зв'язку з практичними проблемами, які вони створюють для перекладача. Використання в оригіналі таких форм може мати двоякий характер. З одного боку діалект може являти собою форму мови, використовуваного в процесі спілкування.

А з іншого боку, використання таких форм може бути з метою мовної характеристики окремих персонажів. У першому випадку діалектального статусу вихідного мови взагалі не має відношення до змісту оригіналу, і від перекладача вимагається лише знання цього діалекту, особливостей його вживання і його відмінності від загальнонародних форм мови, частиною якого він є. У другому випадку

перед перекладачем постає завдання передачі тієї додаткової інформації про територіальну приналежність мовця, яка міститься в оригіналі.

Стосовно книги «Над зозулиним гніздом», хотілося б звернути увагу на способи передачі англійською мовою просторіччя, сленгу та ненормативної лексики Кеном Кізі та їх художнього перекладу українською мовою. Особливо це стосується передачі фонетичних особливостей мови героїв через специфічне написання слів і побудови речень. Ось, наприклад, уривки з промови головного персонажа Макмерфі в примітному діалозі з іншим пацієнтом психлікарні, Хардінгом:

“Well say, buddy, is this the way these **leettle** meetings usually go?”

“Usually go?” Harding’s humming stops. He’s not chewing his cheeks any more but he still stares ahead, past McMurphy’s shoulder.

“Is this the usual **pro-cedure** for these Group **Ther’py shindigs**? Bunch of chickens at a **peckin’** party?”

– Слухай-но, ці **посиденьки** завжди у вас так проходять?

– Завжди? - Хардінг перестає співати. Він більше не жує свої щоки, але як і раніше дивиться кудись вперед, над плечем Макмерфі.

– Чи завжди ці **посідки** з груповою терапією у вас так проходять? **Побоїще** на пташиному дворі?

Читаючи різні діалоги персонажів, можна помітити, що безграмотна мова буйного і життєлюбного Макмерфі відрізняється перекручуванням, перебріхувань граматики і порушенням усіляких правил - особливо правил поведінки в «пристойному» товаристві. У цій «справжності», здатності «гнути правду-матку» і бачити наскрізь брехливість і лицемірство і полягає, на мою думку, така привабливість образу Макмерфі - і для пацієнтів клініки, і для працюючого в ньому персоналу (за винятком стерви-медсестри), і для читачів.

До речі, у Хардінга, який лікується в клініці давно (причому за власним бажанням) і звик підкорятися всім правилам і вказівкам, мова дуже грамотна, правильна, розгорнута. Це мова освіченої людини, що повністю майже втратила почуття власної гідності, але дивним чином продовжує зберігати залишки себе в диких умовах виживання. Крім того, слід звернути увагу, що всі діалоги і розповідь хоч і сприймаються так, але передаються якимось опосередковано - через розповідь ще одного героя, пацієнта Бромдена - величезного індіанця, якого ніхто не помічає і всі вважають глухонімим (за винятком єдиної людини, яка змогла його «розговорити» - Макмерфі).

Хоча зовні все в клініці здається дуже благоприсойним, на ділі виявляється, що це страшне місце знущань і тортур, де всім заправляє одна єдина людина - медсестра Ретчед. Чудово підібраний Кеном Кізі ім'я - омонім слова wretched (а воно перекладається як «мерзенний, мерзосвітний, окаянний»).

Таким чином, з впевненістю можна заявляти, що Кен Кізі не лише спирається на багатотомову літературну традицію, але й творить свій власний метафоричний, міфологічний, умовний світ, що існує за своїми законами і правилами.

Література

1. Кізі К. Над зозулиним гніздом, пер. з англ. В. Голишева. – К.: ООО «Компанія ВЕЛМАЙТ», 2014. – 416 с.
2. Kesey, Ken. One Flew Over the Cuckoo's Nest. - Penguin Books, NY, 1999. – 320 p.

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ТЕКСТІВ ЗМІ

Загальновідомо, що на сьогоднішній день спостерігається інтенсивний розвиток засобів масової інформації, що, як наслідок, викликає величезний вплив на життя суспільства, на свідомість і уявлення людей, а також на національні мови і культури. У сучасних умовах переклад текстів ЗМІ набуває особливого значення, виступаючи як засіб подання інформації та засіб переконання, які у той же час розраховані на масову і дуже неоднорідну аудиторію, яку потрібно зацікавити. Завдяки зростанню міжнародних зв'язків, щорічно збільшується обсяг публікацій присвячених політиці, фінансовоекономічній тематиці, науковим досягненням і т. д., які орієнтуються не тільки на внутрішню аудиторію, а і на зовнішню, яка найчастіше є іншомовною.

Згідно з теорією Л. С. Бархударова, переклад – це «процес заміни мовленнєвого тексту на одній мові мовленнєвим текстом на іншій мові, зберігаючи при цьому змістовність та дотримуючись відповідних правил» [1, с. 8]. За визначенням Л. С. Бархударова, під одиницею перекладу мається на увазі така одиниця у вихідному тексті, до якої можна підшукати відповідність в тексті перекладу, складові частини якої, узяті по окремоті, не мають відповідностей в тексті перекладу. Інакше кажучи, одиниця перекладу – це найменша (мінімальна) мовна одиниця вихідної мови, яка має відповідність в тексті перекладу [1, с. 174]. При будь-якому перекладі велике значення відіграють лексичні, граматичні, стилістичні та інші особливості мови. Не винятком є і переклад текстів ЗМІ фінансово-економічної тематики, так як переклад з однієї мови на іншу являє собою складний процес розумової діяльності перекладача, та адекватне відтворення тексту певними засобами мови. Сьогодні переклад текстів ЗМІ став не тільки важливим, але й повсякденним явищем життя світового співтовариства, тому багато уваги приділяється питанню ролі текстів/повідомлень ЗМІ в житті суспільства. Переклад газетних статей відрізняється від перекладу художньої або технічної літератури, але також відіграє не менше значення в життєво важливих сферах діяльності людства. Таким чином, серед жанрово-тематичного різноманіття текстів ЗМІ можна виділити наступні типи текстів: новинні матеріали (хроніка подій), коментарі, інтерв'ю, рекламні матеріали, аналітичні огляди на різні теми (економіка, політика, фінанси, суспільне життя, соціальні проблеми, наука, мистецтво, культура та інше), а також спортивні новини та репортажі. При перекладі газетних повідомлень зустрічається ряд лексично-стилістичних труднощів, без подолання яких, неможливо здійснити адекватний переклад матеріалу. Під час перекладу інформаційних текстів часто виникає необхідність звернутися до стилістичних фігур мови. Такі стилістичні фігури застосовуються тоді, коли прагнуть не зберегти стилі – стичний прийом, а зберегти його функцію в певному контексті. Звертаючи увагу на стилістичні особливості при перекладі, перекладач демонструє не тільки якісний переклад з мови оригіналу на мову перекладу, а й свої навички та майстерність. Так, наприклад, в дослідженні В. Н. Крупнова прокоментовані основні прийоми, які використовуються в мові англо-американської преси: рекламна лексика, сленг, прислів'я, метафори, метонімія, епітети, парафрази, порушення фразеологічного поєднання, синонімічні пари, порівняння, гіперболи, слова і фрази, які особливо популярні в даний момент, анонімна побудова тексту, та евфемізми [3, с. 13-17].

В британському тижневику «Financial Times» найчастіше зустрічалися метафори та епітети. Це обумовлено тим, що це видання консервативного спрямування та

розраховане на ділове коло читачів. Таку стилістичну фігуру, як метафора, використовують тоді, коли прагнуть викликати певні асоціації та донести повідомлення в імпліцитній формі. В реченні «Deutsche Bank reviews UK operation in warning shot over EU referendum» [4, с. 1] метафора «warning shot» означає не попереджувальний постріл, а конфліктну ситуацію, яка є попередженням, сигналом чогось більш небезпечного. Стилiстичну фігуру епітет було використано, наприклад, в реченні: «The list also featured several “heavy” oil projects, where extraction is closer to mining than conventional drilling» [4, с. 1]. Автор має на увазі не «важкий нафтовий проект», а занадто затратний у фінансовому відношенні. Стилiстичні фігури мови такі як: сленг, ідіома, метонімія, гіпербола та анонімічна побудова виявилися менш частотними. В прикладі «JCB, the construction equipment company, has dismissed concerns about the impact on business of the country voting to leave the EU, saying it would not make a “blind bit of difference” to trading with Europe» [4, с. 1] словосполучення «a blind bit of difference» (ніяк) є сленгом. Анонімна побудова речення широко представлена в наступних фрагментах тексту: «The bank said that clients had recently approached it looking for advice on the consequences of a UK exit from the EU, but the working group was separate from that» [9, с. 1]. Влучними прикладами оксюмору є «the analysis paralysis of Labour’s clever fools (розумні дурні лейбористів)» [4, с. 1] та «ethical hackers» (етичні хакери). Ідіоми були використані в реченнях: «Oil slide puts more than \$ 100 bn of projects on ice as majors retreat» [4, с. 1], в якому «put on ice» переладаємо – відкласти до кращих часів, «заморозити», «McCluskey flexes muscles in quest to be kingmaker», де ідіома «to flex muscles» – демонструвати силу, похідний вираз від «грати мускулатурою» в бодібілдингу, «to be kingmaker» – вершити долі.

В «The Guardian» найчастіше були використані епітети: «More than five years into the financial and economic crisis, the once-hot topic of “globalisation” is no longer where the action is» [5, с. 1] (hot позначає сенсаційну новину), «The WTO, which polices international trade law as well as being a forum for negotiations, is having to arbitrate in a growing number of international disputes, as the temporary truce called for by the G20 countries in the depths of the financial crisis gives way to a more fractious climate» [5, с. 1] (fractious як непередбачуваний, а не примхливий клімат) та «Meanwhile, the increasingly powerful emerging economies, burned by the experience of the financial crisis, are asserting their right to protect themselves against the surges of “hot money”» [5, с. 1] (спекулятивний грошовий капітал, який переміщують за кордон через страх знецінення). Метафорами є «He says that the WTO just “doesn’t want to talk about” questions such as whether world exchange rates are fair or whether globalisation delivers for the poor – while even the International Monetary Fund, usually considered the bastion of the Washington consensus, has overthrown conventional wisdom by questioning the impact of austerity, and throwing open the idea of “capital controls” to limit cross-border investment flows into vulnerable economies» [5, с. 4] (“capital controls” – мозковий центр), «Heiner Flassbeck, professor of economics at Hamburg and, until recently, chief economist at Unctad, the UN’s trade arm, believes that even now, when few people expect Doha to be revived, the WTO remains stuck with an outdated mindset, in which “free trade” is just about domestic subsidies and taxes on exports» [5, с. 4] («права рука» в торгівлі). Дуже часто в написах до світлин та заголовках газети «The Guardian» застосовується апозіопезис, раптова зупинка в мові, що робить її незакінченою, переривання одного речення та початок нового, на-приклад: «Drawn into conflict... Yasouba Konate shows support for France» [5, с. 12] (Залучені в конфлікт <...> Якуба Конате демонструє підтримку Франції), «He feels their joy as well as their pain <...> President Barack Obama displays his empathy for his fellow Americans» [5, с. 35] (Він відчуває їх радість, а

також їхній біль... Президент США Барак Обама демонструє своє співчуття до своїх товаришів американців), «New talent <...> Trevor Noah relishes the freedom to mock President Jacob Zum» (Новий талант <...> Тревор Ноа отримує задоволення вільно знущатися над президен-том Джейкобом Зума)» [5, с. 41]. В окремих сегментах тексту знаходимо іронію стосовно проблем охорони навколишнього середовища: «When it comes to air pollution, the residents of Beijing tend to think they have seen it all. But last weekend instruments measuring the levels of particulate matter in the city broke all records» [5, с. 3] (Коли мова йде про забруднення повітря, то жителів Пекіна важко здивувати. Але в минулі вихідні показники вмісту твердих часток побили всі рекорди). Іноді різні стилістичні фігури поєднуються в одному реченні. Приклад використання апозіопезису та антитези: «Life and death <...> Iran sees 85,000 new cases of cancer each year, a figure that experts say has nearly doubled in five years» [5, с. 8] (Життя і смерть <...> Іран бачить 85000 нових випадків раку що-року, і ця кількість буде зростати, кажуть експерти, майже в два рази протягом п'яти років; Life and death – це антитеза). У виданні «The Guardian» також зустрічається метонімія: «US use of drones is counter-productive, less effective than the White House claims and is encouraging a new arms race that will “lay the foundations for an international system that is increasingly violent”, says a study by one of President Obama’s former security advisers, Michael Boyle» [5, с. 5] (Білий дім). Білий дім тут заміщує образ уряду, будівля репрезентує очільників держави.

Підводячи підсумки виконаної наукової роботи, бачимо, яку важливу і невід’ємну роль відіграють стилістичні особливості при перекладі. Саме вони допомагають перекладачеві відтворити цілісність і образність тексту, зберігаючи зміст, структуру, емоційність, унікальність та самобутність повідомлення.

Література

1. Бархударов Л. С. Язык и перевод (Вопросы общей и частной теории перевода) / Л.С.Бархударов. – М. : Междунар. отношения, 1975. – 240 с.
2. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики : підручник / Ф. С. Бацевич. – К. : Академія, 2004. – 344 с.
3. Крупнов В. Н. Пособие по социально-политической и официально-деловой лексике / В. Н.Крупнов. – М.: Высшая школа, 1984. – 248с.
4. Financial Times. – London : published by The Financial Times Limited, Tuesday 19 May 2015. – 30 p.
5. The Guardian Weekly. – Manchester : published by Guardian News & Media Ltd, 18–24 January 2013. – Vol. 188, No. 6. – 48 p.

Сівко К. В.

НАДПІСУ ім. Б. Хмельницького

СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНИХ АБРЕВІАТУР ТА СКОРОЧЕНЬ

Протягом останніх років можна помітити чималі зміни, що відбуваються в англомовних країнах на рівні суспільства, нації, а також мови. Разом з формуванням у суспільстві нових політичних, економічних і культурних відносин та утворенням різного виду нових інституцій і організацій, з'являється нагальна потреба постійного поповнення лексичного фонду англійської мови.

Значний розвиток абрєвіації відбувся на початку ХХ століття, зокрема після революції 1917 р., а також протягом 40-х рр. та у 60-х рр., коли тенденція скорочування слів більш зростала та за сучасної доби постійно зростає в усіх регістрах мови [1, с.99-100]. Серед причин можна назвати пришвидшування темпу життя, зміни в галузях політичного, наукового та культурного життя, інтенсифікацію розвитку масової комунікації, а також збільшення потоку інформації. Тенденції щодо економії комунікації торкаються всіх мовних підсистем.

Абрєвіатури та скорочення виявляють цілий ряд граматичних особливостей. У науковій і технічній літературі займають особливе місце тексти, орієнтовані не стільки на носіїв певної мови, скільки на представників певної професійної групи з певними екстралінгвістичними знаннями [2, с. 12].

Як зазначає І. В. Арнольд, газетно-публіцистичні тексти відносяться до групи матеріалу, для якої показові в області лексики поєднання елементів загальноповсякденної лексики з термінологією, а в області синтаксису – риси книжково-писемної мови, що пов'язані з розрахунком на читача, а не на слухача.

Основні характеристики публіцистичного тексту надає А. М. Паршин, зазначаючи, що у публіцистичних текстах широко використовується суспільно-політична термінологія, оскільки без неї неможливо було б сформулювати політичну ідею, що є душею публіцистики.

У процесі дослідження було визначено наступні основні способи перекладу абрєвіатур та скорочень: транслітерація, транскрипція, калькування, експлікація та еквівалентний переклад.

Як правило, абрєвіатури заміняють великі та незручні у використанні назви різних установ, підприємств тощо. Їх використання в газетному заголовку веде до зменшення обсягу написаного, але без нівелювання його змісту. Економність обсягу, здійснена абрєвіаціями, дає можливість ширше використовувати стилістичні засоби, які є дуже важливими для експресивності газетного заголовку. Разом з тим абрєвіатура є носієм імпліцитного змісту. І, з огляду на викладене вище, для абрєвіатур характерна передача цього змісту на ціле повідомлення; в даному разі, на газетний заголовок.

Проаналізувавши вживання абрєвіатур на прикладі газетних заголовків із рубрик «economy», «health care», «lifestyles», «politics», «sports», «technology», можна побачити, що абрєвіатури широко використовуються в газетних заголовках загалом і в заголовках даних рубрик, зокрема. Отже, в цьому дослідженні проаналізовані газетні заголовки із рубрики «politics». З огляду на це можна сказати, що політичні абрєвіатури є доміантними. Вони зустрічаються в більшості заголовках. Безумовно, в політиці широко використовуються назви установ, організацій, партій, для позначення яких часто послуговуються абрєвіатурами. Напр., у заголовках:

Trump Poised to Lift Ban on CIA 'Black Site' Prisons (NY Times, 25.01.17), CIA є абрєвіацією словосполучення Central Intelligence Agency (ЦРУ) [5];

Theresa May says US and UK can lead world again, ahead of Trump meeting (BBC NEWS, 26.01.17), US – United States, UK – United Kingdom [3];

Jeremy Corbyn: Don't sacrifice NHS to President Trump (BBC NEWS, 25.01.2017) NHS – National Health Service (Національна служба охорони здоров'я) [3];

Donald Trump Names Top Michigan Official to Senior GOP Committee Post, (NY Times, 14.12.16), GOP – Grand Old Party (US Republican political party) [5];

Mary Jo White to Step Down as SEC Chief (NY Times, By Ben Protess and Alexandra Stevenson, 14.11.16), SEC – Securities and Exchange Commission (Комісія з цінних паперів і фондового ринку (КЦПФР)) [5];

Hillary Clinton Blames F.B.I. Director for Election Loss (NY Times, 12.11.16), FBI – Federal Bureau of Investigation (Федеральне Бюро Розслідувань) [5].

Менш домінуючими є суспільно-культурні аббревіатури. Рубрика «lifestyles» охоплює різні суспільно-культурні аспекти сучасного життя, є багатоплановою, що пояснює поширене використання в ній аббревіатур. Напр., суспільно-політичні аббревіатури зустрічаються в таких заголовках як:

BLT Steak in Japan now serving \$50 Trump burger (Fox News, 25.01.17), BLT – a bacon, lettuce, and tomato sandwich [4];

Hooray! ASOS Now Carries Plus Sizes For Men, (The Huffington Post, 25.01.17) ASOS – As Seen on Screen [6];

M.T.A. Votes to Raise Fares and Tolls: What You Need to Know, (NY Times, 25.01.17), MTA – Metropolitan Transportation Authority [5];

В рубриці «economy» аббревіатури використовуються дуже часто. Їх вживання в цій рубриці зумовлено наявністю скорочень назв економічних установ та понять. Напр., у заголовках:

WTO chief warns against stumbling into trade wars (The Irish Times, 20.01.17), WTO – World Trade Organization (Світова Організація Торгівлі) [7];

Chances of US tax reform high under Donald Trump, PwC says (The Irish Times, 20.01.17), PwC – Pricewaterhouse Coopers (міжнародна мережа компаній, що пропонує професійні послуги у сфері консалтингу та аудиту.) [7];

Low-tax FDI model running out of steam, says Honohan (The Irish Times, 19.01.17), FDI – Foreign direct investment (Прямі іноземні інвестиції) [7];

Davos: HSBC to move some staff to Paris after Brexit (The Irish Times, 19.01.17), HSBC – Hongkong and Shanghai Banking Corporation (Банківська корпорація Гонконгу і Шанхаю) [7];

ECB prints money at record pace amid bank bonds bonanza (The Irish Times, 16.01.17), ECB – electronic codebook (Режими блочного шифрування) [7];

IMF raises UK growth forecast but global outlook unchanged (The Irish Times, 16.01.17), IMF – International Monetary Fund (Міжнародний валютний фонд) [7];

В рубриці «health care» аббревіатури широко використовуються в медицині, ними зручно користуватися при назвах хвороб, установ тощо. Напр., в заголовках:

HSE drops appeal against compensation award to consultants (The Irish Times, 25.01.17), HSE – Health Service Executive (Управління охорони праці) [7];

HIV expert calls on Ireland to help end stigma around virus (The Irish Times, 25.01.17), HIV – Human Immunodeficiency Virus (Вірус імунодефіциту людини) [7];

HSE audit finds 94 irregularities at hepatitis C charity (The Irish Times, 25.01.17), HSE – Health Service Executive (Управління охорони праці) [7];

Ambulance bases criticised in HSE audit report (The Irish Times, 24.01.17), HSE – Health Service Executive (Управління охорони праці) [7];

HSE 'saves €20m' by streamlining mobile phone bills (The Irish Times, 24.01.17), HSE – Health Service Executive (Управління охорони праці) [7];

Visit GP before our emergency unit, Mater hospital warns (The Irish Times, 23.01.17), GP – General Practitioner (лікар загальної практики) [7];

If you must fry or roast food do so only until golden, says FSA (The Irish Times, 23.01.17), FSA – Food Standards Agency (Агенція зі стандартів споживання їжі). [7];

В газетних заголовках з рубрик «sports» і «technology» також наявна велика кількість аббревіатур. В рубриці «sports» вживаються скорочення спортивних команд, організацій та об'єднань. Наприклад, в газетних заголовках:

Mounds of Injury Data Can't Bury Brutality of the N.F.L. (The NY Times, 25.01.17), NFL – National Football League (Національна футбольна ліга) [5];

N.F.L. Reports a Decline in Concussions This Season. (The NY Times, 25.01.17), NFL – National Football League (Національна футбольна ліга) [5];

Chick Webster Thought to Be N.H.L.'s Oldest. (The NY Times, 23.01.17), NHL – National Hockey League (Національна Хокейна ліга) [5];

Michael H. Goldberg, 73, Lawyer Who Bridged A.B.A. and N.B.A., Dies.. (The NY Times, 23.01.17), NBA – National Basketball Association. (Національна баскетбольна асоціація), ABA – Amateur Bodybuilding Association (Асоціація аматорського бодибілдінгу) [5];

Russell Westbrook Is Left Out of Starting Lineup for N.B.A. All–Star Game. (The NY Times, 19.01.17), NBA – National Basketball Association. (Національна баскетбольна асоціація) [5];

New England Patriots' Owner, Still Sore at N.F.L., Has Payback in Sight. (The NY Times, 19.01.17), NFL – National Football League (Національна футбольна ліга) [5];

Hunting for Unicorns in the N.B.A. (The NY Times, 18.01.17), NBA – NBA – National Basketball Association. (Національна баскетбольна асоціація) [5]

In N.F.L. Betting, Patriots Are Closest to Being a Sure Thing. (The NY Times, 17.01.17), NFL – National Football League (Національна футбольна ліга) [5];

Зважаючи на наше дослідження, кількість використаних аббревіатур відрізняється в різних газетах. Візьмемо для порівняння газети **New York (NY) Times** і **The Irish Time**. З цього дослідження можна зробити такі висновки, що суспільно-культурних аббревіатур більше в газеті **New York (NY) Times**, ніж в газеті **The Irish Time**. Проте, в газеті **The Irish Time** переважають технологічні аббревіатури.

Література

1. Антрушина Г. В. Лексикология / Г. В. Антрушина, О. В. Афанасьєва, Н. Н. Морозова // Лексикология английского языка. / Г. В. Антрушина, О. В. Афанасьєва, Н. Н. Морозова. – М. Дрофа, 2001. – С. 99-113.
2. Корунець І. В. Вступ до перекладознавства. / І. В. Корунець. – Вінниця: Нова Книга, 2008. – 512 с.
3. BBC News [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.bbc.com/news/politics>.
4. Fox News [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.foxnews.com>.
5. NY Times [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.nytimes.com/pages/politics/index.html>.
6. The Huffingtonpost [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.huffingtonpost.com>.
7. The Irish Times [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.irishtimes.com>.

Секція 4: Наукові статті з філології

Березин А. А.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

ЖАНРОВЫЕ ОСОБЕННОСТИ ФЭНТЕЗИ

Все более и более популярным становится жанр фэнтези. К сожалению, многие литературоведы считают его недостойным внимания. Классические литературные произведения изучаются и входят в программы литературных курсов школ и университетов. Фэнтези же, как жанр, до последнего времени практически игнорировался ученым сообществом. Только в последние десятилетия, в связи с ростом популярности данного жанра среди читателей и увеличения количества экранизаций подобных произведений появились и новые научные исследования в этой сфере.

Целью данной статьи является выявление жанровых особенностей фэнтези. Для достижения цели мы поставили перед собой следующие задачи:

- попытаться дать определение фэнтези;
- выделить и охарактеризовать его основные жанровые разновидности;
- описать основные стереотипы и канонические расы, используемые в данном жанре;
- обобщить вышесказанное и определить направления дальнейшего исследования жанра.

Что же такое фэнтези? Пытаясь подобрать наиболее точное определение термина, мы проанализировали десятки статей по теме, но не нашли удовлетворительного определения. Больше всего, на наш взгляд, подходит следующее определение: «Фэнтези – это жанр литературы, в котором используются сказочные и мифологические мотивы. События произведений данного жанра, зачастую происходят в вымышленном мире» [5]. Это наиболее точное и адекватное определение, но, тем не менее, оно неполное. Существуют также афористичные и загадочные определения вроде: «Фэнтези – это наша реальность, доведённая до абсурда» В. Ревича [6, с. 10]. Звучит красиво, но толком ничего не объясняет. Другой пример: «Поиск (фэнтези. – А. Б.) представляет собой историческое и символическое описание нашего субъективного жизненного опыта» [4, с. 552] – писал Уистен Х. Оден.

С одной стороны любую книгу-фантазию можно назвать фэнтези, так как этот термин взят из английского языка и может означать как фантазию (вымысел вообще), так и фэнтези, но это не совсем верно. Не каждый вымышленный мир можно назвать так. К примеру, вселенные «Чужой» и «Хищник» это не фэнтези, а научная фантастика. Между ними существует различие. В фэнтези события происходят в вымышленном мире, где существует магия и прочие сказочные/мифологические аспекты. При этом присутствие данных аспектов (магия, драконы, гномы) не объясняется, они просто являются частью данного мира. В произведениях жанра научной фантастики автор пытается объяснить сверхъестественные моменты с помощью науки и/или открытия какого-то вещества/явления. К примеру: пришельцы, именуемые ксеноморфами, являются животными, искусственно выведенными для различных целей. Таким образом, фэнтези можно сравнить с мифами, вот только мифы – это верования определенного народа и они связаны, согласно представлениям людей, с реальным миром. В то время как фэнтези рассказывает историю другого мира, не связанного, или лишь частично связанного с миром реальным. Во многих произведениях данного жанра

присутствует своя собственная мифологическая система и религия (религии), имеющие (но не всегда) параллели в реальной мифологии. Например: У Дж. Р. Р. Толкиена «Сильмариллион» представляет собой систему истории, легенд и мифов его вселенной (Арды). На «Сильмариллион» и «Властелин Колец» произвело большое влияние христианство. Вот что пишет об этом сам автор в одном из писем: «Разумеется, «Властелин Колец» в основе своей произведение религиозное и католическое; поначалу так сложилось неосознанно, а вот переработка была уже вполне сознательной. Поэтому я или не вкладывал, или решительно устранял из вымышленного мира практически все ссылки на «религию», на культы и обряды. Ведь религиозный элемент вобрала в себя сюжет и символика. Тем не менее, ужасно неуклюже всё это сказано, а звучит куда более самоуверенно, нежели я на самом деле чувствую. Ибо, по чести говоря, на сознательном уровне я планировал крайне немного; и главным образом должен благодарить судьбу за то, что воспитан (с восьми лет) в Вере, которая вскормила меня и научила тому немногому, что я знаю» [7, с. 182]. Так же я хотел бы упомянуть мифологии, которыми вдохновлялся Толкин при создании персонажей. Во-первых, это древнебританские легенды о короле Артуре («Артуровский цикл»). К примеру, образ Арагорна очень похож на образ самого короля Артура, а также его волшебный меч схож с Экскалибуром. Ну и, разумеется, большое влияние на эти произведения оказали скандинавские мифы. Именно оттуда взяты эльфы, гномы, тролли и прочая волшебная нечисть. Гендальф Серый – это образ Одина-странника. Сломанный меч отсылает читателя к мечу Грам, принадлежащему Сигурду (Зигфриду).

Итак, что же происходит в фэнтези? Обычно подобные романы похожи на исторические романы с разнообразным сюжетом. Чаще всего это битва добра и зла в мире, который похож на средневековье (но не обязательно). Ярким примером тому является творчество Джона Роальда Руэла Толкина. В его трилогии «Властелин Колец» мы видим несколько народов, хоть и обладающих самобытной культурой, но, тем не менее, проявляющих схожесть с народами и культурами Земли. Например: рохиррим (жители Рохана) придуманы Дж. Р. Р. Толкином под сильным влиянием древней англосаксонской культуры.

Существует несколько вариантов классификации фэнтези. Например, Елена Ковтун делит жанр на четыре типа: мистико-философское фэнтези, метафорическое фэнтези, «чёрное» фэнтези и героическое фэнтези. Р. Шидфар также выделяет четыре вида фэнтези: героическое фэнтези, фольклорно-сказочное фэнтези, героико-эпическое фэнтези и мифообразующее фэнтези [цит. по 2, с. 87]. А вот классификация жанра по С. Алексееву и М. Батшеву выглядит так: классическое фэнтези, историческое фэнтези и science fantasy (научное фэнтези) [1, с. 83]. Различные подходы обобщила Е. Афанасьева в своей наиболее полной на сегодняшний день классификации, опубликованной в статье «Жанр фэнтези: проблема классификации» [2]. Следует иметь в виду, что многие фэнтези-произведения могут соответствовать нескольким разделам этой классификации. В настоящее время большинство произведений фэнтези представляют собой смесь разных направлений, поэтому внутренняя классификация жанра во многом утратила чёткость.

«Высокое» и «низкое» фэнтези. Действие «высокого» фэнтези происходит в мире абсолютно не связанного с нашим [9], как, к примеру, Средиземье, мир, заселенный вымышленными существами и магами («реальный мир» может существовать как параллельное измерение) [8]. Действия низкого фэнтези, наоборот, происходит в реальном мире, где в магию не верят, но она, тем не менее, присутствует. Например: «Благие Знамена» Т. Пратчетта и Н. Геймана. Представляется необходимым отметить, что не стоит сразу причислять книги о Гарри Поттере к

«низкому» фэнтези. Да, события происходят в реальном мире и маглы (люди, не обладающие магическими способностями) не верят в магию и не знают о ней, что свойственно «низкому» фэнтези, но миры магов и маглов разделены, что приближает их к «высокому» фэнтези.

В последние годы наиболее популярно **эпическое фэнтези**. Характерной особенностью является масштаб произведения. Зачастую произведения данного типа охватывают большую часть описываемого мира. Обычно описывает продолжительную борьбу сил добра и зла. Враг (он же Зло) обычно обладает большими силами, чем протагонист. Чаще всего протагонисту нужно выполнить определенную миссию, чтобы заполучить метод уничтожения антагониста. По пути он заводит друзей, находит новое оружие/артефакты, влюбляется и т.д. В итоге герой спасает весь мир, ну или большую, важную территорию (страну, город, планету). Характерны детальные описания битв и дуэлей. Персонажи обычно представлены в «черном» и «белом» свете и редко проявляют противоречивые черты характера. Первым произведением и классикой эпического фэнтези считается «Властелин Колец» Дж. Р. Р. Толкина. Примерами известных книг данной жанровой разновидности являются циклы «Земноморье» У. Ле Гуин и «Хроники Амбера» Р. Желязны.

Темное фэнтези – это жанровая разновидность фэнтези приближенная к готике. В целом оно следует канонам традиционного фэнтези вот только если обычно сражаются добро и зло, то в темном фэнтези зло уже победило и герои пытаются просто выжить и сделать так, чтобы все не стало еще хуже. Здесь обязательно присутствуют элементы ужаса (хоррор). Атмосфера данных произведений мрачна и удручающая. Автор не брезгует описаниями достаточно мерзких событий (ведьма принимает ванну из крови, некромант сшивает голема из человеческих останков и т.д.). Так же не редко встречается случаи, когда протагонист и есть то самое вселенское зло и мы следим за его восхождением к власти. Так же персонажи, которые находятся на стороне добра, зачастую имеют некую «темную сторону». К примеру, главный герой может быть рыцарем, который защищает всех страждущих этого мира, но вдруг наступает полнолуние, и оказывается, что он оборотень, убивающий мирных жителей. Примеры: Карл Эдвард Вагнер – цикл рассказов о Кейне, Майкл Джон Муркок – сага об Элрике из Мелнибонэ, Ричард Скотт Бэкер – трилогия «Князь пустоты», Стивен Эриксон – серия «Малазанская книга павших», Терри Брукс – «Слово и Пустота», Стивен Кинг – «Тёмная Башня» и диалогия «Талисман».

Героическое фэнтези так же именуемое «романы меча и магии» (Sword & Sorcery, впервые употребленное в 1960 году Фрицем Лейбером). Обычно они очень похожи на рыцарские романы. Повествуют о приключениях одного героя, о его подвигах. В отличие от эпического фэнтези, протагонист не стремится спасти весь мир. Он выполняет ряд меньших по значению миссий (квестов) которые не имеют значения для человечества или государства, но важны для самореализации главного героя. Для него важно лишь, сколько врагов он победил на поле боя. Отличным примером произведений данного жанра есть «Цикл о Конане», заложенный Р. Говардом и продолженный множеством его последователей.

Лирическое фэнтези. В основе сюжетной канвы данной жанровой разновидности лежит следующая схема: главный герой совершает подвиги (это могут быть различные деяния, вроде убийства дракона или охоты на ведьм), в ходе которых он находит свою любовь. Герои подобных произведений совершают подвиги ради прекрасных дам и славят дружбу, которая и мертвого воскресит, и мир спасет. Примеры: Джон Бойнтон Пристли («31 июня»), Роберт Ф. Янг («Срубить дерево», «На реке», «У начала времен»).

Историческое фэнтези. Здесь известный исторический сюжет приукрашен фэнтезийными элементами. Заклинание тут, мантикора там, а тут мы уже летим на грифоне. Наиболее популярными являются вариации на тему Артуровских легенд и крестовых походов. Примеры: легендарная «Смерть Артура» Т. Мэлори, «Артур-Полководец» Р. Асприна и Д. Хью, «Хроники Легиона» и «Видесс» Г. Тертлдава.

Научное фэнтези или, так же известно как **веристичное**. Выше мы уже говорили о том, что существует разница между научной фантастикой и фэнтези. Также есть и случаи когда они сплетаются воедино. Все идет по фэнтезийным канонам, но элементы мира стали объясняться с научной точки зрения. К примеру, дракон дышит огнем, потому что он ест определённые растения, которые выделяют газ, скапливающийся в организме дракона. Данный газ выдыхается, и воспламеняется с помощью искр, которые, к примеру, появляются из-за трения зубов, имеющих свойства кремня. Примеры: Кр. Коуэлл «Как приручить дракона», Кл. Саймак «Заповедник Гоблинов».

Технофэнтези. Мир, в котором магия и технология идут рука об руку – вот это и есть технофэнтези. Конечно, существует несколько вариаций данной жанровой разновидности в зависимости от того, как именно взаимодействуют магия и технология. Это может быть мир, где магия существует лишь в виде артефактов из прошлого, а в остальном люди пользуются техникой (киносага «Звездные войны» Джорджа Лукаса – наиболее удачный пример). Может быть и так, что магия и технология равноправны, и таким образом, появляются такие персонажи как техноманты или техномаги («Кибериада» С. Лема). Другой вариант – это такой же мир, как и наш, но в нем совершенно спокойно живут эльфы, гномы и тролли («Операция ХАОС» Пола Андерсона, «Дочь железного дракона» М. Суэнвика). Так же это может быть система параллельных миров, где одни можно классифицировать как миры фэнтези а другие как миры технологии («Хроники Амбера» Р. Желязны, «Чужие пространства» Е. Гуляковского, «Марсианские империи» Э. Р. Берроуза). Также это может быть стандартный фэнтези-мир, но, по определенным деталям можно понять, что однажды этот мир был технологически развит, как и наш («Летописи Шаннары» Т. Брукса, удачным примером может быть и видеоигры серии JRPG: «Final Fantasy», «Crono Trigger» и «Breath of Fire»).

Комическое, юмористическое фэнтези или просто **пародии** (часто именуется «трэшем» от англ. trash – мусор). Это фэнтези, которое стремится лишь к одной цели – развеселить читателя. Часто это достигается с помощью отрицания, иронии и насмешки над стереотипами жанра. Примеры: Генри Каттнер и Кэтрин Мур («Хогбены и все-все-все», «Жилищный вопрос», «Самая большая любовь»), Т. Пратчетт («Плоский мир»), Р. Асприн (Серия «Мифы»).

Дж. Р. Р. Толкин (так же часто встречается другое прочтение – Толкиен) интересен нам тем, что написал произведения, которые считаются классикой фэнтези, а именно «Хоббит, или Туда и обратно», трилогию «Властелин Колец», а также сборник «Сильмариллион». Трилогия «Властелин Колец» является одним из самых популярных произведений этого жанра. Она была переведена, по меньшей мере, на 38 языков, и именно из нее (на пару с «Хоббитом») берут свое начало расовые стереотипы фэнтези. Стереотип здесь представляет собой некий скелет, базу, от которой отталкивается автор при написании произведения фэнтези. Во-первых: это расовые стереотипы. Необходимо уточнить, что стереотипы это не неизменные законы, поэтому они могут кардинально отличаться от одного произведения к другому. Ниже мы перечислим основные каноничные расы, которые, как правило, присутствуют в произведениях жанра фэнтези.

Эльфы. Покровители леса. Умелые лучники. Обычно обладают вземною красотой. Примечательная особенность – остроконечные уши. Зачастую живут в городах сделанных на деревьях. Искусны во всех типах искусства. Долгожители, даже потенциально бессмертны (не умирают от старости).

Гномы. Широкоплечие, низкорослые, характеризуются пристрастием к алкогольным напиткам. Живут в горах, где они воздвигают прекрасные подземные города. Прирожденные кузнецы и каменотесы, они проводят большую часть жизни в шахтах, где добывают драгоценные металлы и камни. Грубы и частенько враждуют с эльфами. Умеют и любят сражаться. Частенько не в ладах с магией, но это их не сильно волнует. Часто являются создателями могущественных артефактов. Долгожители, но не бессмертны как эльфы. Хотя возраст под триста лет является средним для гномов, они все же умирают от старости.

Орки. Трехметровые, обезьяноподобные, зеленокожие, воинственные и глупые (но не всегда) варвары. Живут за счет разбоя и грабежей. Кочевники по своей природе, они никогда не остаются долго на одном месте. Зачастую выступают как основные воины сил зла. В популярной вселенной «Warcraft» образ орков был слегка облагорожен, что положительно повлияло на устоявшийся стереотип. Некоторые из них все еще варвары, но многие следуют кодексу чести, поклоняются духам предков.

Гоблины. Низкорослые худощавые существа. Цвет кожи такой же, как и у орков, поскольку частенько изображаются родственниками вышеупомянутой расы. Чаще всего служат оркам. Из-за той же самой вселенной «Warcraft» часто ассоциируются с технологическим прогрессом. Умелые изобретатели и пиротехники. Любят экспериментировать, но эти эксперименты обычно имеют «изюминку». Какую? Они взрываются. Так же гоблины имеют суицидальные наклонности, и часто сами не прочь принять прямое участие во взрыве.

Тролли. Огромные, не слишком сообразительные и невероятно сильные, существа, которые ассоциируются со стихией земли. Живут в горах, в бою могут использовать вырванные с корнем деревья в качестве оружия.

Огры. Огромные, глупые существа. Обычно являются чем-то вроде живых осадных орудий орков. В отличии от них, имеют золотистый цвет кожи. Любят полакомиться человечинной.

Только что мы назвали, пожалуй, самые популярные фэнтези-расы, но мир данного жанра не ограничивается ими. Есть масса жругих, необычных рас, изображаемых в произведениях фэнтези. К примеру, раса антропоморфных львов – леонийцы из вселенной «Magic: The Gathering». Также в подобных произведениях часто присутствуют существа из различных мифологий: скандинавской, греческой, римской, японской. Вы часто встретите таких существ как мантикоры, грифоны, драконы и т.п. Также стоит упомянуть еще один немаловажный аспект фэнтези – квест. Проще говоря, это некая миссия по поиску артефакта, знания, места, человека, которые должны помочь в борьбе со злом либо просто выполнить желание квестодателя. Для примера вспомним мифы про аргонавтов и поисках Золотого Руна или поход Галлахада за Святым Граалем.

Итак, как вывод можно сказать, что фэнтези это чрезвычайно сложный литературный жанр. Иногда для получения полного удовольствия от прочтения произведения данного жанра требуется знание истории, культуры и мифов народов мира. К сожалению, большинство не признает фэнтези как равноправный литературный жанр, поэтому в основном мы использовали свои размышления, а также размышления других любителей этого жанра, поэтому в данной статье мало цитат. Считаю нужным добавить, что сейчас жанр популярен как никогда и, возможно, однажды и он займет свое почетное место среди других литературных жанров.

Литература

1. Алексеев С., Батшев. М. Фэнтези – развитие жанра в России // Книжное дело, 1997. – № 1 (26). – С. 83-86.
2. Афанасьева Е. Жанр фэнтези: проблема классификации // Фантастика и технологии (памяти Станислава Лема). Сборник материалов Международной научной конференции 29-31 марта 2007 г. – Самара, 2009. – С. 86-93.
3. Ковтун Е. Н. Поэтика необычайного: Художественные миры фантастики, волшебной сказки, утопии, притчи и мифа (На материале европейской литературы первой половины XX века). – М.: Изд-во МГУ, 1999. – 308 с.
4. Оден Х. Уистен. В поисках героя / Уистен Х. Оден // Сильмариллион. Сб. : Пер. с англ. / Дж. Толкин. – Москва : ООО «Издательство АСТ» ; Санкт-Петербург : Terra Fantastica, 2003. – 590 с.
5. Онлайн-энциклопедия: Кругосвет. – Режим доступа: http://www.krugosvet.ru/enc/kultura_i_obrazovanie/literatura/FENTEZI.html.
6. Ревич В. Любовь и ненависть Рэя Брэдбери / Рэй Брэдбери // Память человечества. – Москва : Книга, 1981. – С. 5-12.
7. Толкин Дж. Р. Р. Письмо №142: К Роберту Марри / Карпентер Х. Джон Рональд Руэл Толкин. Письма // Перевод С. Лихачевой, Москва : ЭКСМО, 2004. – 574 с.
8. Defining the Genre: High Fantasy. Fandomania (May 11, 2011). – «High Fantasy is probably one of the most recognizable subgenres of Fantasy». – Режим доступа: <http://fandomania.com/defining-the-genre-high-fantasy>.
9. Karnowski L., Buss K. Reading and Writing Literary Genres / Kathleen Buss & Lee Karnowski // . – International Reading Association, 2008. – P. 114.

Mekhrabova R. A.

Volodymyr Dahl East Ukrainian National University

THE NOTION OF SYNONYMY IN MODERN LINGUISTICS

The relevance of this article is due to the fact that synonymy is present in all languages of the world and people need to understand how important it is in any language and any situation.

The main purpose of this article is to determine the importance of synonymy in modern languages and to single out the types of synonyms. To achieve this purpose we need to perform the following tasks:

- to make an overview the works of scientists who researched the issue of synonymy;
- to provide a clear definitions of synonyms and their types;
- identify the importance of synonymy in the modern world;

Synonyms (from the Greek «with, together» and «the name of the designation») – the identity or similarity of values (especially words and morphemes, syntax, phrases, sentences, etc.).

There are various definitions of synonyms. Let us compare the two of them:

1) Synonyms – words different in outward form, but similar in meaning, i. e. defining different shades of the same concept.

2) Synonyms – different words identical in meaning. These two definitions synonyms are diametrically opposed. This contrast is due to different understanding of the term «lexical meaning» of the word. These opposing definitions of

synonyms are directly related to acceptance or denial of the possibility of synonymous meanings in words. It is in this case based on the following understanding of the fundamental concepts of lexical semantics: lexical meaning of the word and shades of meaning.

So what is this notion that is called synonymy? Synonymy is a kind of semantic relation among words. Technically, it occurs when two or more linguistic forms are used to substitute one another in any context in which their common meaning is not affected denotatively or connotatively. For example, words such as *healthy* and *well*, *sick* and *ill*, *quickly* and *speedily*, *quickly* and *rapidly* may be viewed as examples of synonymy, simply because they share most of the characteristics with one another [4].

Meaning of the word – it is lexically expressed concept, object mapping and phenomena of reality in the mind, which, embodied in specific sound composition, becomes a fact of language [1, p. 205].

Shades of meaning – the values of the additional component, one of the characteristics of the concept, on which focuses and which the speaker or writer seeks to identify [1, p. 342].

The concept – «a view that contains a requirement of permanence, perfect certainty, universal acceptance and unambiguous meaning of the phrase» [1, p. 354].

Personal choice (conscious or unconscious) is quite important for the objective depiction of historical development of the language. To express the concept in its entirety, it may take a number of synonyms – one transmitting a general sense, the other – the signs and concepts. For example:

Star – heavenly body – planet – constellation – galaxy – sun;

Car – motorcar – automobile – machine – vehicle – wheels – truck – lorry;

Analysis of these words to determine the synonym of a linguistic phenomenon in which different form expresses the same or similar content, and to adopt the synonymic closeness values, expressing the same concept of its signs. It stands out not only in the total value of synonymous words, but also the most important distinctive features of each of the synonyms [5].

A synonym will always mean one of two or more words in the English language which have the same or very nearly the same *essential* meaning. Synonyms, therefore, are only such words as may be defined wholly, or almost wholly, in the same terms. Usually they are distinguished from one another by an added implication or connotation, or they may differ in their idiomatic use or in their application [5, p. 24a-25a].

Synonyms in the language form a group of words and phrases, having a systemic nature. Convincing arguments in favor of systematic synonyms are, in particular, described in the works of Y. Apresyan. Manifestations of systemic qualities he sees in diachronic processes of synonymic competition and differentiation of synonyms and close synchronic relationship between polysemy and synonyms. [3, p. 257]

Firstly, antonyms oppose synonyms: *сильный* – *слабкий*, *beefy* – *feckless*, and so on.

Secondly, quite a numerous group of synonyms are combined within synonymic row on any regular signs, such as increasing or decreasing the degree of the properties, quality, intensity of action (*kind-amiable-considerate-amicable*, *slight-small-little-modest*), opposing permanent properties (*frothy, lathery, scummy*), temporary (*self-conscious, bashful*), etc.

Absolute synonyms are very rare in the language. They are mostly different names for one and the same plant, animal, disease etc. e.g.: *luce* – *lily*, *compounding* – *composition*, *castor* – *beaver*. In the course of time absolute synonyms come to have either a different shade of meaning or different usage. If two words exactly coincide in meaning and use the natural tendency is for one of them to change its meaning or drop out of the language.

Ideographic synonyms differ from each other in shades of meaning. Synonyms of this kind are very numerous in the English language. In such synonyms we can easily find the general and the particular. The general connects such synonyms into one group, makes them

representatives of one concept whereas the particular allows every synonym of the group to stress a certain feature of the concept. Thus all the synonyms express the concept in all its many-sided variety and completeness. Not all ideographic synonyms are of the same kind. We can distinguish between those which are very close in their meanings (horrible – terrible, screech – shriek), synonyms which differ in meaning considerably. Thus, interpreter and translator denote the same concept of a person rendering the expressions of one language into the expressions of another but the oral side of the work is associated with the interpreter whereas the translator is connected with writing. Both ladder and stairs denote a set of parallel bars used for climbing up but ladder is associated with a rope contrivance or a portable device consisting of two beams crossed by a set of parallel bars while stairs represents a permanent arrangement mostly within a building, of blocks of wood or slabs of marble joined to form a long series of steps, stairway or staircase.

Language is «subordinated» to spoken language, and spoken language is «subordinated» to mental language. The terms of mental language are concepts; its propositions are mental judgments. Whereas the signification of terms in spoken and written language is purely conventional and can be changed, hence in English we say «*dog*» whereas in Latin it is «*canis*»), the signification of terms (concepts) in mental language is established by nature once and for all.

Concepts «naturally signify» what they are concepts of, this «natural signification» is thought of as a kind of representation relation, based on the fact that concepts are in some way «naturally similar» to their objects. This arrangement provides an account of synonymy and equivocation in spoken and written language. Two terms (whether from the same or different spoken/written languages) are *synonymous* if and only if they are subordinated to the same concept, a single given term of spoken/written language is *equivocal* if and only if it is subordinated to more than one concept simultaneously [7, p. 6].

The productivity of synonymy is clearly observable. If we invent a new word that represents (to some extent) the same thing that an existing word in the language represents, then the new word is automatically a synonym of the older word. For example, every time a new slang term meaning «automobile» is invented, a synonym relation is predicted for the new slang term (say, *ride*) and the standard and slang terms that already exist (*car*, *auto*, *wheels*, etc.). *Ride* does not need to be inducted as a member of the synonym set – no one has to say «*ride* means the same thing as *car*» in order for the synonym relation to be understood. All that must happen is that «*ride*» must be used and understood to mean the same thing as «*car*» – as in «*My new ride is a Honda*» [2, p. 145].

It should be noted that the idea of «sameness of meaning» used in discussing synonymy is not necessarily «total sameness». There are many occasions when one word is appropriate in a sentence, but its synonym would be odd. For example, whereas the word «*answer*» fits in this sentence: «*Cathy had only one answer correct on the test*», its near-synonym, «*reply*», would sound odd. Synonymous forms may also differ in terms of formality. The sentence «*My father purchased a large automobile*» seems much more serious than the following casual version, with four synonymous replacements: «*My dad bought a big car*» [8, p. 117].

In conclusion we can say, that synonym can be described in terms of exact replacement and interchangeability. That is, words can be described as synonymous if and only if they replace each other in all contexts without any change in either the cognitive or emotive import. And looking at it we can determine the notion and importance of synonymy in modern linguistics.

Literature

1. Longman dictionary of contemporary English / Della Summers. – England :

Harlow Pearson Education Limited, 2005. – 1950 p.

2. Murphy M. Lynne. *Semantic Relations and the Lexicon* / Lynne M. Murphy. – Cambridge : Cambridge University Press, 2003. – 292 p.

3. *Oxford Advanced Learner's Dictionary* / A. Hornby. – Oxford : Oxford University Press, 2000. – 1602 p.

4. Said M. Shiyab. *Synonyms in Translation*. Режим доступа: <http://translationjournal.net/journal/42synonymy.htm>.

5. *The Concise Oxford Dictionary of Current English*. – Oxford – 1964. – pp. 147, 167, 171-172.

6. *Webster's New Dictionary of Synonyms; a Dictionary of Discriminated Synonyms with Antonyms and Analogous and Contrasted Words*. – Springfield : Merriam-Webster, 1984. – 909 p.

7. Wujude M. Hasan. *The Concept and Use of Synonymy in English & Arabic*. – Damascus University, Faculty of Arts. English Department. – 10 p. – Режим доступа: <http://faculty.ksu.edu.sa/wjoodhasan/Documents/Synonymy.doc>.

8. Yule George. *The Study of Language*; 4th ed. / Yule George. – Cambridge University Press, 2010. – 320 p.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

Беліков Олександр Олександрович – студент 1 курсу СНУ ім. В. Даля. Науковий керівник: Афоніна Ірина Юріївна – к. псих. н., доц. кафедри германо-романської філології та перекладу СНУ ім. В. Даля.

Белоконова Юлія Олександрівна – студентка 5 курсу СНУ ім. В. Даля. Науковий керівник: Афоніна Ірина Юріївна – к. псих. н., доц. кафедри германо-романської філології та перекладу СНУ ім. В. Даля.

Березін Олександр Андрійович – студент 2 курсу СНУ ім. В. Даля. Науковий керівник: Ігошев Кирило Михайлович – викл. кафедри германо-романської філології та перекладу СНУ ім. В. Даля.

Бойко Юлія Володимирівна – студентка 5 курсу СНУ ім. В. Даля. Науковий керівник: Шабінський Микола Євгенович – к. пед. н., доц. кафедри германо-романської філології та перекладу СНУ ім. В. Даля.

Борусовська Наталія Іванівна – студентка 5 курсу Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Науковий керівник: Коломієць Світлана Семенівна – к. пед. н., доц. кафедри теорії, практики та перекладу англійської мови Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського».

Гончарук Анастасія Сергіївна – студентка 5 курсу СНУ ім. В. Даля. Науковий керівник: Літвінова Марина Михайлівна – к. філол. н., доц., зав. кафедри германо-романської філології та перекладу СНУ ім. В. Даля.

Грибань Марина Володимирівна – студентка 3 курсу Національного авіаційного університету. Науковий керівник: Сітко Алла Василівна – к. філол. н., доц. кафедри англійської філології і перекладу Національного авіаційного університету.

Гусакова Ганна Дмитрівна – студентка 5 курсу СНУ ім. В. Даля. Науковий керівник: Тараненко Ольга Генадіївна – к. філол. н., доц. кафедри германо-романської філології та перекладу СНУ ім. В. Даля.

Денисова Лілія Василівна – студентка 1 курсу СНУ ім. В. Даля. Науковий керівник: Афоніна Ірина Юріївна – к. псих. н., доц. кафедри германо-романської філології та перекладу СНУ ім. В. Даля.

Драчова Тетяна Дмитрівна – студентка 1 курсу СНУ ім. В. Даля. Науковий керівник: Афоніна Ірина Юріївна – к. псих. н., доц. кафедри германо-романської філології та перекладу СНУ ім. В. Даля.

Дзюба Аліна Олексіївна – студентка 3 курсу СНУ ім. В. Даля. Науковий керівник: Ігошев Кирило Михайлович – викл. кафедри германо-романської філології та перекладу СНУ ім. В. Даля.

Ємельянова Вікторія Олександрівна – студентка 4 курсу СНУ ім. В. Даля. Науковий керівник: Шевчук Ольга Дмитрівна – викл. кафедри германо-романської філології та перекладу СНУ ім. В. Даля.

Кузнєцова Анастасія Вадимівна – студентка 5 курсу СНУ ім. В. Даля. Науковий керівник: Барилко Світлана Миколаївна – к. пед. н., доц. кафедри германо-романської філології та перекладу СНУ ім. В. Даля.

Левченко Оксана Євгенівна – студентка 5 курсу СНУ ім. В. Даля. Науковий керівник: Барилко Світлана Миколаївна – к. пед. н., доц. кафедри германо-романської філології та перекладу СНУ ім. В. Даля.

Лисенко Марина Юріївна – студентка 5 курсу СНУ ім. В. Даля. Науковий керівник: Літвінова Марина Михайлівна – к. філол. н., доц., зав. кафедри германо-романської філології та перекладу СНУ ім. В. Даля.

Мехрабова Рената Алиївна – студентка 3 курсу СНУ ім. В. Даля. Науковий керівник: Ігошев Кирило Михайлович – викл. кафедри германо-романської філології та перекладу СНУ ім. В. Даля.

Мосьпан Олена Андріївна – студентка 4 курсу СНУ ім. В. Даля. Науковий керівник: Шевчук Ольга Дмитрівна – викл. кафедри германо-романської філології та перекладу СНУ ім. В. Даля.

Новожилова Поліна Вадимівна – студентка 3 курсу Національного авіаційного університету. Науковий керівник: Сітко Алла Василівна – к. філол. н., доц. кафедри англійської філології і перекладу Національного авіаційного університету.

Новоточнева Ірина Андріївна – студентка 5 курсу СНУ ім. В. Даля. Науковий керівник: Тараненко Ольга Геннадіївна – к. філол. н., доц. кафедри германо-романської філології та перекладу СНУ ім. В. Даля.

Полстянкіна Ірина Ігорівна – студентка 1 курсу СНУ ім. В. Даля. Науковий керівник: Афоніна Ірина Юріївна – к. псих. н., доц. кафедри германо-романської філології та перекладу СНУ ім. В. Даля.

Пшеничнова Валерія Романівна – студентка 1 курсу СНУ ім. В. Даля. Науковий керівник: Афоніна Ірина Юріївна – к. псих. н., доц. кафедри германо-романської філології та перекладу СНУ ім. В. Даля.

Серих Катерина Миколаївна – студентка 5 курсу СНУ ім. В. Даля. Науковий керівник: Барилко Світлана Миколаївна – к. пед. н., доц. кафедри германо-романської філології та перекладу СНУ ім. В. Даля.

Сівко Крістіна Вячеславівна – магістранта НАДПСУ ім. Б. Хмельницького. Науковий керівник: Чистякова Ольга Сергіївна – ст. викл. кафедри перекладу НАДПСУ ім. Б. Хмельницького.

Тютюнник Вікторія Костянтинівна – студентка 5 курсу СНУ ім. В. Даля. Науковий керівник: Тараненко Ольга Геннадіївна – к. філол. н., доц. кафедри германо-романської філології та перекладу СНУ ім. В. Даля.

Штоколова Марія Валеріївна – студентка 5 курсу СНУ ім. В. Даля. Науковий керівник: Барилко Світлана Миколаївна – к. пед. н., доц. кафедри германо-романської філології та перекладу СНУ ім. В. Даля.